

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ผลของการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. กลยุทธ์การเรียนรู้
  - 1.1 กลยุทธ์การตั้งคำถาม
  - 1.2 กลยุทธ์การจดบันทึก
  - 1.3 กลยุทธ์การขีดเส้นใต้
  - 1.4 กลยุทธ์การสร้างผังกราฟิก
2. คำอธิบายการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบกลยุทธ์การเรียนรู้
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่าน
6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

กลยุทธ์การเรียนรู้

กลยุทธ์การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการหรือเทคนิคที่ผู้เรียนสามารถใช้เพื่อช่วยในการเรียนรู้ (Chamot et al.,1999 : 2 อ้างถึงใน ชีรพงศ์ แก่นอินทร์,2546 : 13)

กลยุทธ์การเรียนรู้ หมายถึง วิธีการที่ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้ (TIP:Concepts,2002 อ้างถึงใน ชีรพงศ์ แก่นอินทร์,2546 : 13)

กลยุทธ์การเรียนรู้บางอย่างสามารถสังเกตได้ง่าย เช่น การจดบันทึก หรือการทำผังกราฟิก (Graphic Organizer) กลยุทธ์ส่วนใหญ่เป็นกระบวนการทางสมอง (Mental Process) ที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ผู้สอนสามารถจะทำความเข้าใจกระบวนการทางสมองของผู้เรียนโดยการอภิปรายกับผู้เรียนเกี่ยวกับแนวทาง หรือเทคนิคพิเศษที่ผู้เรียนใช้ในการทำความเข้าใจ จำ และใช้สารสนเทศ และทักษะต่าง ๆ การอภิปรายกับผู้เรียนในเรื่องดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยให้

ผู้สอนเข้าใจกลยุทธ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้มากขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองในฐานะผู้เรียนมากขึ้นด้วย (ธีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2546 : 13)

การวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การเรียนรู้ในต่างประเทศ พบว่ามีกลยุทธ์การเรียนรู้มากมายที่นักเรียนใช้ในการเรียนรู้ เฉพาะกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาพบว่ามีมากกว่าหนึ่งร้อยกลยุทธ์ (Chamot et al., 1999 ; 11 อ้างถึงใน ธีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2546 : 14)

สรุปว่ากลยุทธ์การเรียนรู้ คือ กระบวนการหรือเทคนิคที่ผู้เรียนสามารถใช้เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกกลยุทธ์การเรียนรู้ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการอ่านมากขึ้น จำนวน 4 กลยุทธ์ ดังนี้

1. กลยุทธ์การตั้งคำถาม

ความหมายของคำถาม

ระยัย ทฤษฎีคุณ (2536 : 71) กล่าวว่า คำถาม คือ วาจาหรือคำพูดหรือข้อความที่ผู้พูดหรือผู้เขียนมุ่งหวังให้เกิดการตอบสนองจากผู้ที่ได้ยินวาจา หรือเห็นข้อความนั้น

ความสำคัญของคำถาม

ชาญชัย อัจฉินสมาจาร (2529 : 8) ได้อธิบายถึงความสำคัญของคำถาม ดังนี้

1. ช่วยในการให้ข้อมูลใหม่ ๆ
2. ช่วยให้ผู้รู้จักรวบรวมแนวความคิด
3. ช่วยให้นักเรียนอยากรู้ อยากเห็น และต้องการค้นหาความรู้ใหม่ ๆ
4. ช่วยชี้ให้เห็นจุดสำคัญของบทเรียน
5. ช่วยให้นักเรียนมีความน่าสนใจมากขึ้น

ระยัย ทฤษฎีคุณ (2536 : 71-72) ได้สรุปความสำคัญของคำถามไว้ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมความสามารถทางความคิดให้กับผู้เรียน
2. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ช่วยเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่
4. ช่วยให้เกิดการอภิปราย ต่อเนื่องเป็นการขยายความคิดและแนวทางในการเรียนได้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. ช่วยส่งเสริมให้เกิดการค้นคว้าและสำรวจความรู้ใหม่
6. เป็นสิ่งเร้าความสนใจ ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้

7. ใช้บททวนหรือสรุปเรื่องราวที่สอนไปแล้วให้กะทัดรัดยิ่งขึ้น
8. ใช้วัดความเข้าใจ ความสามารถของผู้เรียน และวัดผลการสอน ว่าได้ผลตาม

จุดมุ่งหมายเพียงใด

ประโยชน์ของคำถาม

กัลยา เจียวงษ์ (2525 : 19) ได้สรุปประโยชน์ของคำถามที่มีต่อการเรียนการสอนมีดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างสติปัญญาความสามารถทางความคิดให้แก่ผู้เรียน
2. เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ เสริมสร้างจิตสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และสร้างบรรยากาศการสนทนา
3. คำถามที่ดีทำให้เกิดการอภิปรายต่อเนื่อง เป็นการขยายความคิดแนะแนวทางในการเรียนรู้ ช่วยพัฒนาความคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนช่างคิดช่างถาม
4. เพื่อให้เกิดการค้นคว้าแก้ปัญหา และสำรวจความรู้ใหม่ การใช้คำถามที่ดีในบางครั้งเป็นต้นเหตุให้ผู้เรียนต้องค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการค้นคว้าให้เกิดขึ้น

5. ครูใช้คำถามเพื่อทบทวนหรือนำไปสู่การสรุปบทเรียนให้เข้าใจตรงกัน

6. ประเมินผลการเรียนการสอน

สุวัฑกั นิชมคำ (2531 : 444) ได้สรุปประโยชน์ของคำถาม ดังนี้

1. ถามเพื่อตรวจสอบความรู้เดิมก่อนสอน
  2. ถามเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน และตรึงความสนใจระหว่างสอน
  3. ถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
  4. ถามเพื่อประเมินความเข้าใจของนักเรียนในระหว่างการเรียนการสอน
  5. ถามเพื่อเน้นจุดเด่นหรือสาระสำคัญของเรื่อง
  6. ถามเพื่อทบทวนหรือสรุปความรู้ที่เรียนมา
  7. ถามเพื่อจะได้ทราบความรู้และความสามารถของแต่ละคน
  8. ถามเพื่อให้เกิดการพัฒนาความคิด
  9. ถามเพื่อประเมินการเรียนรู้ขั้นสรุปรวบยอด
- ภพ เลหาไพบุลย์ (2534 : 158, อ้างถึงใน นางเยาว์ โชติพันธ์, 2536 : 11) กล่าวว่า ในการใช้คำถามที่เหมาะสมจะให้ประโยชน์ในการสอน ดังนี้
1. ใช้ในการสำรวจความรู้เดิมของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การสอนความรู้ใหม่
  2. ใช้กระตุ้นความสนใจของนักเรียน ให้นักเรียนเกิดความอยากรู้คำตอบ และยินดีที่จะร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน
  3. ช่วยในการชี้จุดสำคัญของเนื้อหา เพื่อเน้นให้นักเรียนคิดในสิ่งที่ครูต้องการให้

เรียนรู้

4. ช่วยพัฒนาให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผล ช่างคิดช่างถาม รู้จักค้นคว้าหาคำตอบด้วย

ตนเอง

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 177-178) ได้สรุปประโยชน์ของคำถาม ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมทักษะทางการคิดให้แก่ผู้เรียน
2. เพื่อกระตุ้นความสนใจในการเรียน ทำให้ผู้เรียนตื่นตัว สนใจเรียนดีขึ้น
3. ช่วยขยายความคิดและแนวทางในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน
4. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
5. เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่
6. ปลุกฝังนิสัยรักการค้นคว้า เพื่อหาคำตอบจากคำถามที่ได้รับ
7. ใช้วัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี

สุวิมล เขียวแก้ว (2542 : 38) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้คำถาม ดังนี้

1. ครูได้ทราบพื้นฐานความรู้ของนักเรียนว่า เค้น หรือค่อยๆ จดใด เพื่อจะได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพื้นฐานที่นักเรียนมีอยู่
2. นักเรียนจะมีความสนใจบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพราะต้องเตรียมความพร้อมที่จะตอบปัญหาของครูและฟังคำตอบของเพื่อน ๆ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป
3. นักเรียนได้แสดงออก รู้จักใช้คำถามและตอบคำถามอย่างเหมาะสม
4. นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิดและเรียบเรียงความคิดเพื่อการนำเสนอให้ผู้อื่นได้เข้าใจ

5. ช่วยในการประเมินผลการสอนของครู

สมจิต สวธนไพบูลย์ (ม.ป.ป. : 127) กล่าวว่า คำถามที่ดีนั้นจะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และครูสามารถใช้เป็นข้อมูลให้เป็นประโยชน์ต่อการสอนดังนี้

1. ช่วยให้ครูรู้พื้นฐานความสามารถของผู้เรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสอน
2. ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะคิด เกิดความอยากรู้และเต็มใจเข้าร่วม

กิจกรรมการเรียนการสอน

3. ช่วยในการทบทวนบทเรียน รวมทั้งช่วยในการประเมินผลว่าครูสอนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

4. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดค้นด้วยตนเอง
5. ช่วยพัฒนาความคิดแบบวิจารณ์ญาณและทำให้ผู้เรียนเป็นคนช่างคิดช่างถามสรุปได้ว่า ประโยชน์ของคำถาม มีดังนี้

1. ทำให้เกิดการอภิปรายอย่างต่อเนื่อง เป็นการขยายความคิดแนะแนวทางในการเรียนรู้ พัฒนาการคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนช่างคิดช่างถาม
2. เพื่อกระตุ้นความสนใจในการเรียน ทำให้ผู้เรียนตื่นตัว สนใจเรียนดีขึ้น
3. เพื่อให้เกิดการค้นคว้าแก้ปัญหา และสำรวจความรู้ใหม่ ๆ
4. เพื่อทบทวนหรือนำไปสู่การสรุปบทเรียนให้เข้าใจตรงกัน
5. ใช้วัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี
6. เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่
7. ให้ครูรู้พื้นฐานความสามารถของผู้เรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสอน
8. เพื่อทบทวนหรือนำไปสู่การสรุปบทเรียนให้เข้าใจตรงกัน

ประเภทของคำถาม

บลูม และคณะ (Bloom, et al. , 1956 : 62 – 192) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับระดับของคำถามที่จะถามนักเรียนเพื่อจุดประสงค์อย่างไร ว่ามี 6 ระดับ ซึ่งระบุพฤติกรรมที่สามารถตั้งคำถามได้โดยเรียงลำดับพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนน้อยที่สุดไปหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนมากที่สุด ดังนี้

1. คำถามความรู้ความจำ (Knowledge) เป็นคำถามที่วัดความสามารถที่ระลึกออกมาได้หรือจำได้ เช่น ถามความจำเกี่ยวกับศัพท์ นิยาม สถานที่ เวลา ขนาด ปริมาณ บุคคล ระเบียบ ประเพณี ลำดับขั้นของการทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แนวโน้ม จัดประเภท จัดกลุ่ม เกณฑ์ วิธีการ หลักวิชาโครงสร้าง ทฤษฎี เป็นต้น
2. คำถามความเข้าใจ (Comprehension) เป็นคำถามที่วัดความสามารถในการจับใจความสำคัญจากเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ความสามารถในการจับใจความด้านการแปลความหมาย ตีความหมาย และการขยายความของข้อความ คำ เรื่องราว เหตุการณ์ ภาพ เป็นต้น
3. คำถามการนำไปใช้ (Application) เป็นคำถามที่วัดความสามารถในการนำความรู้ที่เรียนมาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่
4. คำถามการวิเคราะห์ (Analysis) เป็นคำถามที่วัดความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อย ๆ ของเหตุการณ์ เรื่องราว หรือเนื้อหาต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีจุดมุ่งหมาย หรือความประสงค์สิ่งใด นอกจากนั้นยังมองถึงว่าส่วนย่อย ๆ ที่สำคัญนั้น แต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง และเกี่ยวพันกันโดยอาศัยหลักการใด

5. คำถามการสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นคำถามที่วัดความสามารถในการผสมส่วนย่อย ๆ เข้าเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นการวัดว่านักเรียนจะสามารถนำเอาความรู้แต่ละหน่วยมารวมกันจัดเป็นหน่วยใหม่ขึ้น หรือจัดเป็นโครงสร้างใหม่ที่ต่างจากของเดิมได้หรือไม่ ลักษณะคำถามประเภทนี้จะถามเกี่ยวกับการสังเคราะห์ข้อความ การวางแผน และสังเคราะห์ความสัมพันธ์

6. คำถามการประเมินค่า (Evaluation) เป็นคำถามที่วัดความสามารถในการวินิจฉัยตีค่าอาจเป็นวัตถุ สิ่งของผลงานต่าง ๆ หรือเป็นความคิดเห็นก็ได้ ซึ่งในการประเมินค่านั้นต้องอาศัยเกณฑ์และมาตรฐานไปประกอบการวินิจฉัยชี้ขาดเสมอว่าสิ่งนั้น ดี – เลว อย่างไร คำถามอาจจะอยู่ในรูปการประเมินค่าโดยอาศัยเกณฑ์ภายใน หรือเกณฑ์ภายนอกตัดสินก็ได้

จอร์จ (George, 1975 : 108) ได้แบ่งคำถามออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. คำถามระดับต่ำ (Lower Order Cognitive Question) ได้แก่
  - 1.1 คำสั่งซึ่งใช้แทนคำถาม (Command)
  - 1.2 คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ (Rhetorical)
  - 1.3 คำถามให้ระลึก (Recall)
  - 1.4 คำถามเกี่ยวกับความเข้าใจ (Comprehension)
  - 1.5 คำถามเกี่ยวกับการนำไปใช้ (Application)
2. คำถามระดับสูง (Higher Order Cognitive Question) ได้แก่
  - 2.1 คำถามเพื่อให้วิเคราะห์ (Analysis)
  - 2.2 คำถามใช้สังเคราะห์ (Synthesis)
  - 2.3 คำถามให้ประเมินผล (Evaluation)

คันทิงแฮม (Cunningham, 1971 อ้างถึงใน ระเบียบ ทฤษฎีคุณ, 2536 : 72 – 73) ได้

แบ่ง

คำถามเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. คำถามแบบถามความจำ (Cognitive Memory Question) เป็นคำถามที่มุ่งหวังให้

ผู้ตอบใช้ความจำหรืออาศัยประสบการณ์เดิม หรือจากการสังเกตสิ่งที่ผ่านในการตอบคำถาม
2. คำถามแบบใช้ความคิดโดยมีคำตอบทางเดียว (Convergent – thought Question)

เป็นคำถามที่มุ่งให้ผู้ตอบใช้ความคิดสูงกว่าแบบแรก ผู้ตอบต้องรวบรวมข้อมูล หรือข้อเท็จจริง

ต่าง ๆ หรือนำความรู้เดิมมาสัมพันธ์กันเข้าเป็นคำตอบ แต่คำตอบจะอยู่ในแนวเดียวกัน แม้ผู้ตอบจะต่างคนต่างคิด

3. คำถามโดยใช้ความคิดโดยมีคำตอบหลายทาง (Divergent – thought Question) คำถามประเภทนี้คำตอบจะกว้างขึ้น ผู้ตอบต้องใช้ความคิดสูงกว่าสองแบบแรกจึงจะตอบได้ ต้องอาศัยความรู้เดิมหรือหลักการหลายอย่างมาประกอบกัน ต้องอาศัยสมรรถภาพทางสมองด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คือ วิเคราะห์ สังเคราะห์

4. คำถามแบบให้คิดประเมินคุณค่า (Evaluative – thought Question) คำถามประเภท

นี้มุ่งให้ผู้ตอบหาเกณฑ์ในการตัดสินใจด้วยตนเอง หรือหาเกณฑ์เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบ

ชาลูนซ์ ศรีไสยเพชร (2527 : 24 – 27) จัดประเภทของคำถามที่ใช้ในการเรียนการสอนไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. คำถามที่ใช้ความคิดพื้นฐาน เป็นคำถามง่าย ๆ ไม่ต้องใช้ความคิดสูงนัก ใช้คำถามชนิดนี้เพื่อให้นักเรียนระลึกถึงความรู้เดิมหรือเพื่อให้พิจารณาจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เป็นคำถามที่สามารถถามได้ง่าย แบ่งคำถามลักษณะนี้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 ความจำ เป็นคำถามที่จะได้คำตอบจากความรู้ที่ผ่านมาแล้ว หรือจากประสบการณ์ของผู้ตอบ ซึ่งคำถามจะเป็นข้อเท็จจริงหลาย ๆ อย่างที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับศัพท์ นิยาม กฎ ระเบียบ ลำดับชั้น การจัดประเภท เกณฑ์ วิธีการ และหลักวิชาการ นอกจากนี้ยังรวมถึงการเล่าเรื่องหรือตัวอย่างประกอบโดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมามีด้วย

1.2 การสังเกต เป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบบอกถึงรูปร่าง ลักษณะ ส่วนประกอบหรือคุณสมบัติ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่สังเกตเห็น

2. คำถามเพื่อคิดค้น เป็นคำถามที่ผู้ตอบจะต้องใช้ขั้นตอนของความคิดซับซ้อนขึ้นกว่าความคิดพื้นฐาน แนวทางที่จะคิดอาจแยกไปได้หลายลักษณะ แล้วแต่จุดหมายปลายทางที่ต้องการจะตอบ จุดประสงค์ของคำถามต้องการคำตอบที่ดีที่สุดหรือถูกต้องที่สุดตามข้อเท็จจริง แบ่งคำถามลักษณะนี้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

2.1 ความเข้าใจ เป็นคำถามที่ผู้ตอบใช้ความรู้เดิมมาแก้ปัญหาใหม่ ซึ่งอาจเป็นสถานการณ์ที่เลียนแบบของเก่า หรือสถานการณ์ใหม่ ถ้าใช้เรื่องราวเก่าที่เคยรู้มาคิดแปลงเป็นรูปแบบใหม่ คำถามความเข้าใจมีลักษณะเป็นการแปลความ ตีความและขยายความ

2.2 การนำไปใช้ เป็นคำถามที่ผู้ตอบอาศัยความคิดพื้นฐานและความเข้าใจโดยนำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในเรื่องราวอื่น ๆ อย่างถูกต้อง ดังนั้นคำถามจึงต้องกำหนดสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่แปลกจากหนังสือเรียนเพื่อให้นักเรียนลองหาวิธีการแก้ปัญหา

2.3 การเปรียบเทียบ เป็นคำถามที่ผู้ตอบต้องวิเคราะห์เรื่องราวออกเป็นส่วนย่อย ๆ พิจารณาว่าสิ่งใดสำคัญ สิ่งใดไม่สำคัญ มีจุดมุ่งหมายอย่างไร เป็นวิธีการเปรียบเทียบที่ต้องพิจารณาด้วยการใช้เกณฑ์

2.4 เหตุและผล เป็นคำถามที่ผู้ตอบต้องหาความสัมพันธ์ของเรื่องราว หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร รูปแบบของคำถามชนิดนี้เป็นการถามความสัมพันธ์ของเรื่องราว บุคคล ความคิด

2.5 สรุปหลักการ เป็นคำถามที่ผู้ตอบมีการวิเคราะห์หามูลเหตุ หรือความสำคัญของเรื่องราวและเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องราวหรือเหตุการณ์เหล่านั้นจึงจะสามารถสรุปหลักการได้

3. คำถามที่ขยายความคิด ลักษณะคำถามประเภทนี้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตอบโดยใช้ความคิดเห็นส่วนตัวมากที่สุด เป็นคำถามที่ไม่กำหนดแนวทางคำตอบไว้แน่นอน จึงไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดชัดเจน คำถามเหล่านี้มีประโยชน์ในการใช้เป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้เรียนมีแนวความคิดกว้างขวางออกไปนอกเหนือจากการคิดเมื่อมีข้อเท็จจริง คำถามลักษณะนี้แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

3.1 คำถามคาดคะเน เป็นคำถามสมมติเหตุการณ์ ซึ่งอาจเป็นไปได้ คำตอบเป็นไปได้หลายอย่าง การที่ประมวลคำตอบที่ดีที่สุดออกมาได้ต้องอาศัยการอภิปรายหรือหาข้อมูลเพิ่มเติม

3.2 คำถามการวางแผน เป็นคำถามที่ผู้ตอบเสนอแนวความคิดโครงการ หรือเสนอแผนงานใหม่ ๆ ผู้ตอบต้องประมวลข้อเท็จจริงจากประสบการณ์และจากความคิดของตนเองแล้วเสนอออกมาเป็นคำตอบ

3.3 คำถามประเมินค่า เป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบวินิจฉัยตีค่าความคิดเห็น ผลงาน วัสดุสิ่งของ โดยต้องอาศัยเกณฑ์ในการประเมินค่า

สุวิมล เขียวแก้ว (2542 : 33-34) กล่าวถึง คำถามที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดแบ่งตามลักษณะของคำตอบจะมี 4 ประการ คือ

1. คำถามเกี่ยวกับความจำ เป็นคำถามถึงสิ่งที่เคยพบมาแล้ว การตอบคำถามแบบนี้ไม่ต้องใช้ความคิดยุ่งยาก เพียงแต่จำได้ก็สามารถตอบได้ ซึ่งนักเรียนจะไม่ได้พัฒนากระบวนการคิด ครูจึงไม่ควรใช้คำถามประเภทนี้บ่อยเกินไป และอาจเหมาะกับการฝึกให้นักเรียนตอบคำถาม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้กล้าที่จะตอบคำถามในระดับสูงขึ้นไป

2. คำถามที่มีคำตอบแนวทางเดียว เป็นคำถามที่ต้องการใช้ความคิดมากกว่าคำถามประเภทที่หนึ่ง อาจใช้ความรู้จากสิ่งที่ได้ผสมผสานกันเป็นคำตอบ แต่คำตอบที่ได้รับจากผู้ตอบแต่ละคน จะเป็นไปได้ในแนวทางเดียวกัน

3. คำถามที่มีคำตอบหลายแนวทาง การที่จะตอบคำถามประเภทนี้ได้ ต้องอาศัยความสามารถขั้นสูงของสมอง อาจเป็นการตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพราะคำตอบอาจเป็นได้หลายกรณี และผู้ตอบแต่ละคน อาจจะได้คำตอบที่แตกต่างกันไป ซึ่งแต่ละคำตอบต่างก็มีความถูกต้องเหมาะสม มีเหตุผลที่น่าเชื่อถือมาสนับสนุนคำตอบเหล่านั้น

4. คำถามเพื่อให้ประเมินค่า เพื่อตัดสินใจเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมหรือประเมินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของนักเรียนและนักเรียนจะเป็นผู้เลือกเกณฑ์ด้วยตนเอง

ลักษณะของคำถามที่ดี

ฟราซี (Frazee, 1995 : 249) ได้แนะนำการตั้งคำถาม ดังนี้

1. ครูจะต้องเลือกชนิดและระดับของคำถามให้เหมาะสมกับผู้ตอบ
2. เลือกใช้ถ้อยคำชัดเจนเข้าใจง่าย
3. เมื่อถามคำถามแล้วต้องรอเวลาให้นักเรียนคิด
4. กระจายคำถามนักเรียนอย่างทั่วถึง หรือเลือกถามให้เหมาะสมกับความรู้พื้นฐาน

ของนักเรียน

คณะอนุกรรมการพัฒนาการสอน และผลิตวัสดุอุปกรณ์การสอนวิทยาศาสตร์

(2525 : 92-94) กล่าวถึงลักษณะของคำถามที่ดี ดังนี้

1. ต้องใช้ภาษาง่าย ๆ ชัดเจนเจาะจง ไม่กำกวม
2. ต้องเป็นคำถามที่ทำให้คิด ทำทหาย และช่วยผู้ให้ตอบโดยเป็นคำถามที่ผู้ตอบต้องใช้

จินตนาการหรือความคิดใหม่ ๆ

3. ไม่ควรตั้งคำถามหลายคำถามในลักษณะเดียวกัน
4. ไม่ตั้งคำถามเชิงปฏิเสธ

5. ต้องมีระดับความยากง่ายพอเหมาะกับระดับชั้นที่เรียน ควรระวังการตั้งคำถามที่ยาวเกินกว่าเนื้อหาวิชาที่กำหนดในหลักสูตร นักเรียนจะไม่สามารถตอบคำถามได้ เพราะไม่เคยเรียนรู้สิ่งนั้นมาก่อน

สุวิมล เขียวแก้ว (2542 : 34) กล่าวว่า คำถามที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นคำถามที่ชัดเจน เป็นปรนัย
2. เป็นคำถามที่ทำทหายให้นักเรียนอยากค้นหาคำตอบ
3. เป็นคำถามที่ฝึกให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถระดับสูงของสมอง

4. มีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะของนักเรียน

นาตยา ปีลันธานนท์ (2542 : 109) กล่าวถึง ลักษณะของคำถามที่ดีไว้ว่า

1. ตั้งคำถามที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาในระดับสูงมากกว่ารู้ จำ

2. ตั้งคำถามที่ชัดเจนไม่คลุมเครือ กระชับ กะทัดรัด ไม่เยิ่นเย้อ ถามเจาะจงเป็น

ประเด็น ๆ ไม่ถามหลายคำถามในเวลาเดียวกัน ถามคำถามที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเต็มที่ หลากหลาย ไม่ชี้นำคำตอบ และไม่ใช่เป็นคำถามที่เพียงตอบว่า ใช่หรือไม่ใช่

3. ตั้งคำถามเป็นชุดและให้ลำดับตามกระบวนการความรู้ ความคิด เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจในความคิดรวบยอดของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

องค์ประกอบของคำถามที่ส่งผลต่อการเรียนรู้

การใช้คำถามประกอบการเรียนการสอนจะส่งผลต่อการเรียนรู้และการจำได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบใหญ่ ๆ ดังนี้ (Fraser, 1970 : 338-339)

1. ความยากง่ายและระดับของคำถาม

เซอร์เบอร์เกอร์และเทอร์รี่ (Herberger and Terry, 1965 : 22 อ้างถึงใน

ประยูร แจ่มจบ, 2521 : 8) ได้ศึกษาพบว่า ความยากง่ายของคำถามมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ และการจดจำเนื้อหา ระดับคำถามที่ยากขึ้นจะทำให้การจำสูงขึ้น คือคำถามนั้นผู้อ่านสามารถตอบได้โดยไม่ต้องใช้ความพยายามค้นหาคำตอบผู้อ่านจะจำคำตอบได้ และในทางตรงกันข้ามถ้าผู้อ่านสามารถนึกคำตอบได้ง่ายการจดจำจะน้อยลง แต่อย่างไรก็ตามถ้าผู้อ่านไม่สามารถหาคำตอบที่จะมาตอบคำถามประกอบบทความได้จะไม่เกิดการเสริมแรงในการอ่าน ทำให้หมดความสนใจในการอ่าน

2. ตำแหน่งของคำถาม (Position) เป็นตำแหน่งของคำถามในเนื้อเรื่องสามารถวางได้

3 ลักษณะ ซึ่งแต่ละตำแหน่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้แตกต่างกันดังนี้

2.1 คำถามก่อนการอ่าน (Pre Question) เป็นคำถามที่วางไว้หน้าเนื้อเรื่องก่อน

การอ่าน ช่วยเป็นตัวกระตุ้นและจูงใจให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่อง ทำให้นักเรียนตอบคำถามก่อนการอ่านอย่างปราศจากความวิตกกังวล (Pearson and Johnson, 1978 : 192) ช่วยให้ผู้อ่านได้แนวคิดทำให้มีความสนใจ มีการพินิจพิจารณาและกระตุ้นให้ผู้อ่าน อ่านเนื้อเรื่องที่สัมพันธ์กับคำถาม เกิดการพัฒนาในด้านการเสาะหาความรู้ แต่คำถามก่อนการอ่านก็มีข้อเสีย เนื่องจากคำถามก่อนการอ่านเป็นตัวชี้แนะช่วยบอกว่าเรื่องใดที่มีความสำคัญ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อเรื่องโดยเจตนาเป็นการเรียนรู้ที่ผู้อ่านเลือกสนใจเฉพาะเนื้อเรื่องที่เป็นคำตอบส่งผลให้จำกัดเนื้อเรื่องโดย

ทั่วไป (Myron,1991 : 288) ซึ่ง เบอร์ลิน (Berlyne,1966 : 129 อ้างถึงใน เสาวนีย์ ศิริบุญหลง, 2535 : 30) ได้ให้แนวคิดว่าการเลือกสนใจในสิ่งที่อ่านเป็นกระบวนการทางลบ คือ เป็นกระบวนการที่ผู้อ่านไม่สนใจข้อความที่เกี่ยวข้องกับคำถาม แต่คำถามกว้างจะทำให้ผู้อ่านสนใจเนื้อเรื่องกว้างขึ้น และถ้าคำถามเป็นแบบเฉพาะเจาะจงจุดใดจุดหนึ่ง ผู้อ่านจะรู้ในวงแคบ

2.2 คำถามแทรกระหว่างการอ่าน (Interspersed Question) เป็นคำถามที่แทรกอยู่

ระหว่างเนื้อเรื่องที่แยกเป็นตอน ๆ โดยการแบ่งเนื้อเรื่องเป็นตอน นักวิจัยบางท่านยึดหลักการนับคำในเนื้อเรื่อง เช่น เสาวนีย์ ศิริบุญหลง (2535 : 56) ได้ยึดเกณฑ์จำนวนคำในแต่ละตอน ประมาณ 300 – 400 คำ ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ที่อีเวนส์ (Evans,1979 : 139-A) ใช้ในการวิจัยโดยยึดความยาวของเนื้อเรื่องตอนละประมาณ 300 คำ แล้วให้มีคำถามหนึ่งครั้ง ซึ่งแอนเดอร์สันและบีดเดิล (Anderson and Biddle,1975 : 90-132) ได้กล่าวถึงการใช้คำถามในระหว่างการอ่านเนื้อเรื่องออกเป็นตอน ๆ แล้วใส่คำถามเข้าไปในแต่ละตอนส่วนใหญ่จะเป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเนื้อเรื่อง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและสรุปเรื่องได้ดี

2.3 คำถามหลังการอ่าน (Post Question) เป็นคำถามที่อยู่หลังบทเรียนหรือหลังการอ่านเนื้อเรื่อง

โดยหลังการอ่านจะให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องตามปกติก่อนแล้วจึงมีคำถาม ดังนั้นนักเรียนจึงให้ความสนใจในการอ่านเนื้อเรื่องโดยมีการเลือกสนใจเรื่อง เมื่ออ่านเนื้อเรื่องจบผู้อ่านจึงตอบคำถาม ทำให้ต้องคิดทบทวนเนื้อเรื่องซ้ำ (Bruning,1973 : 186) เนื่องจากผู้อ่านต้องพิจารณาทบทวนเนื้อเรื่องที่อ่านเพื่อระลึกถึงคำตอบ ดังนั้นคำถามหลังการอ่านจึงช่วยกระตุ้นโครงสร้างความจำโดยเฉพาะเนื้อเรื่องที่ต้องนำมาใช้ในการตอบคำถาม และกระตุ้นการจัดลำดับภายในความคิดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคำถามประกอบเนื้อเรื่องทำให้ความคิดขยายกว้างออกไป (Rothkopf and Billington,1974 :669) คำถามหลังการอ่านจึงทำให้ผู้อ่านเกิดการเรียนรู้เนื้อเรื่องโดยทั่วไป เนื่องจากเป็นคำถามที่นักเรียนต้องอ่านเนื้อเรื่องก่อนแล้วจึงตอบคำถามทำให้นักเรียนไม่สามารถคาดเดาได้ว่าเนื้อเรื่องใดสำคัญควรจดจำ และเนื้อเรื่องใดไม่สำคัญสามารถลืมได้ (Hamilton,1985 : 50)

3. การวางคำถามไว้ใกล้หรือไกลเนื้อหา (Contiguity of Questions and Related Content)

เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากอิทธิพลของคำถามจะค่อย ๆ ลดลง เมื่อเนื้อเรื่องที่อ่านอยู่ห่างออกจากคำถาม (Mcgraw and Grotelueschen,1972 : 581) และถ้าถาม

ก่อนการอ่านเนื้อเรื่องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่เลือกสนใจ (Selective Content) การวางคำถาม ใกล้กับเนื้อหาที่จะตอบคำถามนั้นจะทำให้การเลือกสนใจสูงขึ้นด้วย (Fraser, 1970 : 339)

การตั้งคำถามก่อนอ่านมีความสำคัญต่อการฝึกกิจกรรมการอ่านเพราะเป็นการกระตุ้นให้ ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดในระดับต่าง ๆ และมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี และถ้า ผู้อ่านได้รู้จักถามตนเองเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านในแง่มุมต่าง ๆ ก็จะทำให้ได้ความรู้ และได้ความคิด แตะกานยิ่งขึ้น ซึ่งกลวิธีการใช้คำถามถามตนเองนี้ จะช่วยเสริมหลักของทฤษฎี โครงสร้างความรู้ เดิม กล่าวคือ คำถามจะไปกระตุ้นตัวผู้อ่านเองให้นำความรู้และประสบการณ์เดิมออกมาใช้ให้เกิด ผลดีต่อการอ่านตลอดเวลา ซึ่งก็ได้มีงานวิจัยหลายเรื่องที่สนับสนุนข้อค้นพบที่ว่า การสอนให้ นักเรียนตั้งคำถามก่อนการอ่านในเรื่องที่จะอ่านนั้น จะช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน ดีขึ้น ซึ่งได้แก่ งานวิจัยของ แอนดรูและแอนเดอร์สัน (Andre and Anderson, 1987 อ้างถึงใน วารุณี อุดมธาดา, 2537 : 32) พบว่านักเรียนที่มีส่วนร่วมในการตั้งคำถามและถามคำถามแลกเปลี่ยนกันระหว่างครูกับนักเรียน จะกล้าแสดงออก และมีคะแนนจากการทดสอบความเข้าใจดีกว่า นักเรียนที่ตอบคำถามที่ครูเป็นผู้ตั้งอย่างเดียว

การตั้งคำถามจะเป็นคำถามประเภทความเข้าใจ คือ ถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง การตีความ การประเมินค่า ซึ่งกลยุทธ์การตั้งคำถามจะให้ผู้เรียนใช้หลังจากการอ่านสำรวจเนื้อเรื่อง โดยผู้เรียน ร่วมกันตั้งคำถามกับครู

2. กลยุทธ์การจดบันทึก

ถนอมวงศ์ ล้ำยอดมรรคผล (2530 : 7-8) กล่าวว่า การเขียนช่วยให้เราต้องกลั่นกรอง ข้อมูลในส่วนสมองเสียก่อน แล้วจึงเขียนหรือจดแบบสรุปได้ การจดบันทึกจึงเป็นวิถีทางอันจะมี ส่วนช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่สำคัญได้ ทำให้ความรู้หรือข้อคิดที่ได้จากการเรียนคงอยู่ และสามารถนำมาใช้ได้ตลอดเวลา

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2533 : 54) กล่าวว่า เราจะจำได้ดีถ้าเรามีความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ เพราะว่าการใช้ความพยายามในการแสวงหาและเพิ่มพูนความเข้าใจ เช่น การย่อเรื่อง การใช้ เครื่องช่วยความจำต่าง ๆ การจัดประเภทความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ การอ่านแบบผ่านไปเร็ว ๆ แล้ว อ่านแบบละเอียดอีกครั้ง การตั้งคำถามประเภท ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และทำไม หรือ การบันทึกไว้ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เราเรียนอย่างกระตือรือร้น ไม่เบื่อหน่าย เราจึงจำได้ดี ขึ้น และค้นคว้าวิธีเรียนที่ทำให้ลืมสิ่งที่เรียนน้อยที่สุด

กัลยา ขวนมาลัย (2539 : 48) กล่าวว่า การจดบันทึกเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมาก เพราะ เป็นการบันทึกข้อมูลที่จะนำมาทบทวนประเด็นสำคัญเวลาใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่าน

สิ่งพิมพ์นั้นใหม่ วิธีจดบันทึกอาจจัดในรูปของโครงร่าง (Outline format) หรืออาจจดบันทึกตาม โครงสร้างข้อเขียนที่ผู้เขียนเขียนมา

การจดบันทึก เป็นการถ่ายทอดความคิดให้เห็นเป็นรูปธรรม เมื่อนักเรียนได้ทำความเข้าใจในเนื้อเรื่อง หรือสามารถจัดโครงสร้างหมวดหมู่ของเนื้อหาแล้ว นักเรียนควรจดบันทึก ลงในสมุดจะช่วยให้จำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นในทางปฏิบัติ นักเรียนสามารถจดบันทึกสาระสำคัญใน แบบฝึกปฏิบัติโดยบันทึกตามความเข้าใจและถ้อยคำภาษาของตนเอง หรืออาจเขียนแผนภูมิ โครงสร้างของเนื้อหาตามความเข้าใจของตนเองจะเป็นการช่วยทวนซ้ำและระลึกข้อความรู้ในขณะ จดบันทึก จะช่วยให้จำได้ดี ทั้งนี้ควรหลีกเลี่ยงการ "ลอก" เนื้อหาจากเอกสารการสอนเพราะจะไม่ ช่วยให้การจำในขณะที่ย่าน (อ่านอย่างไรให้จำได้ : 2546)

สรุปได้ว่า การจดบันทึกเป็นวิธีการเรียนอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องราวได้ อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจ และเกิดแรงจูงใจใน การเรียน เพราะการจดบันทึกผู้เรียนจะต้องจับใจความสำคัญ เห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ในเนื้อเรื่องนั้น เลือกคำและประโยคได้ถูกต้องเหมาะสม

ประเภทของการจดบันทึก

การจดบันทึกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การจดบันทึกจากการฟัง
2. การจดบันทึกจากการอ่าน
3. การทำบันทึกย่อจากบันทึกการฟังและบันทึกการอ่าน

1. การจดบันทึกจากการฟัง

การฟังคำบรรยายและการจดบันทึกมีความสัมพันธ์กัน บันทึกคำบรรยาย คือ ผลของ การสื่อสารระหว่างผู้บรรยายกับผู้ฟัง คำบรรยายเป็นเสมือนคำสนทนาของผู้พูดกับผู้ฟัง ผู้สอนกับ ผู้เรียน ผลการสนทนาจะประสบผลสำเร็จเพียงใด จะดูได้จากบันทึกที่จด ถ้าผู้ฟังหรือผู้เขียนเข้าใจ เรื่องที่ฟังดี บันทึกก็จะดีไปด้วยการที่ผู้ฟังจะเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบหลายประการ เช่น ความสนใจในเรื่องที่บรรยาย รูปแบบของการบรรยาย ความพร้อมของผู้ฟัง

นอกจากเรื่องการฟังแล้วผู้เรียนจะต้องรู้วิธีการจดบันทึกอย่างมีประสิทธิภาพ คือ รู้แนวทางในการจดและวิธีการจดด้วย

2. การจดบันทึกจากการอ่าน

เป็นการจดบันทึกที่ง่ายกว่าการจดบันทึกจากการฟัง เพราะมีหนังสือหรือสื่อต่าง ๆ ให้

อ่านตลอดเวลา จะอ่านซ้ำก็ได้จึงสามารถรายละเอียดได้ดีกว่า วิธีนี้มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีดังกล่าวได้แก่ การจดแบบย่อความ การจดแบบถอดความ การจดแบบโครงเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการจดแบบใดควรจดเนื้อหาหลังบัตรคำดีกว่าจดลงสมุด เพราะสะดวกในการจด สะดวกในการเก็บและนำมาใช้ สะดวกในการพกพา ขนาดบัตรที่นิยมใช้กันคือ ขนาด 3x5 นิ้ว และ 4x6 นิ้ว ควรจะใช้บัตรขนาดเดียวกันเพื่อสะดวกในการเก็บ บัตรคำที่ใช้อาจจะไม่ต้องไปซื้อหามาให้ตัดจากกระดาษสมุดที่เหลือใช้ก็ได้ ข้อความที่อยู่ในบัตรคำได้แก่ หัวเรื่องหรือคำสำคัญซึ่งจะใส่ไว้มุมบนขวาของบัตร บรรทัดต่อมาคือ รายละเอียดทางบรรณานุกรมของสื่อสิ่งพิมพ์แล้วจึงตามด้วยข้อความที่จด

3. การทำบันทึกย่อจากบันทึกการฟังและบันทึกการอ่าน

การทำบันทึกย่อ คือ การสรุปสาระสำคัญของบันทึกคำบรรยาย บันทึกจากการอ่าน เนื้อหาจึงสั้นกะทัดรัดมีความสำคัญครบถ้วน อ่านง่าย บันทึกย่อเป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรจะทำเป็นอย่างยิ่ง ผู้เรียนจะได้ประโยชน์จากการทำบันทึกย่อดังต่อไปนี้

1. ฝึกทักษะในการจับประเด็นสำคัญ
2. เป็นการทบทวนความเข้าใจจากการจดบันทึกฉบับเต็ม
3. สะดวกในการใช้เมื่อมีเวลาจำกัด เช่น อ่านทบทวนก่อนเข้าห้องสอบ
4. เป็นเครื่องมือในการทดสอบความสามารถในการจำรายละเอียดของเนื้อหา คือ เมื่ออ่านบันทึกย่อแล้วสามารถขยายเนื้อความกลับมาเป็นฉบับสมบูรณ์ดังเดิมได้

5. มีโอกาสขัดเกลาความคิด สำนวนภาษา ซึ่งไม่มีโอกาสหรือไม่มีเวลาทำเมื่อจดบันทึกจากคำบรรยาย (อ่านอย่างไรให้จำได้ : 2546)

ประโยชน์ของการจดบันทึก

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2533 : 72) สรุปประโยชน์ของการจดบันทึกไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ทำให้เกิดความตั้งใจพิจารณาเรื่องที่เรียน และพยายามเข้าใจเรื่องมากขึ้น เพราะการจดบันทึกทำให้ต้องคิดว่าสิ่งที่จดบันทึกเป็นอย่างไร ถูกต้องหรือไม่ ขาดเหตุผลในเรื่องใดบ้าง เป็นต้น
2. ทำให้จดจำเรื่องราวที่อ่านได้มากขึ้น การบันทึกทำให้เกิดความตั้งใจ เมื่อใจจดจ่อในเรื่องใด ก็ทำให้จำเรื่องนั้นได้มากขึ้นและจำได้นานขึ้น
3. ทำให้มีข้อมูลในการทบทวนได้ง่าย

สุรงค์ โคว์ตระกูล (2541 : 312) กล่าวว่า การจดบันทึกจากตำราหรือหนังสือตำราที่
จะต้องดูหรืออ่านจะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อ

1. ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญจากสิ่งที่อ่าน โดยเฉพาะเรื่องที่เข้าใจยากหรือ
ซับซ้อน และสามารถจดสิ่งที่อ่านด้วยคำพูดของตนเอง
2. ผู้เรียนจะต้องใช้ความคิดว่าสิ่งที่อ่านมีอะไรบ้างที่สำคัญ และต้องการเรียนรู้
3. ใช้โครงสร้าง หัวข้อ ช่วยในการจดบันทึก คิวรา (Kiewra,1991) พบว่า ถ้าครู
ต้องการจะช่วยนักเรียนในการดูหนังสือวิธีนี้ ครูควรจะให้ Outline หรือหัวข้อสำหรับการจด
บันทึกแก่นักเรียนก่อนที่ครูจะสอนหรืออ่านตำรา เพราะนักเรียนจะได้ใช้เวลาดูหนังสือหรือ
ทบทวนบทเรียนด้วยตนเองเพื่อช่วยในการเรียนรู้ด้วย

การจดบันทึกสามารถทำได้ในโอกาสต่อไปนี้

1. ขณะฟังคำบรรยาย นักเรียนควรจดแต่หัวข้อสำคัญ โดยตั้งใจฟังคำบรรยายให้
เข้าใจแล้วจดแต่ใจความสำคัญ
2. ขณะอ่านหนังสือ การจดบันทึกจะช่วยให้ทบทวนความคิดที่ได้จากหนังสือเล่มนั้น
อีกครั้งหนึ่ง
3. เมื่อได้รับความคิดใหม่ เรื่อยมได้รับความคิดใหม่อยู่เสมอแม้ขณะอยู่เฉย ๆ
การจดบันทึกจะช่วยกันการลืมได้

หลักของการจดบันทึก

1. จดบันทึกด้วยความเข้าใจของตนเอง ก่อนจดบันทึกควรทบทวนความเข้าใจก่อน
  2. ใช้ภาษาของตัวเอง เมื่อเข้าใจเนื้อหาดีแล้วจะเขียนเป็นภาษาของตัวเองได้ง่าย และ
ทำให้เข้าใจได้ดีที่สุด
  3. ใช้ภาษาง่าย ๆ และเขียนให้สั้น การจดบันทึกที่ดีควรเขียนให้สั้นที่สุดและอ่าน
เข้าใจได้ง่ายที่สุด
  4. จดบันทึกเฉพาะเรื่องที่สำคัญ เพราะการบันทึกที่ละเอียดจะทำให้ความเข้าใจสับสน
ได้และมีเนื้อหายาวเกินไป เมื่ออ่านภายหลังทำให้ต้องค้นหาข้อความที่จำเป็นอีกครั้ง
  5. จดบันทึกด้วยหมึกและให้สะอาดเรียบร้อย เพื่อความเป็นระเบียบและอ่านได้ง่าย
  6. ควรบอกที่มาของบันทึกนั้น เพื่อสะดวกแก่การอ้างอิง
- กลยุทธ์การจดบันทึกนี้จะเน้นให้ผู้เรียนจดบันทึกความหมายของคำศัพท์ จดบันทึกขณะ
อ่านในใจ และจดบันทึกคำถามคำตอบของเนื้อเรื่อง เพื่อให้สามารถนำกลับมาทบทวนได้เมื่ออ่าน
จบแล้ว

3. กลยุทธ์การขีดเส้นใต้

คราเชน และ เทอร์เรล (Krashen and Terrell, 1983 : 135) ได้แนะนำว่า ในขณะที่อ่านเมื่อพบใจความสำคัญหรือคำตอบของคำถาม ก็ควรจะขีดเส้นใต้ เพราะการขีดเส้นใต้จะช่วยดึงความสนใจจากเนื้อเรื่องตอนหนึ่งไปยังเนื้อเรื่องตอนอื่น ๆ ของเรื่อง การขีดเส้นใต้จึงทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใส่ใจ และบอกว่าข้อความที่อ่านใช้ได้ ดังเช่นการศึกษาของแบลิ่งชาร์ด และ ไมเคนสัน (Blanchard and Mikhenson, 1987 : 197-200) ที่ศึกษาผลของกลวิธีการเรียนด้วยการขีดเส้นใต้ข้อความที่มีต่อการจำเรื่องราวที่อ่านของนักเรียน 84 คน ผลการศึกษาพบว่า การอ่านแล้วขีดเส้นใต้ช่วยให้การระลึกเรื่องราวที่อ่านดีขึ้น

กัลยา ขวนมาลัย (2539 : 48) กล่าวว่า การขีดเส้นใต้ เป็นวิธีที่นิยมกันมากเพราะง่ายและรวดเร็ว ทำให้สังเกตได้ง่ายว่าสิ่งใดสำคัญและสิ่งใดไม่สำคัญ ข้อความตรงที่ขีดเส้นใต้ไว้จะช่วยทำให้ผู้อ่านจำได้ว่าเป็นจุดสำคัญของเรื่องที่อ่านนั้น

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541 : 312) กล่าวว่า การขีดเส้นใต้ เป็นยุทธศาสตร์ที่นิยมใช้มากทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะช่วยในการใช้ อย่างไรก็ตาม การขีดเส้นใต้จะไม่ช่วยให้จำได้ ถ้าหากผู้ใช้

ขีดเส้นใต้โดยไม่คิด ขีดไปเรื่อย ๆ บางคนขีดเส้นใต้ทุกบรรทัด ทั้งหน้าหรือทั้งบท เพื่อให้แน่ใจว่าตนเองได้อ่านแล้ว การขีดเส้นใต้ที่มีประสิทธิภาพ คือ ขีดเส้นใต้ เฉพาะสิ่งที่ผู้อ่านอ่านได้คิด และ สรุป ว่าเป็นข้อความหรือประโยคที่สำคัญ สโนว์แมน (Snowman, 1984) พบว่าเมื่อบอกนักเรียนขีดเส้นใต้ เฉพาะประโยคที่สำคัญในย่อหน้าหนึ่ง ๆ เพียงประโยคเดียว ปรากฏว่านักเรียนจะจำได้ดีขึ้น

กลยุทธ์การขีดเส้นใต้เน้นให้ผู้เรียนใช้ขณะอ่านเนื้อเรื่องแบบผ่าน ๆ เพื่อสำรวจคำยากและขณะอ่านในใจ

4. กลยุทธ์การสร้างผังกราฟิก

ผังกราฟิก พัฒนาต่อเนื่องมาจากการจัดโครงสร้างความคิดล่วงหน้าตามทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งมีความหมายของออสซูเบล โดยเริ่มตั้งแต่ปี 1968 ออสซูเบลได้เสนอการจัดโครงสร้างความคิดล่วงหน้าเพื่อใช้สำหรับการอ่านทำความเข้าใจจากตำรา หลังจากนั้นก็มีภาพประกอบแบบต่าง ๆ ปรากฏขึ้นมากกว่า 20 ชนิด รวมทั้งโครงสร้างภาพรวม โดยนำมาใช้ทำความเข้าใจกับบทความที่มีความยาวมาก ๆ แล้วนำเสนอข้อความรู้ในรูปแบบของไดอะแกรม รูปภาพต่าง ๆ ต่อมา มีนักการศึกษาได้เปลี่ยนชื่อจาก โครงสร้างภาพรวมมาเป็น ผังกราฟิก

ความหมายของผังกราฟิก

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผังกราฟิก ดังนี้

คลาร์ก (Clarke, 1991 : 37-38) ได้ให้ความหมายว่า ผังกราฟิกเป็นแบบของความคิดที่ผู้สอนหรือผู้เรียนหรือทั้งผู้สอนและผู้เรียนสร้างขึ้นเพื่อแสดงความคิดความเข้าใจออกเป็นรูปธรรมว่าผู้เรียนกำลังคิดอะไรจากการอ่านเนื้อหาวิชา

ดัจ และเมลิสสา (Doug and Melissa, 1999 : 1) ได้กล่าวว่า ผังกราฟิกเป็นเครื่องมือ

ที่มีคุณค่าสำหรับใช้ในการเรียนการสอน เพราะสามารถประยุกต์ใช้อย่างไม่สิ้นสุด แบบต่าง ๆ ของผังกราฟิก แสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์เป็นกลวิธีที่ใช้ในการทำความเข้าใจสิ่งที่เรียนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

สุปรียา ต้นสกุล (2540 : 6) ได้ให้ความหมายว่า ผังกราฟิกเป็นสิ่งที่แสดงออกเป็นภาพขององค์ประกอบที่สำคัญของเนื้อหา เป็นรูปแบบของความคิดที่ผู้สอนและผู้เรียนสร้าง เพื่อแสดงความคิดออกมาเป็นรูปธรรม

พิมพ์พันธ์ เชชะคุปต์ (2544 : 126) ได้ให้ความหมายว่า ผังกราฟิก คือ แบบของการสื่อสาร เพื่อให้นำเสนอข้อมูลหรือความรู้ที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน ผังกราฟิกได้มาจากการนำข้อมูลดิบหรือความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาทำการจัดกระทำข้อมูล ในการจัดกระทำข้อมูลต้องใช้ทักษะการคิด เช่น การสังเกต เปรียบเทียบ การแยกแยะ การจัดประเภท การเรียงลำดับ การใช้ตัวเลข (ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย) การวิเคราะห์ การสร้างแบบแผน จากนั้นจึงมีการเลือกแบบผังกราฟิกเพื่อนำเสนอข้อมูลที่จัดกระทำแล้วตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ผู้นำเสนอต้องการ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ผังกราฟิก หมายถึง แบบของการสื่อสาร โดยสื่อสารออกมาในลักษณะของรูปภาพ กราฟ ไดอะแกรม ซึ่งข้อมูลที่จะนำเสนอนั้นได้ถูกจัดกระทำด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ต้องผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงมาแล้ว ซึ่งผังกราฟิกนั้นเป็นสิ่งที่แสดงความคิดที่เป็นนามธรรมให้ออกมาเป็นภาพ หรือไดอะแกรม ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น และจดจำในสิ่งที่เรียนรู้ได้นาน และการเลือกแบบผังกราฟิกเพื่อนำเสนอข้อมูลนั้น เลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ผู้นำเสนอต้องการ ผังกราฟิกสามารถใช้ได้ในการสรุปเรื่องที่อ่านเพื่อช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

รูปแบบของผังกราฟิก

ผังกราฟิกแต่ละแบบมีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อความรู้แตกต่างกันไป และ

การเลือกใช้ผังกราฟิกเพื่อนำเสนอข้อความรู้ที่ได้จัดกระทำแล้วนั้นต้องเลือกตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ผู้นำเสนอต้องการจะเสนอข้อมูลเหล่านั้น (ทิสนา แวมมณี,2543 : 2-3) ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแบบต่าง ๆ ของผังกราฟิก ดังนี้

คาแกน (Kagan,1998 : 3-4 อ้างถึงใน สิริลักษณ์ แก้วสมบูรณ์,2543 : 11) ได้เสนอผังกราฟิกแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นมโนทัศน์ เช่น
  - 1.1 ผังความคิด (Mind Map)
  - 1.2 ผังมโนทัศน์ (Concept Map)
2. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นการเปรียบเทียบ เช่น
  - 2.1 เวนนไดอะแกรม (Venn Diagram)
  - 2.2 ทีชาร์จ (T – chart)
3. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผล เช่น ผังก้างปลา (Fish bone)
4. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นการเรียงลำดับเหตุการณ์หรือขั้นตอน เช่น
  - 4.1 ผังเรียงลำดับ (Chain)
  - 4.2 ผังวัฏจักร (Cyclical Map)

ดัจและเมลิสสา (Doug and Melissa,1999) ได้เสนอผังกราฟิกแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผล เช่น
  - 1.1 ผังก้างปลา (Fish Bone)
  - 1.2 ผังใยแมงมุม (Spider Map)
2. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นการเรียงลำดับเหตุการณ์หรือขั้นตอน เช่น
  - 2.1 ผังเรียงลำดับ (Chain)
  - 2.2 ผังวัฏจักร (Cyclical Map)
  - 2.3 มาตรการต่อเนื่อง (Continuum Scale)
  - 2.4 ผังเสนอปัญหาและการแก้ปัญหา (Problem/Solution)

นาตยา ปิลันธานนท์ (2542 : 18-69) ได้เสนอรูปแบบของผังกราฟิกไว้ดังนี้

1. ผังกราฟิกแบบ Branching Diagram มีวัตถุประสงค์เพื่อ
  - 1.1 ให้นำเสนอสรุปองค์ประกอบของข้อมูลเป็นภาพรวมโดยแสดงการแยกส่วน

ประกอบต่าง ๆ ทั้งส่วนหลักและส่วนย่อย และให้เห็นโครงสร้างการเรียงลำดับความสัมพันธ์ของข้อมูลเป็นระบบ

- 1.2 ใช้ในการเปรียบเทียบข้อมูล
- 1.3 ใช้สรุปประเด็นสำคัญของข้อมูล
- 1.4 ใช้ในการวิเคราะห์ ตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหา
2. ผังกราฟิกแบบ Web Diagram มีวัตถุประสงค์เพื่อ
  - 2.1 ใช้ในการสรุปประเด็นและรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง
  - 2.2 ใช้แยกองค์ประกอบหรือส่วนประกอบต่าง ๆ ของข้อมูล
  - 2.3 ใช้แยกแยะจัดระบบและจัดลำดับข้อมูลที่สัมพันธ์ต่อกันและกันออกเป็น ส่วน ๆ
  - 2.4 ใช้พิจารณาผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแบบเชื่อมโยง
3. ผังกราฟิกแบบ Venn Diagram มีวัตถุประสงค์เพื่อ
  - 3.1 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของข้อมูล
  - 3.2 แสดงการแยกแยะข้อมูลออกเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ
  - 3.3 แสดงความสัมพันธ์และไม่สัมพันธ์กันของข้อมูลและองค์ประกอบที่มีอยู่ในข้อมูลนั้น
  - 3.4 แสดงการเปรียบเทียบข้อมูล
  - 3.5 แสดงความเป็นเหตุเป็นผลกันในข้อมูลนั้น
  - 3.6 ใช้ตรวจสอบความถูกต้องของความเป็นเหตุเป็นผลกันในข้อมูลนั้น
4. ผังกราฟิกแบบ Interval Graph มีวัตถุประสงค์เพื่อ
  - 4.1 ใช้ในการจัดลำดับข้อมูลต่าง ๆ ตามระยะเวลา
  - 4.2 ใช้แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่างข้อมูลที่เป็นเหตุการณ์ เรียงราวกับระยะเวลาที่เกิดขึ้น
  - 4.3 นำเสนอข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์เหตุปัจจัยรวมทั้งประเมินพัฒนาการและแนวโน้มของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาเดียวกันนั้น
5. ผังกราฟิกแบบ Order Graph มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ใช้ในการจัดเรียงลำดับข้อมูลโดยสัมพันธ์กับระยะเวลาพัฒนากระบวนการขั้นตอนหรือความสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ
6. ผังกราฟิกแบบ Cycle Graph มีวัตถุประสงค์เพื่อ

6.1 เรียงลำดับข้อมูลที่มีลักษณะเป็นวงจร ระบบหรือวัฏจักร โดยทิศทางของวงจร หรือระบบเป็นไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับลูกศรที่ใช้เป็นสัญลักษณ์สื่อความหมาย

6.2 แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในข้อมูลนั้น

7. ผังกราฟิกแบบ Flowchart Diagram มีวัตถุประสงค์เพื่อ

7.1 แสดงกระบวนการเกิดปรากฏการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

7.2 เรียงลำดับกระบวนการขั้นตอน การวางแผนการดำเนินงานและการตัดสินใจ

8. ผังกราฟิกแบบ Matrix Diagram มีวัตถุประสงค์เพื่อ

8.1 การสรุปจัดแยกข้อมูลออกเป็นกลุ่ม

8.2 การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของข้อมูล

8.3 การพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

8.4 การทำความเข้าใจในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการ ความเคลื่อนไหว และแนวโน้มต่างๆ

8.5 การพิจารณาเกี่ยวข้องและความเป็นเหตุเป็นผลกันของข้อมูล

8.6 การวางแผนการปฏิบัติงาน

8.7 การตัดสินใจแก้ปัญหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สินาตรา และคณะ (Sinatra ,et al.1986, อ้างถึงใน สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ, 2544 : 51-55) ได้เสนอผังกราฟิกไว้ 4 ประเภท คือ

1. ผังบรรยายลำดับเหตุการณ์ (Narrative Sequential Organization or Sequential

Episodic Map)

2. ผังพรรณนา (Thematic or Descriptive Map)

3. ผังเปรียบเทียบความแตกต่างและความเหมือน (Comparative and Contrastive Map)

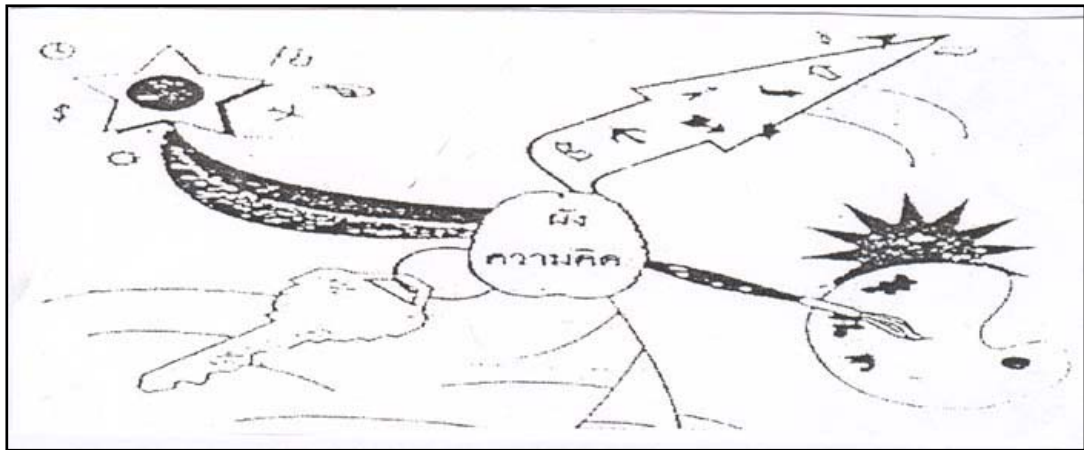
4. ผังจำแนกประเภท (Classification Map)

จากแบบต่าง ๆ ของผังกราฟิกที่นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นมโนทัศน์ มีดังนี้

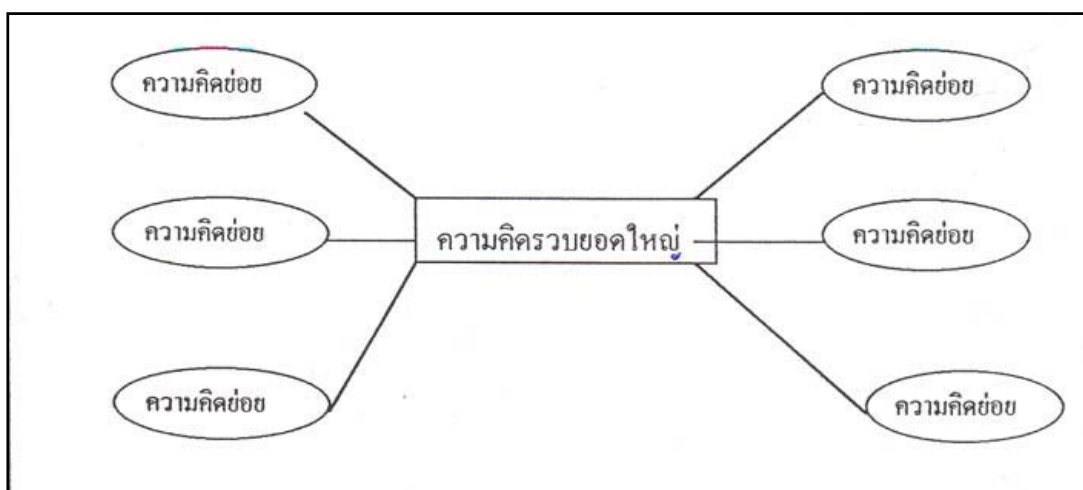
1.1 ผังความคิด (Mind Map) ผังความคิดเป็นผังกราฟิกที่แสดงความสัมพันธ์ของ

สาระ หรือความคิดต่าง ๆ ให้เห็นเป็นโครงสร้างในภาพรวม โดยใช้เส้นคำ ระยะห่างจาก จุดศูนย์กลาง สี เครื่องหมาย รูปทรงเรขาคณิต และภาพแสดงความหมายและความเชื่อมโยงของ ความคิดหรือสาระนั้น ๆ ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ผังความคิด (Kagan,1998 อ้างถึงใน ศิริลักษณ์ แก้วสมบูรณ์,2543 : 12)

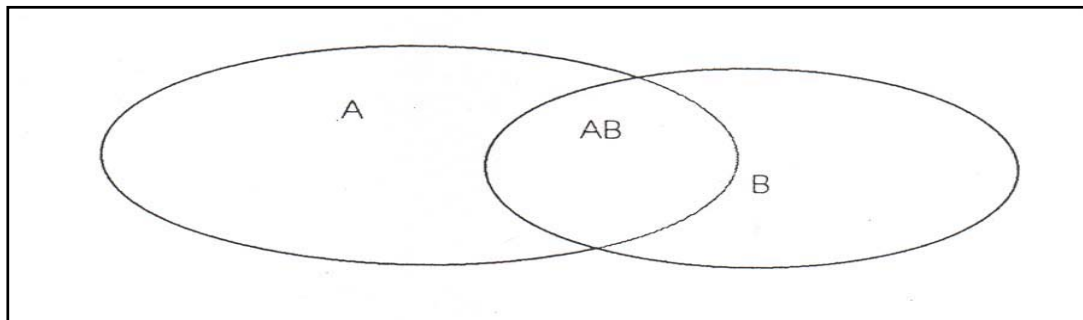
1.2 ผังมโนทัศน์ (ConCept map) เป็นผังกราฟิกที่แสดงมโนทัศน์หรือ ความคิดรวบยอดใหญ่ไว้ตรงกลาง และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ใหญ่และมโนทัศน์ ย่อย ๆ เป็นลำดับชั้น ด้วยเส้นเชื่อมโยง ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ผังมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอด (Kagan,1998 อ้างถึงใน ศิริลักษณ์ แก้วสมบูรณ์,2543 : 13)

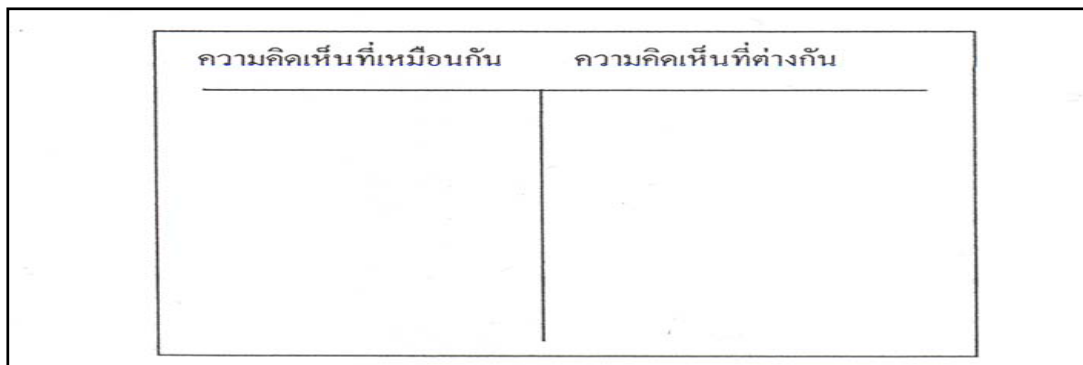
2. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นการเปรียบเทียบ มีดังนี้

2.1 เวนน์ไดอะแกรม (Venn Diagram) เป็นผังกราฟิกที่เป็นผังวงกลม 2 วง หรือมากกว่าที่มีส่วนหนึ่งซ้อนกันอยู่ เป็นผังกราฟิกที่เหมาะสมสำหรับการนำเสนอสิ่ง 2 สิ่งหรือมากกว่าซึ่งมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ดังแสดงในภาพประกอบ 3

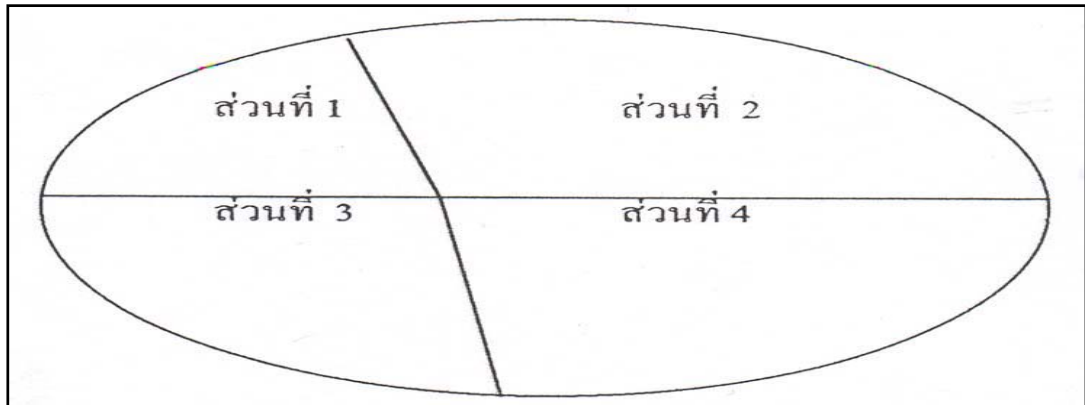
ภาพประกอบ 3 เวนน์ไดอะแกรม (Doug and Melissa,1999)

2.2 ทีชาร์จ (T-chart) เป็นผังกราฟิกที่แสดงความแตกต่างของสิ่งที่ศึกษา ดังแสดงในภาพประกอบ 4

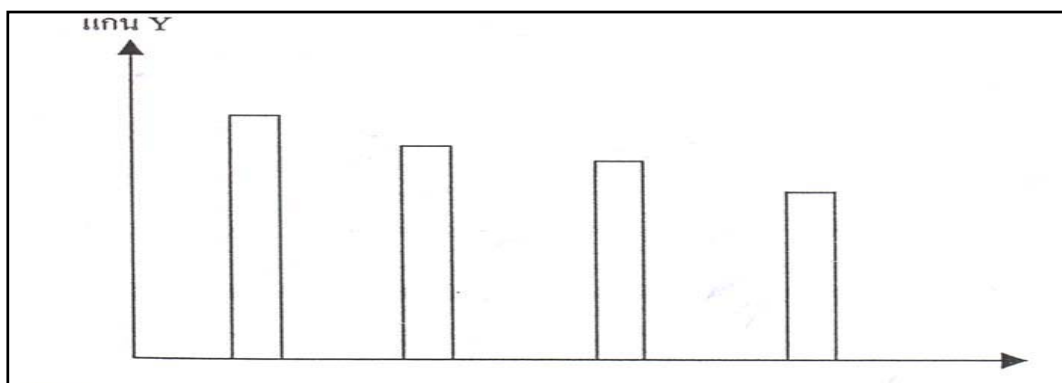
ภาพประกอบ 4 ทีชาร์จ (Doug and Melissa,1999)

2.3 แผนภูมิวง เป็นผังกราฟิกที่แสดงการเปรียบเทียบข้อมูล โดยการแสดงสัดส่วน
 ส่วน
 ของข้อมูล ดังแสดงในภาพประกอบ 5

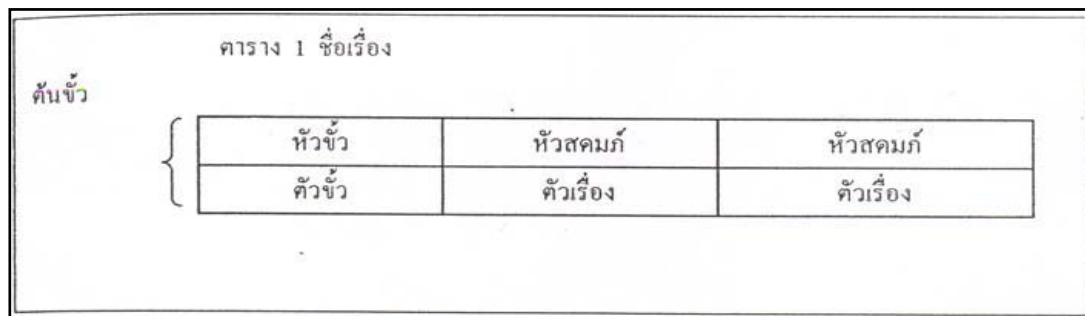
ภาพประกอบ 5 แผนภูมิวง (วรรณทิพา รอดแรงคำ และพิมพ์นธ์ เดชะคุปต์,2542)

2.4 แผนภูมิแท่ง เป็นผังกราฟิกที่แสดงให้เห็นและเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวแปร
 ต่าง ๆ ได้ชัดเจนเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว โดยตัวแปรนั้นมีค่าไม่ต่อเนื่อง
 ดังแสดงในภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 แผนภูมิแท่ง (วรรณทิพา รอดแรงคำ และพิมพ์นธ์ เดชะคุปต์,2542)

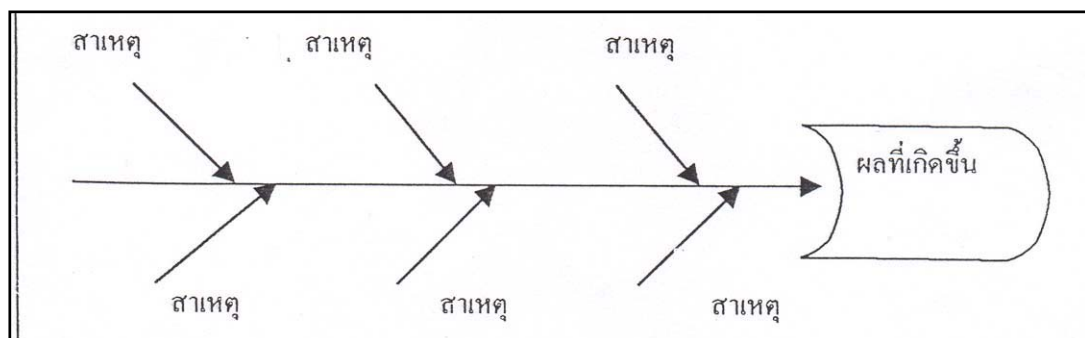
2.5 ตารางเปรียบเทียบ เป็นผังกราฟิกที่เสนอข้อมูลในรูปแบบตารางช่วยให้เข้าใจได้ง่ายเพราะจัดข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งข้อมูลที่เสนอนั้นอาจเป็นการเปรียบเทียบความเหมือนกันหรือแตกต่างกันของข้อมูล ดังแสดงในภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ตารางเปรียบเทียบ (วรรณทิพา รอดแรงคำ และพิมพ์ันธ์ เดชะคุปต์, 2542)

3. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผล มีดังนี้

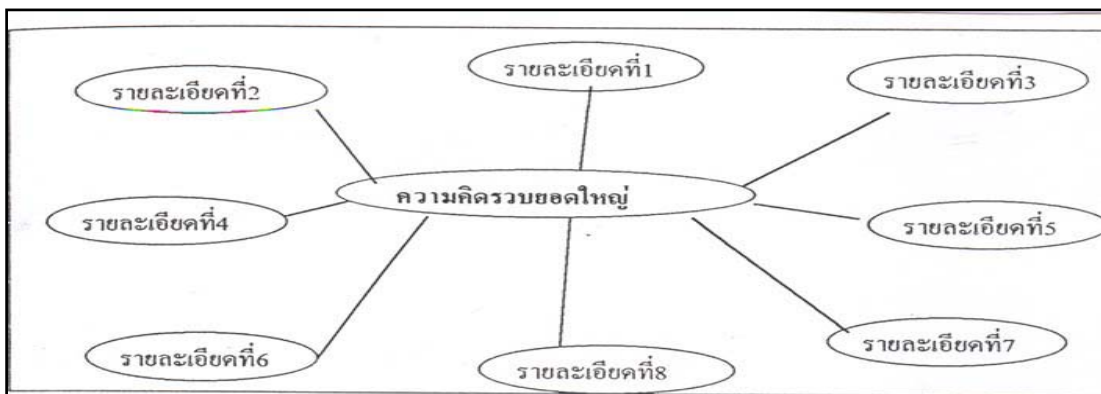
4.1 ผังก้างปลา (Fish Bone) เป็นผังกราฟิกที่นำเสนอข้อมูลให้เห็นถึงสาเหตุและผลของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังแสดงในภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 ผังก้างปลา (Georgia, 1996 : 105)

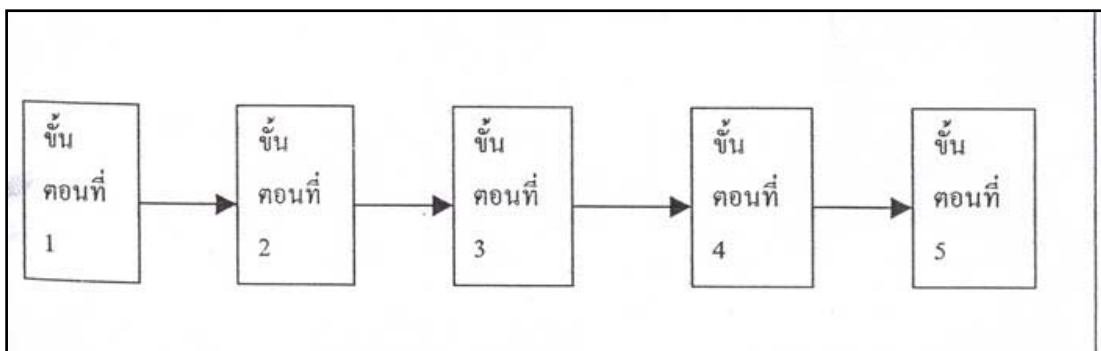
4.2 ผังใยแมงมุม (Spider Map) เป็นผังกราฟิกที่ใช้แสดงมโนทัศน์แบบหนึ่ง โดยแสดงความคิดรวบยอดใหญ่ไว้ตรงกลาง และเส้นที่แยกออกจากความคิดรวบยอดใหญ่ จะแสดงรายละเอียดของความคิดนั้น ดังแสดงในภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 ผังกราฟิกแบบใยแมงมุม (Doug and Melissa,1999)

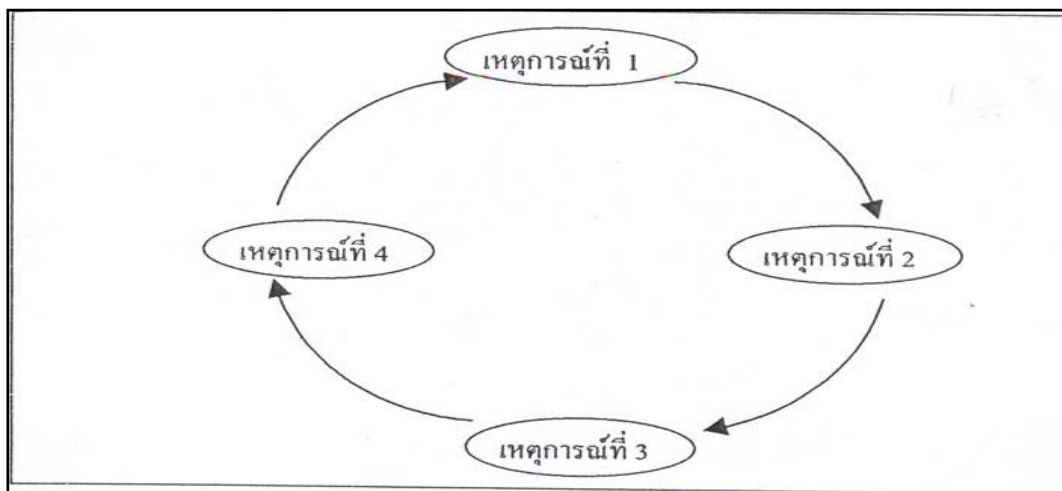
5. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์การนำเสนอข้อมูลที่เป็นการเรียงลำดับเหตุการณ์ หรือ ขั้นตอน มีดังนี้

5.1 ผังเรียงลำดับ (Chain) ใช้แสดงลำดับขั้นตอนของสิ่งต่าง ๆ หรือกระบวนการต่าง ๆ ดังแสดงในภาพประกอบ 10

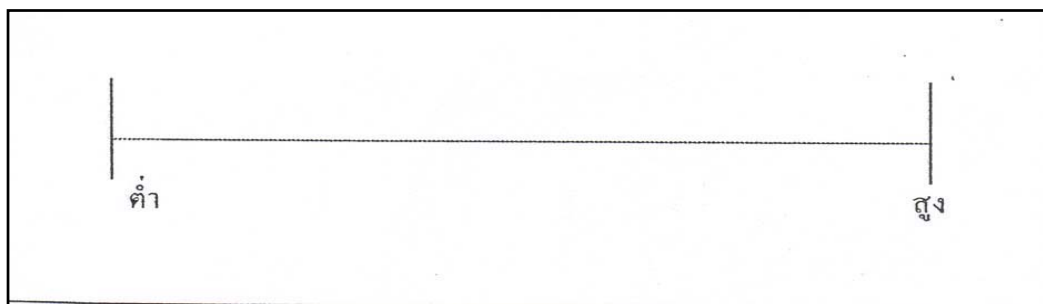
ภาพประกอบ 10 ผังเรียงลำดับ (Doug and Melissa,1999)

5.2 ผังวัฏจักร (Cyclical Map) เป็นผังกราฟิกที่แสดงลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน เป็นวงกลม หรือวัฏจักรที่ไม่แสดงจุดสิ้นสุดหรือจุดเริ่มต้นที่แน่นอน ดังแสดงในภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 ผังวัฏจักร (Georgia,1996 : 105)

5.3 มาตราต่อเนื่อง (Continuum Scale) ใช้เส้นเวลาเพื่อแสดงอายุ ระดับการเรียนรู้ ในโรงเรียนและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ดังแสดงในภาพประกอบ 12

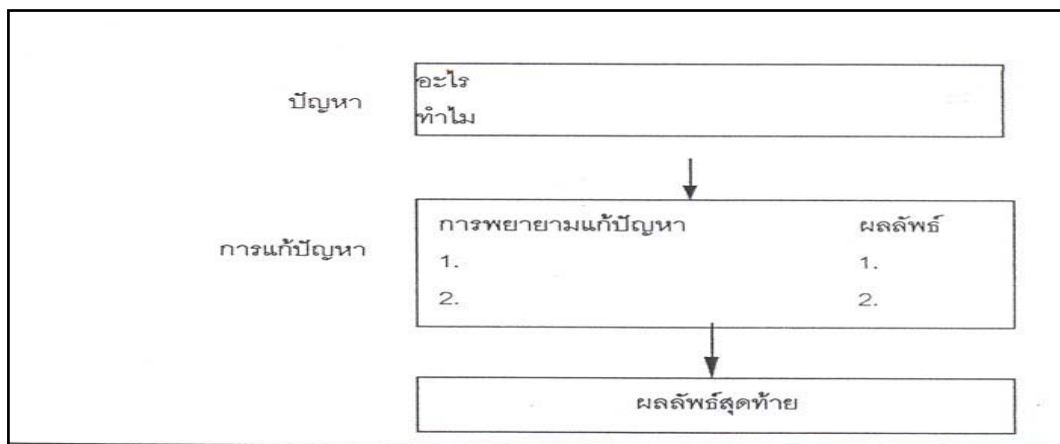

ภาพประกอบ 12 มาตราต่อเนื่อง (Doug and Melissa,1999)

5.4 ฟังเสนอปัญหาและการแก้ปัญหา (Problem/Solution) เป็นการแสดงให้เห็น

ถึง

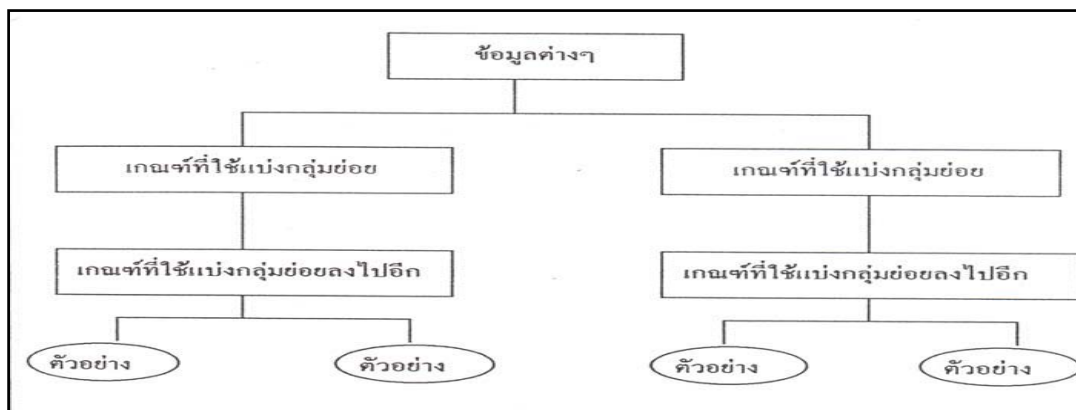
การแยกแยะปัญหาและพิจารณาแนวทางแก้ปัญหาและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย
 ดังแสดงในภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 ฟังเสนอปัญหาและการแก้ปัญหา (Doug and Melissa,1999)

6. ฟังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นการจัดหมวดหมู่และการแบ่งประเภท มีดังนี้

ฟังก์ชันจำแนกประเภทของข้อมูล (Classify) เป็นแผนผังที่ใช้แสดงการจัดข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ โดยจัดสิ่งที่มีสมบัติบางประการร่วมกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ในการจำแนกประเภทของสิ่งที่ศึกษานั้นต้องมีเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกเสมอ ดังแสดงในภาพประกอบ 14

ภาพประกอบ 14 ฟังก์ชันจำแนกประเภทของข้อมูล
(วรรณทิพา รอดแรงคำ และพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์,2542)

ช่วงเวลาในการนำผังกราฟิกมาใช้ในการเรียนการสอน

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนำผังกราฟิกมาใช้ในการเรียนการสอน พบว่า ช่วงเวลาของผังกราฟิกที่ใช้ในการสอนวิชาต่าง ๆ นั้น ไม่พบว่ามีช่วงเวลาการใช้ที่แน่นอน แต่จากการวิเคราะห์งานวิจัยของนักการศึกษาที่ใช้ผังกราฟิกในการสอนวิชาต่าง ๆ นั้นได้ข้อค้นพบว่าผู้สอนและผู้เรียนใช้ผังกราฟิกในช่วงเวลาต่าง ๆ ของการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. ใช้ผังกราฟิกก่อนการสอน/การอ่าน เพื่อใช้ทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนเกี่ยวกับหัวข้อที่จะเรียน เชื่อมโยงเรื่องที่เรียนให้เข้ากับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ช่วยผู้เรียนให้สร้างแผนสำหรับการวิจัย (Babara quoted in Bromley et al.,1995 : 96-97 ; Boothby and Alverman, อ้างถึงใน สุปรียา ตันสกุล,2540 : 43-44)

2. ใช้ระหว่างการสอน/การอ่าน เพื่อเน้นความคิดที่สำคัญ และจัดระเบียบความคิดของข้อมูลที่เรียน (สุปรียา ตันสกุล,2540 : 51)

3. ใช้หลังการเรียน/การอ่าน เพื่อจัดหมวดหมู่ มโนทัศน์ ความคิดและข้อมูล ใช้แสดงความเข้าใจและความจำเกี่ยวกับมโนทัศน์หลักและความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ของผู้เรียน ใช้ในการทบทวนความรู้และประเมินการเรียนของผู้เรียน และใช้เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจทั้งก่อนและหลังของผู้เรียน และใช้สรุปความรู้จากสิ่งที่ผู้เรียนได้ค้นพบ (Hawk,1986 : 84-85 ; อ้างถึงใน ไสว พิกขาว,2536 : 192)

จากการที่มีการใช้ผังกราฟิกในช่วงเวลาที่หลากหลายนี้ การที่ผู้สอนและผู้เรียนจะนำผังกราฟิกมาใช้ในการเรียนการสอนในช่วงเวลาใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำไปใช้ นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงช่วงเวลาในการใช้ผังกราฟิกดังกล่าวแล้ว ยังต้องทราบถึงบทบาทของ

ครู และบทบาทของผู้เรียน ที่ควรจะมีขึ้นในการสอนที่ใช้ผังกราฟิกอีกด้วย เพื่อที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

บทบาทของครู และบทบาทของผู้เรียน

บุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมากในการนำกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิกมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ คือ ผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งคลาร์ก เวินสแตน และเมเยอร์ (Clarke,1991 : 41 ; Weinstein and Mayer,1978 อ้างถึงใน สุปรียา ดันสกุล,2540 : 38) ได้สรุปบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนไว้ดังนี้

1. บทบาทของผู้สอน

1.1 ศึกษาลักษณะของเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการสอน

1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน และบอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดมุ่งหมายของการเรียน เพื่อให้เกิดความคาดหวัง แรงจูงใจ การให้ข้อมูลป้อนกลับ และให้ผู้เรียนควบคุมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.3 เลือกผังกราฟิกแบบที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูล

1.4 เสนอตัวอย่างการใช้ผังกราฟิกในแบบที่เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมาย

1.5 แสดงวิธีการสร้างผังกราฟิกให้ผู้เรียนเข้าใจทุกขั้นตอน

1.6 อธิบายวิธีการใช้ประโยชน์ของการใช้ผังกราฟิกให้ผู้เรียนเข้าใจ

1.7 ให้ผู้เรียนสร้างผังกราฟิกเป็นรายบุคคล

1.8 ให้ผู้เรียนได้นำเสนอข้อความรู้ด้วยผังกราฟิกที่สร้างขึ้นและร่วมกันอภิปรายผล

1.9 วัดและประเมินผล โดยการเก็บรวบรวมผลงานการใช้ผังกราฟิกของผู้เรียนมาวิเคราะห์ ซึ่งจะทำให้ผู้สอนเห็นถึงความเข้าใจของผู้เรียน

2. บทบาทของผู้เรียน

2.1 รับทราบจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

2.2 ศึกษาเนื้อหาที่จะเรียน และทำการประมวลความรู้เหล่านั้นด้วยตนเอง

2.3 เลือกแบบผังกราฟิก เพื่อให้นำเสนอข้อความรู้ได้ถูกต้อง เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการนำเสนอ

2.4 เข้ากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนผลงานและทักษะการคิดที่ได้จากการใช้เทคนิคผังกราฟิก

ขั้นตอนการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิกในการสรุปบทเรียน
 สำหรับขั้นตอนการพัฒนาผังกราฟิกหรือการนำผังกราฟิกมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น
 มีนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอขั้นตอนการใช้ผังกราฟิกมาใช้ในการสรุปบทเรียน ดังนี้
 นาคยา ปีลันธนานนท์ (2542 : 15-17) ได้เสนอรูปแบบการสอนโดยใช้ผังกราฟิกใน
 การสรุปบทเรียน โดยการสอนแบบอนุमान (Deductive) และการสอนแบบอุปนัย (Inductive)
 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ คือ

1. การสอนแบบอุปมาน (Deductive) มีขั้นตอนดังนี้
    - 1.1 กำหนดคำสำคัญ/หัวข้อสำคัญที่จะสอนและแจ้งให้ผู้เรียนทราบ
    - 1.2 อธิบายความหมายของคำสำคัญ/หัวข้อสำคัญนี้
    - 1.3 ให้นักเรียนดูและคัดเลือกสิ่งที่เป็นตัวอย่างและสิ่งที่ไม่ใช่ตัวอย่างของคำสำคัญ/
หัวข้อสำคัญนี้
    - 1.4 ให้นักเรียนเสนอตัวอย่างใหม่เพิ่มเติมที่เป็นตัวอย่างของคำสำคัญ/หัวข้อสำคัญนี้
    - 1.5 ให้นักเรียนสรุปลงในผังกราฟิกและอธิบายว่าคำสำคัญ/หัวข้อสำคัญนี้เป็น
อย่างไร
  2. การสอนแบบอุปนัย (Inductive) มีขั้นตอนดังนี้
    - 2.1 ไม่บอกคำสำคัญ/หัวข้อสำคัญแก่ผู้เรียนก่อน
    - 2.2 ให้นักเรียนดูตัวอย่าง แล้วให้คัดเลือกว่าตัวอย่างเหล่านี้มีอะไรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน
กันได้และอะไรที่ไม่เข้ากลุ่มกัน
    - 2.3 ให้นักเรียนสังเกตลักษณะที่มีอยู่ร่วมกันในตัวอย่างที่มีอยู่ในกลุ่มเดียวกันนั้น
    - 2.4 ให้ผู้เรียนคิดตั้งชื่อคำหรือกลุ่มคำจากตัวอย่างเหล่านี้
    - 2.5 ให้ผู้เรียนสรุปลงในผังกราฟิกและอธิบายความหมายของกลุ่มคำที่ตั้งขึ้นว่า
หมายความว่าอย่างไร
- พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544 : 127) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาผังกราฟิก (Gos) ดังนี้
1. เลือกเนื้อหา/ความรู้ที่จะจัดทำผังกราฟิก
  2. กำหนดความคิดสำคัญ หัวข้อสำคัญ เป็นคำหรือมโนทัศน์
  3. วิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับความคิดสำคัญในข้อ 2 และพิจารณาความสัมพันธ์
ระหว่างความคิดสำคัญย่อย ๆ
  4. เลือก/ออกแบบนำเสนอการสรุปด้วยผังกราฟิก (Design Format)
  5. เขียนความคิดสัมพันธ์ลงในแบบผังกราฟิกที่กำหนด

โจนส,เพียซ และฮันเตอร์ (Jones,Pierce and Hunter,1988-1989 : 24-25) ได้

เสนอ

ขั้นตอนในการใช้ผังกราฟิกในการสรุปเนื้อหา ดังนี้

1. ตัวอย่าง ครูแนะนำตัวอย่าง โครงร่างผังกราฟิกที่สัมพันธ์กับเนื้อหา
2. รูปแบบ อธิบายขั้นตอนและรูปแบบ ครูอธิบายขั้นตอนการสร้างรูปแบบและ

โครงสร้างของผังกราฟิก

3. จัดระเบียบขั้นตอนของเนื้อหาเพื่อพัฒนาวิธีการเขียนผังกราฟิก
4. ครูฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และวางแบบผังกราฟิก

ให้นักเรียนฝึกทำและปรับปรุงแก้ไข

5. ให้นักเรียนฝึกวางโครงสร้างด้วยตัวเองและเป็นกลุ่มและคอยติดตามผล

ประโยชน์ของการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิก

โจนส,เพียซ และฮันเตอร์ (Jones Pierce and Hunter,1988 : 21) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้ผังกราฟิก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและหาบทสรุป แนวคิดที่ซับซ้อนให้เป็นไปในทางเดียวกัน สามารถใช้อธิบายความหมายของคำหรือประโยคได้ดี
2. สามารถอธิบายรายละเอียดและความเกี่ยวพันของเนื้อเรื่องได้ดี
3. ช่วยให้ผู้เรียนเลือกเนื้อเรื่องที่สำคัญและค้นหาข้อมูลที่สำคัญและค้นหาข้อมูลที่ขาดหายและมีความเกี่ยวข้องกับรายละเอียดได้
4. ช่วยให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น
5. ช่วยส่งเสริมให้จัดความคิดที่กระจัดกระจายให้เป็นหมวดหมู่และสามารถสรุปเนื้อหาและลำดับความคิดให้เป็นระเบียบ

ข้อจำกัดของการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิก

ไรซ์ (Rice,1994 : 67) สรุปข้อจำกัดของการใช้ผังกราฟิก ไว้ดังนี้

1. การควบคุมความแปรปรวนของวิธีการสอนทำได้ยาก เนื่องจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ผังกราฟิกไม่ได้สร้างรูปแบบการสอนที่ชัดเจน
2. ไม่มีกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ชัดเจนอธิบายกระบวนการทางปัญญาที่ผู้เรียนใช้ผังกราฟิกในการเรียนการสอนว่าใช้อย่างไรและจะเกิดพฤติกรรมใดกับผู้เรียน
3. ตำแหน่งของการใช้ผังกราฟิกยังไม่มีคำแนะนำว่าใช้ในช่วงใดแล้วจะทำให้เกิด

ประสิทธิภาพมากที่สุด

4. ขาดเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพิจารณาเลือกใช้แบบผังกราฟิกให้เหมาะสมกับเนื้อหา

โรบินสัน (Robinson, 1998 : 104) กล่าวถึงข้อจำกัดของการใช้ผังกราฟิกไว้ดังนี้

1. การใช้ผังกราฟิกในการเรียนการสอน ยังขาดรูปแบบการใช้ที่ชัดเจน ดังที่งานวิจัยที่เกี่ยวกับผังกราฟิกส่วนมากได้อธิบายหรืออธิบายไม่ชัดเจนว่าจะพัฒนาและใช้ผังกราฟิกแต่ละแบบอย่างไร

2. การใช้ผังกราฟิก เพื่อกระตุ้นความรู้เดิมของผู้เรียนนั้นแม้จะทำได้เร็วกว่าการอ่านเนื้อหาจากตำราเพียงอย่างเดียว แต่จะใช้ไม่ได้ผลเมื่อเนื้อหานั้นผู้เรียนไม่คุ้นเคยมาก่อน

3. การใช้ผังกราฟิกและการเรียนการสอนในการนำเสนอเรื่องที่มีเนื้อหาสั้น โดยหากเนื้อหานั้นสั้นมาก ๆ แล้วการใช้ผังกราฟิกกับเนื้อหานั้นจะให้ผลน้อยมากในการทดลองใช้

4. การใช้ผังกราฟิกเพียงแบบเดียวกับการนำเสนอเนื้อหาที่มีความยาวมาก ถึงแม้ว่าผังกราฟิกแบบที่ใช้นั้นจะถูกสร้างขึ้นมาอย่างดีแล้วก็เป็นการยากที่จะนำเสนอความสัมพันธ์ของข้อมูลได้ถูกต้อง ครบถ้วนทั้งหมดเพราะเนื้อหาที่มีความยาวมาก ๆ จะมีแนวคิดหลักจำนวนมาก และมีโครงสร้างเป็นลำดับขั้นตอน

กลยุทธ์การสร้างผังกราฟิกจะนำมาใช้ในหลังกิจกรรมการอ่าน เป็นการสรุปเนื้อเรื่องเพื่อจัดหมวดหมู่ ความคิดและข้อมูล ใช้แสดงความเข้าใจและความจำเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ของเรื่อง ใช้ในการทบทวนความรู้และประเมินการเรียนของผู้เรียน และใช้เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจของผู้เรียน และใช้สรุปความรู้จากสิ่งที่ผู้เรียนอ่าน ซึ่งรูปแบบของผังกราฟิกที่จะนำมาใช้ในการสรุปเนื้อเรื่อง ได้แก่ ผังความคิด ผังก้างปลา ผังใยแมงมุม ผังเรียงลำดับ ผังเสนอปัญหาและการแก้ปัญหา

เค้าโครง (Framework) การสอนกลยุทธ์การเรียนรู้

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ (2546 : 25-41) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ว่าประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การเตรียม การนำเสนอ การฝึกหัด การประเมินผล และการประยุกต์ใช้ แต่ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะในส่วนที่จะนำมาใช้ในการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้เพื่อเพิ่มความเข้าใจในการอ่าน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การนำเสนอ ผู้สอนนำเสนอกลยุทธ์การเรียนรู้พร้อมกับอธิบายว่าจะใช้กลยุทธ์อย่างไร เมื่อใด

2. การฝึกหัด ผู้เรียนฝึกใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนปกติ

3. การประเมินผล ผู้เรียนประเมินตนเองเกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการใช้กลยุทธ์

รายละเอียดของการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

1. การนำเสนอ

ในขั้นนี้ผู้สอนนำเสนอกลยุทธ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน การนำเสนอกลยุทธ์การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากที่สุดหากนำเสนอแบบตรงไปตรงมา (Explicitly) กล่าวคือ มีการบอกชื่อกลยุทธ์ และเหตุผลในการใช้กลยุทธ์นั้น นอกจากนี้อาจจะเสนอแนะประเภทของงานที่กลยุทธ์นั้นสามารถช่วยผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ต่อไปนี้ คือ แนวทางการนำเสนอกลยุทธ์การเรียนรู้แบบตรงไปตรงมา

1. ผู้สอนสาธิตการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ให้ชัดเจนที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ โดยการอธิบายและเขียนกระบวนการของกลยุทธ์นั้นลงในกระดานดำหรือเครื่องฉายข้ามศีรษะ
2. บอกชื่อกลยุทธ์ ขณะที่ผู้สอนสาธิตการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ควรบอกชื่อกลยุทธ์นั้น ๆ และควรเขียนชื่อกลยุทธ์ลงในกระดานดำ หรือแผ่นโปสเตอร์ หรือบัตรคำ
3. อธิบายความสำคัญของกลยุทธ์ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของกลยุทธ์นั้น
4. บอกให้ผู้เรียนทราบว่าจะใช้กลยุทธ์เมื่อไร หรือในสถานการณ์ใด
5. ให้ผู้เรียนอธิบายประสบการณ์การใช้กลยุทธ์ที่ผู้สอนนำเสนอ ผู้เรียนส่วนหนึ่งอาจจะเคยใช้กลยุทธ์นั้นมาแล้ว การให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์การใช้กลยุทธ์ นอกจากกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนแล้ว ยังช่วยยืนยันการใช้กลยุทธ์ที่ผู้สอนนำเสนอด้วย

ในขั้นนี้อาจจะให้ผู้เรียนอธิบายว่าเคยใช้กลยุทธ์อย่างไร สำหรับผู้เรียนที่ไม่ชอบพูด อาจจะให้เขียนบันทึกเล่าประสบการณ์การใช้กลยุทธ์

2. การฝึกหัด

การสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนนำกลยุทธ์นั้นไปใช้ในสถานการณ์การเรียนรู้จริงทั้งในและนอกห้องเรียน ต่อไปนี้ เป็นแนวทางการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้

1. บูรณาการการฝึกหัดใช้กลยุทธ์ในการเรียนปกติ

การสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะไม่แยกสอนกลยุทธ์ต่างหากออกจาก การเรียนการสอนปกติ แต่จะเป็นการสอนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง นั่นคือ ผู้เรียนควรจะฝึกหัดใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ในขณะที่กำลังเรียนเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เมื่อผู้สอน บูรณาการการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้เข้าไปในการเรียนการสอนปกติ เนื้อหาสาระในการเรียน การสอนยังคงเหมือนเดิมเพียงแต่เพิ่มกลยุทธ์การเรียนรู้เข้าไปในการสอนด้วยเท่านั้น

2. สนับสนุนให้ผู้เรียนฝึกหัดใช้กลยุทธ์ที่สอน

ผู้สอนอาจจะจัดทำแนวทางการฝึกหัดใช้กลยุทธ์ที่สอนแจกผู้เรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเรียน

3. แนะนำ (Coach) ผู้เรียนให้ใช้กลยุทธ์

ในขั้นการฝึกหัดการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ผู้เรียนควรได้รับคำแนะนำเป็นพิเศษจากผู้สอน โดยเฉพาะการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) เป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าพวกเขาฝึกหัดใช้กลยุทธ์ได้ดีเพียงใด วิธีการให้ข้อมูลย้อนกลับแบบง่าย ๆ คือ การพูดซ้ำสิ่งที่ผู้เรียนพูด หรืออาจใช้วิธีการ ดังต่อไปนี้

- 3.1 ให้ผู้เรียนให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการทำงานที่เพิ่งเสร็จ
- 3.2 ให้ผู้เรียนบอกกลยุทธ์ที่ใช้
- 3.3 พูดซ้ำสิ่งที่ผู้เรียนทำ
- 3.4 บอกชื่อกลยุทธ์ที่ผู้เรียนใช้
- 3.5 ถามว่าทำไมผู้เรียนเลือกใช้กลยุทธ์นั้น
- 3.6 ถามว่ากลยุทธ์ใช้ได้ผลไหม
- 3.7 อธิบายว่าทำไมกลยุทธ์จึงมีประสิทธิภาพ
- 3.8 ถามว่าสามารถใช้กลยุทธ์ใดได้อีก

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเลือกกลยุทธ์การเรียนรู้เอง

เมื่อนำเสนอกลยุทธ์การเรียนรู้หลาย ๆ กลยุทธ์แล้ว ให้โอกาสผู้เรียนเลือกกลยุทธ์เอง ผู้สอนชมเชยเมื่อผู้เรียนใช้กลยุทธ์ หากผู้เรียนใช้กลยุทธ์แล้วไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน ผู้สอนควรส่งเสริมให้เลือกกลยุทธ์การเรียนรู้ใหม่

5. ไม่นับเฉพาะผลการเรียนรู้แต่นับกระบวนการเรียนรู้ด้วย

แนวทางการส่งเสริมการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอีกประการหนึ่งคือ ผู้สอนควรจะเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในการเรียนรู้ให้มากขึ้น ในขณะที่ผู้เรียนกำลังทำกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนควรจะสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำถามที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

- 5.1 เธอกำลังทำอะไร
- 5.2 เธอได้คำตอบนั้นมาอย่างไร
- 5.3 ทำไมเธอคิดอย่างนั้น
- 5.4 เธอแก้ปัญหาอย่างไร
- 5.5 เธอตัดสินใจอย่างไร

3. การประเมินผล

การให้ผู้เรียนประเมินผลการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ คือ ความสามารถในการสะท้อนเกี่ยวกับแนวทางการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินตนเองทำให้ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเองโดยการตัดสินใจว่ากลยุทธ์การเรียนรู้ใดมีประโยชน์และควรนำมาใช้ในการเรียนรู้ในโอกาสต่อไป และกลยุทธ์การเรียนรู้ใดไม่มีประโยชน์และไม่ควรนำมาใช้อีกต่อไป ขั้นตอนการประเมินผลจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถในการควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง

แนวทางการประเมินผลกลยุทธ์การเรียนรู้

แม้ว่าในขั้นตอนการประเมินผลจะเน้นการให้ผู้เรียนประเมินผลด้วยตนเอง แต่ผู้สอนก็มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการประเมินผลด้วย ประการแรกผู้สอนจำเป็นต้องประเมินผลว่าผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่สอนเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะได้ปรับการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ประการที่สอง ผู้สอนจำเป็นต้องประเมินผลการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ของตนเอง โดยการสะท้อนว่าสามารถบูรณาการการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ในการสอนปกติได้ประสบความสำเร็จเพียงใด เพื่อจะได้สารสนเทศที่สามารถนำมาปรับปรุงการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้สอนควรตระหนักว่าการให้ผู้เรียนบอกกระบวนการคิดหลังการทำงานเสร็จสิ้น อาจจะไม่ได้อะไรที่ครบถ้วน การให้ผู้เรียนระลึกถึงกระบวนการคิดโดยการให้ตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการอภิปรายอาจจะไม่ได้ข้อมูลที่ถูกต้องอย่างแท้จริง หรืออาจจะเป็นไปได้ที่ผู้เรียนจำไม่ได้ว่าได้ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ใดบ้าง อย่างไรก็ตาม พบว่าโดยทั่วไปแล้ว ผู้เรียนสามารถรายงานกลยุทธ์สำคัญ ๆ ที่ใช้ในการเรียนรู้ได้

การระดมความคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การเรียนรู้ การอภิปรายกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ การใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) การใช้แบบสอบถาม และการเขียนบันทึก เป็นเทคนิคที่สามารถนำมาใช้เพื่อช่วยผู้เรียนในการประเมินการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้

สำหรับผู้เรียนบางคน การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอาจจะเป็นเรื่องใหม่ โดยเฉพาะผู้เรียนที่คุ้นเคยกับการเรียนการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้ควบคุมกำกับการเรียนรู้มักจะคาดหวังให้ผู้สอนเป็นผู้ประเมินผล เพราะพวกเขาเห็นว่าการประเมินผลเป็นบทบาทของผู้สอน ปัจจัยทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการให้ผู้เรียนประเมินผลตนเอง เช่น ในสังคมที่ไม่มีมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ผู้เรียนจะรู้สึกว่าเป็นการโอ้อวดหากบอกว่าตนเองประสบความสำเร็จ ในทางตรงกันข้าม สังคมที่ส่งเสริมให้หยิ่งยโสตนเอง ผู้เรียนอาจจะประเมินผลตนเองสูงเกินไป เป็นต้น ผู้สอนต้องยอมรับความเชื่อและค่านิยมของผู้เรียนขณะส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผล

ตนเอง ผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและเข้าใจจุดมุ่งหมายของการประเมินผลว่า ผู้เรียนประเมินผลเพื่อจะได้ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมในอนาคต และผู้สอนกำลังให้เครื่องมือสำคัญของการเป็นผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Autonomous Learning) ต่อไปนี้เป็น

กิจกรรมการประเมินผลการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

1. การอภิปราย

วิธีประเมินผลความสำเร็จของการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่สามารถทำได้ง่าย คือ ผู้สอนนำอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นทันทีหลังจากผู้เรียนฝึกใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่นำมาสอน ผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนสะท้อนออกมาว่า ผู้เรียนใช้กลยุทธ์นั้น ๆ อย่างไร กลยุทธ์ใดใช้ผลดีที่สุด ฯลฯ ในช่วงการสรุปการอภิปรายควรให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่า ทำไมผู้สอนให้ผู้เรียนประเมินการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ของตนเอง การสรุปในประเด็นดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้

2. การเขียนบันทึกการใช้กลยุทธ์ (Journals of Diaries)

การสะท้อนผลการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้วิธีหนึ่ง คือ การให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการใช้กลยุทธ์ในสมุดบันทึก ผู้เรียนจะเขียนบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างอิสระ โดยอาจจะเขียนบันทึกว่า ได้ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้อย่างไรบ้าง กลยุทธ์ที่ใช้มีผลคืออย่างไรบ้าง และอาจจะเขียนบันทึกข้อคิดเห็นอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

3. การใช้แบบสอบถาม

ผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ หลังจากการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แบบสอบถามที่ใช้ อาจจะ เป็นทั้งแบบปลายเปิดและแบบปลายปิด

4. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เพื่อประเมินกลยุทธ์การเรียนรู้ อาจจะ สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม จุดมุ่งหมายสำคัญของการสัมภาษณ์ คือ เพื่อจะทราบว่าผู้เรียนใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ใดบ้างในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่เพิ่งเสร็จสิ้น หรือที่กำลังดำเนินการอยู่

5. ผู้สอนประเมินตนเอง

แม้ว่าจุดมุ่งหมายสำคัญของขั้นตอนการประเมินผลจะมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการประเมินผลการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ของตนเอง แต่ผู้สอนเองก็ควรที่จะประเมินผลกระทบที่เกิดจากการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ต่อผู้เรียน ต่อการวางแผนการสอน ต่อการใช้สื่อ ต่อเทคนิคการสอน และต่อการประเมินผล วิธีการประเมินในขั้นตอนนี้ ผู้สอนอาจจะใช้วิธีการเขียนบันทึกเพื่อบันทึกเกี่ยวกับสิ่งที่เห็น ความเข้าใจ ข้อสังเกต และประเด็นอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ หรือ

ผู้สอนอาจจะใช้วิธีการตอบแบบตรวจสอบรายการ

การให้ผู้เรียนประเมินผลการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนจำเป็นต้องทราบว่า กระบวนการเรียนรู้ใดใช้ได้ผลดีที่สุดในการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำไมกลยุทธ์นั้น ๆ จึงใช้ได้ผลดี และกลยุทธ์การเรียนรู้ใดใช้ไม่ได้ผลในสถานการณ์ใด และเพราะเหตุผลใด ความเข้าใจดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง และพัฒนาการเรียนรู้อย่างอิสระของผู้เรียน

ผู้สอนเองก็เป็นผู้เรียนเช่นเดียวกัน การสะท้อนผลการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้จะช่วยให้พัฒนาผู้สอนไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบกลยุทธ์การเรียนรู้

Thompson and Rubin (1996, quoted in Chamot et al., 1999 : 169-170 อ้างถึงใน ชีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2546 : 42) ศึกษาพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้มีคะแนนความเข้าใจในการชมวิดิทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้

อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ

Carrell, Pharis and Liberto (1989 อ้างถึงใน ชีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2546 : 42)

ศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้มีคะแนนความเข้าใจในการอ่านซึ่งวัดจากการตอบคำถามแบบปลายเปิดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับคะแนนความเข้าใจในการอ่านซึ่งวัดจากคำถามแบบเลือกตอบของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

Dadour and Robbins (1996 quoted in Chamot et al., 1999 : 171 อ้างถึงใน ชีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2546 : 42) ศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้มีคะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นัยนา ฉางวางปราง (2545) ทดลองสอนกลยุทธ์การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผลซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมโครงการวิทยาศาสตร์แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศรีจรรยา บุญเลิศ (2545) ทดลองสอนการใช้ผังกราฟิก ในการสรุปบทเรียนแก่

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองซึ่งได้รับการสอนการใช้ผังกราฟิกในการสรุปบทเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ (2545 อ้างถึงใน ธีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2546 : 42) ได้ทดลองสอนกลยุทธ์การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการสอนด้วยวิธีสอนแบบโครงการแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 พบว่า นักศึกษามีเจตคติต่อการเรียนการสอนโดยรวมในระดับเห็นด้วย มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในระดับมาก และนักศึกษาทุกคนได้ผลการเรียนในระดับดีมาก

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ (2546) ได้ทดลองสอนกลยุทธ์การวางแผน การกำกับ การดำเนินงาน การแก้ปัญหา และการประเมินผลแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 พบว่านักศึกษาที่ได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีเจตคติต่อการเรียนการสอนและมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบบรรยาย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

1. ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญในการสอนภาษาไทย เป็นความสามารถของมนุษย์ที่เข้าใจการสื่อความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้าใจในเนื้อเรื่อง และแนวความคิดจากสิ่งที่อ่าน ดังนั้นจึงได้มีนักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การอ่าน ทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

การอ่าน “การอ่าน คือ ว่าตามตัวหนังสือ, ถ้าออกเสียงด้วย เรียกว่า อ่านออกเสียง, ถ้าไม่ต้องออกเสียง เรียกว่า อ่านในใจ, สังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ เช่น อ่านสีหน้า อ่านริมฝีปาก อ่านใจ, ดีความ เช่น อ่านรหัส อ่านลายแทง, ถัด, นับ (ไทยเดิม)” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 : 1364)

บันลือ พฤษะวัน (2532 : 2) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่าน เป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูด โดยการผสมเสียงเพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด การอ่านแบบนี้มุ่งให้สะกดตัวผสมคำอ่านเป็นคำ ๆ ไม่สามารถสื่อความโดยการฟังได้ทันที เป็นการอ่านเพื่อการอ่านออก มุ่งให้อ่านหนังสือได้แตกฉานเท่านั้น

2. การอ่าน เป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำหรือเป็นประโยค ทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความโดยการอ่าน หรือฟังผู้อื่นอ่านแล้วรู้เรื่อง เรียกว่า อ่านได้ ซึ่งมุ่งให้อ่านแล้วรู้เรื่องสิ่งที่อ่าน

3. การอ่าน เป็นการสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดความคิดความรู้จากผู้เขียน (ผู้สื่อ) ถึง

ผู้อ่าน การอ่านลักษณะนี้เรียกว่า อ่านเป็น ผู้อ่านย่อมเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน โดยอ่านแล้วสามารถประเมินผลของสิ่งที่อ่านได้

สมพร มั่นตะสูตร แห่งพิพัฒน์ (2534 : 8) กล่าวว่า การอ่าน คือ การรับรู้ความหมาย จากถ้อยคำที่ตีพิมพ์อยู่ในสิ่งพิมพ์ หรือหนังสือ โดยผู้อ่านรับรู้ว่าคุณเขียนได้ส่งสารอะไรมายังผู้อ่าน ทั้งในด้านความคิด ความรู้ ความหมาย ความสัมพันธ์กับสิ่งอื่นว่าคุณเขียนตั้งใจจะแสดงความคิดอย่างไร มีความหมายว่าอะไร เกี่ยวข้องถึงอะไรบ้าง ลำดับขั้นของการอ่านจะเริ่มตั้งแต่การทำ ความเข้าใจในถ้อยคำแต่ละคำ กลุ่มคำแต่ละกลุ่ม และเรื่องราวแต่ละเรื่องราวที่เรียงรายต่อเนื่องกัน อยู่ในย่อหน้าหนึ่ง หรือในตอนหนึ่ง หรือในเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้อ่านต้องทำความเข้าใจไปที่ละตอน เป็นลำดับ

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 13) ได้ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า เป็นกระบวนการในการแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่มีการจดบันทึกไว้ การอ่านที่แท้จริงผู้อ่านจะต้อง เข้าใจความหมายของเรื่องที่อ่าน ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานด้วย

ฉวีลักษณ์ บุญชะกาญจน์ (2535 : 3) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า เป็นการคิดที่สามารถเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ดี ย่อมนำไปสู่การคิดที่ดี เพราะผู้อ่านจะได้ทราบแนวคิดต่าง ๆ จากเรื่องที่อ่าน เกิดความรู้จากเรื่องที่อ่านแล้วนำมาจัดแยกแยะตีความหมาย ก่อนที่จะเกิดเป็นแนวคิดของตนเอง

สมพร วัฒนศิริ (2538 : 9-10) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการติดต่อสื่อสาร ความคิดจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน เป็นการแปลความหมายตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นสื่อกลางใช้แทนคำพูดให้ได้ความแจ่มแจ้งชัดเจนและเข้าใจความหมายสิ่งที่อ่าน โดยสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน

บัวแก้ว บัวเย็น (2539 : 15) กล่าวว่า การอ่านคือการถ่ายทอดความหมายจากตัวอักษร หรือภาพเป็นความคิดความเข้าใจของผู้อ่านและนำความคิดนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านเอง

ทัศนีย์ สุภเมธี (2542 : 24) กล่าวว่า การอ่าน คือ การแปลสัญลักษณ์ที่เขียนหรือพิมพ์ ให้มีความหมายออกมา สัญลักษณ์ในภาษาไทย คือ คำ ข้อความ จึงเป็นเรื่องสำคัญมากในการสอนอ่านเพื่อนักเรียนจะต้องเข้าใจความหมายและนำไปใช้ในการฟัง พูด และเขียนได้อย่างถูกต้อง

ประสาทร ชนะศักดิ์ (2542 : 10) กล่าวว่า การอ่าน คือ กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด และการที่ผู้อ่านจะเข้าใจเรื่องราวตามเจตนารมณ์ของผู้เขียนเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถทางภาษา ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม และทัศนคติของผู้อ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 1) กล่าวว่า การอ่าน คือ ความเข้าใจสัญลักษณ์ เครื่องหมาย รูปภาพ ตัวอักษร คำและข้อความที่พิมพ์หรือเขียนขึ้นมา

วาณี ฐาปนวงศ์สานติ (2520 : 3 อ้างถึงใน ฉวีวรรณ คูหาภินันท์,2542 : 1) การอ่าน คือ การถ่ายทอดความหมายจากตัวหนังสือเป็นแนวคิดและจับใจความสำคัญของผู้เขียนได้ สามารถรวบรวมความได้รวดเร็วถูกต้อง

แลปป์ (Lapp, 1968 : 463) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการรับรู้ตัวอักษร ความหมายของคำ ดีความของข้อเขียนมาเป็นความเข้าใจ ขั้นตอนแรกของการอ่านคือ เพื่อสื่อความหมาย กระบวนการของการอ่าน คือ รับรู้ตัวอักษร รู้จุดมุ่งหมาย สามารถสื่อความหมายของข้อความนั้น และสร้างปฏิกิริยาตอบสนองกับความรู้ใหม่ที่ได้จากข้อเขียน ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน

รัสเซล จี สตาฟเฟอร์ (Stauffer,1969 : 5 อ้างถึงใน ศรีรัตน์ เิงกลิ่นจันทร์,2536 : 2) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

การอ่าน คือ ขบวนการอันซับซ้อน

การอ่าน คือ การได้รับข่าวสารจากสิ่งพิมพ์

การอ่าน คือ ความสามารถในการออกเสียงและทำความเข้าใจเรื่องราว

การอ่าน คือ การแปลความหมายของตัวอักษร เครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ

การอ่าน คือ การถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านโดยผ่านสิ่งพิมพ์

ซินท์ซ (Zintz,1980 : 5 อ้างถึงใน ฉวีวรรณ คูหาภินันท์,2542 : 1) ให้คำจำกัดความว่า

การอ่าน คือ การถอดคำศัพท์ที่เขียนออกมาเป็นคำพูด การอ่าน คือ ความเข้าใจภาษาของผู้เขียนที่ได้เขียนขึ้นเป็นตัวหนังสือ

การอ่าน เป็นความสามารถที่จะเข้าใจความหมายที่เขียนขึ้นมาแต่ละบรรทัด ซึ่งผู้อ่านไม่ต้องไปสนใจกับรายละเอียด แต่จะต้องจับใจความสำคัญจากกลุ่มคำซึ่งสื่อความหมาย

คูเปอร์และคณะ (Cooper and others, 1988 : 13) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับเนื้อเรื่อง เนื้อหา เพื่อจัดกระบวนการสร้างความหมายจากเนื้อหา การที่ผู้อ่านมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อความที่อ่านและสามารถตีความเรื่องที่อ่านได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ของผู้อ่าน ตลอดจนการคาดเดาความหมายของผู้อ่าน

ดี แลป และเจ ฟลอด (D.Lapp and J.Flood, อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2537 : 2) ให้คำจำกัดความของการอ่านว่า เป็นกระบวนการที่ผู้อ่านแปลความ คำ หรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรให้เข้าใจ ซึ่งขั้นตอนของกระบวนการนี้มี 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 การรับรู้ตัวอักษร คำ ประโยค และข้อความ

ระดับที่ 2 การแปลความหมายของคำ ประโยคและข้อความ

ระดับที่ 3 การทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้อื่น โดยใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมช่วยในการตัดสินใจ

จากความหมายของการอ่านตามที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า การอ่านมิใช่แต่เพียงการออกเสียงตามตัวอักษรอย่างเดียว การอ่านเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้สึนึกคิด ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในการอ่านทำให้ผู้อ่านเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อความหมายซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานประสบการณ์เดิมของผู้อ่านที่มีอยู่เป็นเครื่องช่วยพิจารณาตัดสินใจ และนำความรู้ความคตินั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

2. ความสำคัญของการอ่าน

บันลือ พฤษะวัน (2532 : 10-11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ หากอ่านไม่ได้ การเรียนการสอนย่อมพบอุปสรรคอย่างใหญ่หลวง พฤติกรรมในการเรียนของเด็กจะเปลี่ยนไป หงอยเหงา เก็บกด หรือมีจะนั้นจะแสดงออกต่าง ๆ ในลักษณะทดแทนปมด้อยเหล่านั้นก็มี ครูจำเป็นต้องเอาใจใส่ช่วยเหลือ แก้อใจ (ซ่อมเสริม) ตั้งแต่เริ่มอ่านบทเรียนแรกทันที

2. เด็กที่อ่านได้ย่อมได้รับการยอมรับ สามารถร่วมเรียนร่วมเล่นกับเพื่อน ๆ ได้ดี ตรงกันข้ามการที่เด็กมีอุปสรรคในการอ่าน ย่อมขาดความอบอุ่น ขาดความมั่นใจในตนเอง

3. การอ่านได้ อ่านเป็น เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพราะไม่ว่าโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาใดในโลก ก็ไม่อาจจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด การอ่านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่เด็กจะค้นคว้าเพิ่มเติมได้อย่างจุใจ หรือตามความจำเป็นของเด็กเหล่านั้นได้ดี

4. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบธุรกิจ การปรับปรุงอาชีพเมื่อพ้นวัยประถมศึกษา อาจเรียนรู้จากกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้อีกทางหนึ่ง

5. การอ่านมีความจำเป็นต่อการเป็นพลเมืองดีที่จะรู้ข่าวสาร เหตุการณ์ของบ้านเมือง การปกครองที่พลเมืองดีจะต้องให้ความร่วมมือแก่ทางราชการได้ดี

6. การอ่านจะเป็นเครื่องมืออย่างสำคัญในการพินิจ เลือกคัดสนใจที่จะเลือกตัวแทนในด้านการเมืองการปกครอง อันเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7. การอ่านย่อมเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะช่วยให้เด็กวัยประถมศึกษา หรือพ้นวัยประถมศึกษา ก็ตาม สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยใช้การอ่าน ทั้งยังจะได้รับความเพลิดเพลิน ช่วยพัฒนาจิตใจ และอื่น ๆ ได้ดีอีกด้วย

8. การอ่านจะทวีความสำคัญมากขึ้นโดยลำดับที่ช่วยให้รอบรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การสื่อสาร การพยากรณ์อากาศ เพื่อการปรับตัว ปรับปรุงอาชีพ ยิ่งสังคมเจริญขึ้นมากเพียงใด การอ่านก็จะทวีความสำคัญมากขึ้นเพียงนั้น

ชูลี อินมัน (2533 : 2 อ้างถึงใน กัลยา ขวนมาลัย, 2539 : 10) ได้อ้างคำพูดของ ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) เกี่ยวกับความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านทำให้คนเป็นคนที่มีบุรณ และสเตรง (Strang) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการอ่านไว้ว่า การอ่านคือถนนแห่งความรู้ การศึกษาทุกอย่างต้องอาศัยการอ่าน สภาพชีวิตจริงต้องอาศัยการอ่านจึงจะอยู่ในสังคมอย่างมีความทัดเทียม และย้ำว่ายิ่งอ่านมากก็ยิ่งเรียนรู้มาก

ชุตินา สุวิทย์รัตน์ (2541 : 16) ได้กล่าวว่าการอ่านเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานเพื่อการศึกษาหาความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม และการอ่านยังเป็นที่ที่นักเรียนใช้ในการศึกษาหาความรู้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ทุกกลุ่มทักษะวิชา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ในอนาคต

เบญจมาศ กาลาศรี (2544 : 15-16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านมีความสำคัญในการดำเนินชีวิต เพราะการอ่านเป็นวิธีการที่สำคัญในการแสวงหาความรู้ สรรพวิทยาต่าง ๆ การอ่านจะช่วยพัฒนาสติปัญญาของผู้อ่านให้สูงขึ้น ถือได้ว่าการอ่านเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมทั้งหลาย

สุพรรณิ วราทร (2545 : 4) กล่าวว่า การอ่านเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคนสามารถอ่านวยประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับในขอบเขต ตั้งแต่การดำเนินชีวิตประจำวัน การศึกษาหาความรู้ การปฏิบัติงาน ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจ การเสริมสร้างประสบการณ์และความคิด

กล่าวโดยสรุป การอ่านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ช่วยให้บุคคลพัฒนาตนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์และมีความสุข เกิดความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา สามารถติดตามความเคลื่อนไหวความก้าวหน้า

ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต และส่งผลในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

3. จุดมุ่งหมายในการอ่าน

การอ่านในแต่ละครั้ง ย่อมมีจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการอ่านแตกต่างกันออกไป ประภาศรี สีหอำไพ (2524 : 17) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน
2. อ่านเพื่อได้เนื้อหาช่วยให้เกิดการเรียนรู้
3. เพื่อความเข้าใจตัวเองและผู้อื่น
4. เพื่อสร้างจินตนาการ
5. ปลุกใจให้กล้าหาญต่อสู้ชีวิตต่อไปตามเรื่องที่อ่าน
6. อ่านเพื่อวิจารณ์หรือปฏิบัติหนังสือ

สมบัติ จำปาเงินและสำเนียง มณีกาญจน์ (2539 : 11-12) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของการอ่านโดยย่อมี 3 ประการ ดังนี้

1. อ่านเพื่อรู้ อาจแบ่งออกเป็น
  - 1.1 เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ
  - 1.2 อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งโดยย่อและโดยละเอียด
  - 1.3 อ่านเพื่อต้องการข่าวสาร ข้อเท็จจริง หรือเพื่อดำรงดำรงทั่ว ๆ ไป
  - 1.4 อ่านเพื่อศึกษาค้นคว้าเป็นพิเศษ เพื่อต้องการประโยชน์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

โดยเฉพาะ

1.5 อ่านเพื่อหาข้อมูลประมวลเข้าเอามาทำวิจัยเผยแพร่ในหมู่นักวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์แก่ชาติในสวนรวม

2. อ่านเพื่อความสนุกสนานบันเทิงใจให้เกิดความเพลิดเพลิน เป็นการพักผ่อนคลายความเคร่งเครียดจากงานประจำ ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดี นวนิยายเรื่องสั้นหรือเรื่องระดับถึงขนาดเป็นวรรณกรรมและวรรณคดีต่าง ๆ

3. อ่านเพื่อสังคม หรือให้สังคมยอมรับ เรื่องนี้เป็นที่รู้กันอย่างกว้างขวางแล้วว่าคนรักหนังสือหรือผู้รักการอ่านเป็นคนที่น่าคบ อาจเข้ากับคนต่างชั้นต่างระดับได้ง่าย ยิ่งเป็นคนที่มี

ความรู้จริง ๆ จากการอ่านการฟังและไม่มีนิสัยเลวร้ายอย่างอื่นอยู่ในกมลสันดานแล้วยังเป็นที่นิยม
 เข้าใจไหนเข้าได้ ไม่มีใครรังเกียจ การสนใจอ่าน โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวจะทำให้มีความรู้
 กว้างขวาง มีทัศนคติทันสมัย คุยกับใคร ๆ ก็รู้เรื่อง อาจแสดงความคิดเห็นให้เป็นที่น่าเชื่อถือ
 เป็นคนที่มีคุณค่าต่อหมู่คณะและต่อสังคม ทั้งสังคมเฉพาะกลุ่มและสังคมในประชาชาติอีกด้วย
 ทศนิษฐ์ สุภเมธี (2542 : 25-26) กล่าวถึงจุดประสงค์ในการอ่านโดยทั่วไปในระดับชั้น
 ประถมศึกษาควรจะได้เน้นถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ให้มีความสามารถในการอ่านออกเสียง ได้ถูกต้องรวดเร็วและเข้าใจเนื้อความที่อ่าน
2. ให้มีความสามารถในการอ่านในใจ เพื่อเก็บข้อความและเรื่องราวต่าง ๆ ที่อ่านนั้น
 ได้อย่างถูกต้อง
3. ให้เข้าใจความหมายของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง และเก็บใจความได้
4. ให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน เช่น เด็กทราบว่า การอ่านนั้นให้ประโยชน์ทั้งใน
 ด้าน

ความรู้และความเพลิดเพลิน เด็กเต็มใจอ่าน โดยไม่ฝืนใจอ่าน

5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน
6. ให้เด็กรู้จักคำต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนได้
7. ส่งเสริมให้เด็กมีความรู้กว้างขวาง เพราะการอ่านย่อมนำเด็กได้รู้เรื่องราวต่าง ๆ
 ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

8. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักเลือกหนังสืออ่านตามใจชอบ และความสนใจของเด็ก

สุพรรณิ วราทร (2545 : 37-38) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการอ่านที่สำคัญ มีดังนี้

1. อ่านเพื่อความรู้ คือการอ่านที่ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องที่มีความสำคัญจำเป็นต้อง
 รู้ เรื่องที่รู้แล้วเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ไปจนถึงเรื่องที่อ่านเพื่อเสริมความรู้ การอ่านเพื่อความรู้มี
 หลายลักษณะ เช่น อ่านเพื่อหาคำตอบในเรื่องที่ต้องการรู้ อ่านเพื่อรู้ข่าวสารและข้อมูล อ่านเพื่อ
 ประมวลสาระ

2. อ่านเพื่อศึกษา เป็นการอ่านอย่างจริงจัง เพื่อได้สาระและข้อเท็จจริงจนเกิดความ
 เข้าใจ เช่น การอ่านตำรา และหนังสือวิชาการต่าง ๆ

3. อ่านเพื่อความคิด หมายถึงการอ่านเพื่อเข้าใจสาระสำคัญหรือแนวคิดของเรื่องที่
 อ่านเพื่อนำไปปฏิบัติ หรือเป็นแนวทางสำหรับริเริ่มสิ่งต่าง ๆ การอ่านเพื่อให้ได้ความคิดได้จาก
 การอ่านหนังสือทุกประเภท

4. อ่านเพื่อวิเคราะห์วิจารณ์ หมายถึงการอ่านเพื่อรู้และเข้าใจเรื่องที่อ่านอย่างลึกซึ้งจนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องทีอ่านในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล เช่น การอ่านบทความ วรรณคดี ข่าว และหนังสือต่าง ๆ เป็นต้น

5. อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นการอ่านเพื่อพักผ่อนหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมเพื่อให้เกิดความรื่นรมย์ หรือคลายความทุกข์ การอ่านเพื่อความเพลิดเพลินได้จากการอ่านหนังสือทุกประเภทที่ผู้อ่านพอใจแต่ไม่ควรเป็นเรื่องที่ยาก ซับซ้อน หรือเป็นวิชาการที่ต้องใช้ความคิดมาก

6. อ่านเพื่อใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึงการอ่านที่ไม่ได้มุ่งหวังสิ่งใดโดยเฉพาะ แต่เป็นการใช้เวลาที่จะต้องเสียไปให้เกิดประโยชน์ เช่น การอ่านนิตยสารขณะรอคอยกิจกรรมต่าง ๆ สื่อการอ่านที่เหมาะสมสำหรับการอ่านเพื่อใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ บันเทิงคดีหรือสารคดีที่แบ่งเนื้อหาเป็นบทหรือเป็นตอนสั้น ๆ เนื่องจากสามารถหยุดอ่านได้เป็นช่วง ๆ โดยไม่ทำให้เสียความต่อเนื่องในการอ่าน

วารสารวิชาการ (2546 : 51-52) กล่าวถึงจุดประสงค์การอ่านสามารถสรุปเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. อ่านเพื่อแสวงหาความบันเทิง นักอ่านส่วนมากแสวงหาความเบิกบาน การพักผ่อนหย่อนใจจากการอ่านหนังสือ เช่น อ่านเรื่องสั้น อ่านการ์ตูน

2. อ่านเพื่อแสวงหาความรู้ นักเรียนนักศึกษาที่มีภาระหน้าที่จะต้องศึกษาหาความรู้ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะได้จากการอ่าน

3. อ่านเพื่อแสวงหาความคิด มีหนังสือจำนวนมากที่ช่วยทำให้คนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถคิดสิ่งที่ยาก ๆ ได้ ช่วยส่งเสริมความคิดให้กระจ่าง

4. อ่านเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ เช่น คนที่มีนิสัยขี้อายเก็บตัว เมื่อพบปะผู้อื่นจะรู้สึกอึดอัด ไม่มีความสุข จึงอ่านหนังสือเพื่อปรับเปลี่ยนบุคลิก ลักษณะ เสริมบุคลิกภาพ

มิลเลอร์ (Miller, 1982 : 12 อ้างถึงใน จูไรรัตน์ เพิ่มสุข, 2538 : 18) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ 6 ประการ คือ

1. อ่านเพื่อความเข้าใจคร่าว ๆ
2. อ่านเพื่อจับใจความสำคัญ
3. อ่านเพื่อสำรวจรายละเอียดและจับใจความสำคัญทั่วไป
4. อ่านเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้
5. อ่านเพื่อใช้วิจารณ์ตามข้อความที่อ่าน
6. อ่านเพื่อวิเคราะห์ข้อความหรือแนวความคิดในเรื่องที่อ่าน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปว่า ในการอ่านแต่ละครั้งผู้อ่านจะประสบความสำเร็จในการ

อ่านได้ ผู้อ่านจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านทุกครั้ง เพื่อให้การอ่านนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และพัฒนาความสามารถให้แก่ผู้อ่าน

4. ประโยชน์ของการอ่าน

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 7-8) ได้ประมวลคุณค่าของการอ่านเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ทำให้เกิดความพอใจ
2. ช่วยสนองความต้องการได้อย่างกว้างขวาง
3. ช่วยให้สามารถติดตามการเล่านิทานได้ตลอด
4. ทำให้ผู้อ่านมีความคิดสร้างสรรค์
5. สอนองความต้องการของความอยากรู้อยากเห็น
6. ช่วยให้ผู้อ่านเลือกอ่านได้ทุกเวลาและสถานที่
7. ทำให้ลืมความยุ่งยากในบางโอกาส
8. ทำให้สามารถขจัดอันตรายหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสม โดยปราศจากความทุกข์

ทรมาน

9. นำผู้อ่านไปสู่ดินแดนที่ไม่สามารถไปเยือนได้
10. ช่วยให้เกิดความคิดครั้งแล้วครั้งเล่าตามต้องการ
11. ช่วยให้เกิดความตื่นเต้น
12. ช่วยให้อ่านรู้จักใช้เวลาว่างได้อย่างถูกต้อง
13. ช่วยให้เกิดความสนใจใหม่ ๆ และทำตามความสนใจเดิมได้
14. ช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะ และความก้าวหน้าในอาชีพ
15. ช่วยยกระดับความคิดของผู้อ่านจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง
16. ก่อให้เกิดโลกส่วนตัว และโลกที่ลึกลับสำหรับผู้อ่าน
17. ช่วยผดุงและส่งเสริมสุขภาพ
18. ช่วยจัดแนวความคิดของผู้อ่านระดับต่าง ๆ ให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม
19. เพิ่มความมีชีวิตชีวาให้แก่บุคคล
20. ช่วยแก้ปัญหาทั้งทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และปัญหาส่วนบุคคล
21. ช่วยให้อ่านสามารถติดตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และในสังคมที่กว้างออกไป
22. แบ่งปันความรื่นรมย์ให้แก่ผู้อื่นด้วยการบอกเล่าอีกต่อหนึ่ง
23. ช่วยพัฒนาค่านิยมทางสุนทรียะ
24. ช่วยให้อ่านสามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ด้วยความมั่นใจ
25. ช่วยในการบำบัดทางจิตวิทยา

26. ช่วยสร้างเสริมบุคลิกภาพให้แก่บุคคล

27. ช่วยให้เกิดแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับบุคคล

สมบัติ จำปาเงินและสำเนียง มณีกาญจน์ (2539 : 17) ได้กล่าวถึงประโยชน์เฉพาะ

หน้า

จากการอ่าน ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เป็นคนเรียนเก่ง เพราะเมื่ออ่านเก่งแล้วจะเรียนวิชาต่าง ๆ ได้ดี
2. ช่วยให้เป็นผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เพราะได้อ่านเอกสารที่ให้ความรู้ในการปรับปรุงงานของตนอยู่เสมอ
3. ช่วยให้ได้รับความบันเทิงในชีวิตมากขึ้น เพราะการได้อ่านวรรณกรรมดี ๆ ย่อมทำให้เกิดความเพลิดเพลินในยามว่าง
4. ช่วยทำให้เป็นผู้ที่สังคมยอมรับ เพราะผู้ที่อ่านมากจะรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี
5. ช่วยทำให้เป็นคนที่น่าสนใจ เพราะผู้ที่อ่านหนังสือมากจะมีความคิดลึกซึ้งและกว้างขวาง สามารถแสดงความรู้ ความคิดเห็นดี ๆ มีประโยชน์ได้ทุกแห่งทุกเวลา

การอ่านก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านมากมายทำให้ผู้อ่านได้พัฒนาความคิด เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์คิดได้กว้างไกลมากขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นประโยชน์หรือแก้ปัญหาให้ตนเอง และสังคมได้ ทำให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

5. ประเภทของการอ่าน

วรรณิ โสมประยูร (2537 : 127) ได้แบ่งประเภทการอ่านเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การอ่านออกเสียง แบ่งเป็น 3 แบบ ได้แก่
  - 1.1 การอ่านร้อยแก้ว
  - 1.2 การอ่านร้อยกรอง
  - 1.3 การอ่านทำนองเสนาะ
2. การอ่านในใจ
  - 2.1 การอ่านค้นคว้าหาความรู้ เช่น อ่านตำรา
  - 2.2 การอ่านแบบจับใจความสำคัญ หรือหาสาระสำคัญของเรื่อง เช่น

อ่านบทความ

- 2.3 การอ่านแบบหารายละเอียดทุกตอน เช่น อ่านประวัติศาสตร์ อ่านลำดับเหตุการณ์
- 2.4 การอ่านแบบหารายละเอียดทุกคำเพื่อการปฏิบัติ เช่น อ่านวิธีประกอบอาหาร
- 2.5 การอ่านแบบวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อหาเหตุผล เช่น อ่านข่าวเหตุการณ์สำคัญ
- 2.6 การอ่านแบบไตร่ตรองโดยใช้วิจารณญาณเพื่อหาข้อเท็จจริง ข้อดี ข้อเสีย สำหรับเลือกแนวทางปฏิบัติ เช่น อ่านโฆษณา

ทัศนีย์ ศุกเมธิ (2542 : 26-31) ได้แบ่งการอ่านเป็น 2 ประเภท คือ การอ่านออกเสียง และการอ่านในใจ โดยสรุปคือ

1. การอ่านออกเสียง ช่วยให้เด็กมีทักษะมากขึ้น จดจำข้อความที่ดีไว้เป็นตัวอย่าง อ่านได้คล่องแคล่วถูกต้อง รู้จักความไพเราะของบทกวีซึ่งอ่านเป็นทำนองเสนาะ และส่งเสริมด้านบุคลิกภาพให้เด็กมีความกล้าหาญที่จะอ่าน และสามารถตรวจสอบได้ว่าการอ่านนั้นถูกหรือไม่
2. การอ่านในใจ ในชีวิตประจำวันจะใช้มากกว่าการอ่านออกเสียง เพราะต้องอ่านเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย เช่น เพื่อธุรกิจ เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อความบันเทิง

6. ทฤษฎีการอ่าน

เต็อนใจ ต้นงามตรง (2529 : 94-108 อ้างถึงใน สุภาพร สิทธิการ, 2541 : 36) ได้สรุปคำอธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการอ่านที่ คาร์เรล และอีสเตอร์โฮลด์ (Carrel and Eisterhold, 1983)

ได้กล่าวไว้ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการอ่านแนววิทยาศาสตร์ และทฤษฎีโครงสร้างความรู้ ดังนี้

ทฤษฎีการอ่านแนววิทยาศาสตร์ มีแนวคิดที่ ความเข้าใจในการอ่านเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้เดิมและความรู้ทั่วไปของผู้อ่าน การอ่านแนวนี้ยึดผู้อ่านเป็นศูนย์กลาง ความรู้ใหม่จะมีความหมายก็ต่อเมื่อสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้อ่านได้เรียนรู้มาแล้ว ทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดของนักจิตวิทยาภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กูดแมน (Goodman) ได้อธิบายว่า ผู้อ่านได้พยายามสร้างข้อความขึ้นใหม่จากข้อความเดิมที่ผู้เขียนได้เขียนไว้ในเรื่อง การสร้างความหมายของผู้อ่านเป็นกระบวนการวัฏจักร คือ การกระทำส่วนข้อความ การเดาเรื่อง การทดสอบว่าสิ่งที่ผู้อ่านคิด หรือเดาล่วงหน้าไว้ก่อนนั้นถูกต้องกับเรื่องที่อ่านหรือไม่ ถ้าไม่ตรงตามความคิดก็เปลี่ยนแนวทางการคิดใหม่ กระบวนการลักษณะนี้จะดำเนินการไปเรื่อย ๆ ในขณะที่อ่าน

ทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (The Schema Theory) (ถัตรสุตา ดวงพลอย, 2526 : 1-15) ทฤษฎีนี้มีหลักสำคัญประการหนึ่งคือ ข้อความใด ๆ ไม่ว่าเป็นการพูดหรือการเขียนไม่ได้สื่อความหมายด้วยตัวของข้อความเอง แต่ข้อความนั้นเป็นการเตรียมแนวทางสำหรับผู้ฟังหรือผู้อ่าน ได้สร้างความหมายของข้อความ โดยอาศัยความรู้เดิมในเรื่องที่อ่านที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นความรู้ที่ผู้อ่านได้เรียนรู้มาก่อน ดังนั้นความเข้าใจในเรื่องการอ่านตามทฤษฎีดังกล่าว จึงเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้เดิมของผู้อ่านและข้อความที่อ่าน

นอกจากนั้น ทฤษฎีโครงสร้างความรู้ยังได้กล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. วิธีจัดระเบียบความรู้ในสมองของเรา
2. วิธีการรับเอาความรู้ใหม่เข้าไปรวมกับความรู้เดิม
3. วิธีการคัดแปลงปรับปรุงแก้ไขความรู้เดิมให้เหมาะสม

สติมา (Schema) หมายถึง การบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างความรู้ที่ผู้อ่านมีอยู่เดิมแล้วที่เรียงรายกันอยู่เป็นลำดับชั้น จัดเป็นกลุ่มตามคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กลุ่มโครงสร้างความรู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการอ่าน คือ เป็นสิ่งชี้นำเรื่องให้กับผู้อ่าน และจัดโครงสร้างเรื่องไว้สำหรับเรื่องใหม่ ในขณะที่ผู้อ่านอ่านเรื่อง เรื่องเหล่านี้จะบรรจุในโครงสร้างความรู้เดิมที่จัดไว้ โดยที่โครงสร้างความรู้เดิม (Schemata) นี้สร้างขึ้นมาจากประสบการณ์เดิมของผู้อ่านและเป็นเครื่องชี้แนะผู้อ่านในขณะที่ต้องการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ทั้งยังช่วยผู้อ่านคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับเหตุการณ์ในเรื่องด้วย ผู้อ่านจะนำโครงสร้างความรู้เดิมนี้ไปใช้ประกอบการอ่าน ซึ่งมีความสำคัญต่อความเข้าใจในการอ่านมากกว่าโครงสร้างภาษาและกระบวนการทางภาษาที่ใช้ในข้อเขียน ดังนั้นจึงได้ว่าความเข้าใจในการอ่านตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้ ต้องประกอบขึ้นด้วยความรู้ทางภาษา ความรู้ทั่ว ๆ ไป และปริมาณความรู้เดิมเหล่านั้นได้รับการกระตุ้นให้ทำงานในขณะที่กระบวนการทางสมองกำลังดำเนินการอยู่

โครงสร้างความรู้เดิมแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. โครงสร้างความรู้เดิมแบบรูปนัย (Formal Schemata) หมายถึง การที่ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะลีลาการเขียนและโครงสร้างของเรื่องมาก่อน เช่น การเขียนเชิงบรรยาย นิทาน วิทยาศาสตร์ หนังสือพิมพ์ ถ้าผู้อ่านมีความรู้สึกรวดต่อลักษณะโครงสร้าง การเขียน และรู้จักใช้ความรู้เดิมเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ในขณะที่อ่าน จะช่วยอย่างมากทางด้านความเข้าใจและความจำ ลักษณะของการเขียนเรื่องราวจะแตกต่างกันไป และมีโครงสร้างการเขียนของแต่ละรูปแบบ เช่น นิทาน การบรรยาย การพรรณนา เป็นต้น และในบรรดาโครงสร้างทั้งหมด โครงสร้างเกี่ยวกับการเขียนเชิงบรรยายค่อนข้างจะง่ายและเป็นที่ยึดเหนี่ยวกันมากจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นโครงสร้างแบบสากล เพราะลักษณะการเขียนประเภทนี้มักจะไม่ค่อยมีวัฒนธรรมของแต่ละ

ชาติเข้าไปแทรกแซงได้เหมือนลักษณะการเขียนประเภทอื่น ๆ ผู้อ่านส่วนมากมักจะมีโครงสร้างความรู้เดิมเกี่ยวกับการเขียนบรรยายมาก่อน การอ่านจึงไม่มีปัญหา

2. โครงสร้างความรู้เชิงเนื้อหา (Content Schemata) การที่ผู้อ่านมีความรู้เดิมเกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งมาก่อน จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น ผู้อ่านมีโครงสร้างความคิดแขนงนี้จะรับเรื่องได้เร็วกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์หรือความรู้ทางเนื้อหาเนื้อมาก่อน

ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย นักเรียนควรมีโครงสร้างความรู้ทั้งสองประเภท เพราะการมีความรู้เชิงเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ มาก่อนจะช่วยเพิ่มความสามารถเกี่ยวกับการเดาเรื่องได้ดีขึ้น และถ้ามีความรู้เดิมเกี่ยวกับรูปลักษณะการเขียนจะได้เปรียบในการอ่าน ซึ่งสามารถเข้าใจเรื่องได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้สอนจึงควรจัดเสริมปัจจัยดังกล่าวให้กับผู้เรียนที่ยังขาดโครงสร้างทั้งสองประเภทให้สมบูรณ์

รูปแบบการรับความรู้ใหม่เข้ากับโครงสร้างความรู้เดิม

1. รูปแบบการประมวลความจากฐานขึ้นไปสู่ยอด (Bottom-Up Model) การประมวลความในลักษณะนี้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า รูปแบบการจับข้อมูล (Data-Driven Model) ผู้อ่านจะเข้าใจได้โดยการรับข้อมูลเข้ามา ข้อมูลเหล่านี้ต้องมีคุณสมบัติเหมาะสมกับโครงสร้างการเรียนรู้เดิมระดับพื้นฐาน โครงสร้างความรู้เดิมเหล่านี้ จะจัดเรียนเป็นขั้น ๆ ไป โครงสร้างความรู้เดิมจะกลายเป็นโครงสร้างการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง และยิ่งถัดขึ้นไป ความรู้เหล่านี้จะเปิดกว้างทั่วไปยิ่งขึ้น

รูปแบบการอ่านลักษณะนี้ ผู้อ่านต้องไวต่อข้อความใหม่หรือข้อความที่ผิดแผกจากเรื่องที่เขาคาดคิดไว้ก่อน แต่อย่างไรก็ตามความล้มเหลวในการอ่านอาจเกิดขึ้นได้เนื่องจาก ผู้อ่านไม่สามารถใช้ความรู้เดิมที่เหมาะสมได้ จึงทำให้ไม่เข้าใจเรื่องอันมีเหตุผลมาจากการที่ผู้เขียน ไม่ได้จัดให้มีเครื่องชี้แนะ (Cue) เพียงพอสำหรับผู้อ่านที่ใช้ในการประมวลความจากฐานไปยอด รวมทั้งผู้อ่านยังขาดความรู้เดิมที่เหมาะสมกับเรื่องราวที่ผู้แต่งได้สร้างขึ้นจากความคิดของตน

การจัดระเบียบความหมายลักษณะนี้ ต้องมีความเชื่อว่า ความหมายซ่อนอยู่ในตัวอักษร ซึ่งรวมกันขึ้นมาเป็นข้อความหรือความหมาย ดังนั้นการสอนจึงต้องเน้นเกี่ยวกับส่วนประกอบของภาษา เช่น ศัพท์ที่มีอยู่ในเรื่อง ซึ่งจะเป็นเครื่องชี้นำเนื้อหาของเรื่องได้

2. รูปแบบการประมวลความจากยอดลงมาฐาน (Top-Down Model) หรือเรียกอีกอย่างว่า การผลักดันความคิด (Conceptually Driven) รูปแบบนี้เน้นการสร้างความหมาย

มากกว่าการถ่ายทอดความหมายจากตัวเรื่อง ภายใต้รูปแบบนี้ การอ่าน หมายถึง การโต้ตอบระหว่างผู้อ่านและเรื่องทีอ่านซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางของกระบวนการ และผู้อ่านได้นำความรู้เดิมเกี่ยวกับเรื่องภาษา สิ่งเร้า ความหมายจะอยู่ในตัวผู้อ่าน ดังนั้นผู้อ่านต้องเป็นผู้กระทำ คือ เป็นผู้สร้างความหมายใหม่ ส่วนประกอบนี้ที่สำคัญของการประมวลความรู้แบบนี้ ได้แก่ ความสนใจ สิ่งเร้า และความรู้เดิม

สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งของรูปแบบประมวลความจากฐานไปยอดและรูปแบบการประมวลความจากยอดลงมาฐาน คือ การประมวลความทั้ง 2 แบบ ควรจะเกิดขึ้นพร้อมกันไปในทุก ๆ ระดับ ข้อมูลที่ได้รับเข้ามาใหม่จำเป็นต้องถูกต่อเติมให้สมบูรณ์โดยผ่านกระบวนการของรูปแบบการประมวลความจากฐานขึ้นไปยอด และกระบวนการของรูปแบบการประมวลความจากยอดลงมาฐาน จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจสิ่งที่อ่านได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ถ้าเรื่องนั้นตรงกับการคาดการณ์ทางความคิด รูปแบบการประมวลความจากฐานขึ้นไปยอด จะช่วยให้ผู้อ่านมีความไวต่อความรู้ใหม่ที่แปลกหรือไม่ตรงต่อข้อสมมติฐานเกี่ยวกับเนื้อหาโครงสร้างของเนื้อหาที่ผู้อ่านมีอยู่ ส่วนรูปแบบการประมวลความจากยอดลงมาฐานจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถแก้ปัญหาในการตีความสิ่งที่กำลังมองอยู่หรือช่วยให้สามารถเลือกตีความข้อมูลที่ได้รับเข้ามาใหม่ตามทางเลือกที่เป็นไปได้ถูกต้อง

7. องค์ประกอบของความเข้าใจในการอ่าน

จิรดา จิตโสภักตร์ (2529 : 20-21) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจในการอ่านซึ่งเกี่ยวกับตัวผู้อ่าน และสภาพแวดล้อมของผู้อ่านไว้ดังนี้

1. ลักษณะของผู้อ่าน ที่ครุควรคำนึงถึง ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สติปัญญา เด็ก ๆ จะมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกัน เด็กบางคนไม่สามารถจดจำรายละเอียดของเรื่องได้ เด็กบางคนอ่านแล้วไม่สามารถสรุปเรื่องที่อ่านได้ เด็กบางคนไม่เข้าใจสิ่งที่ป็นนามธรรม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ครุควรตรวจสอบเพื่อช่วยเด็กในการพัฒนาสมรรถภาพในการอ่าน และจัดประสบการณ์ให้เด็กให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญา

1.2 ร่างกาย สุขภาพร่างกายเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ครุควรคำนึงถึง เด็กที่มีสุขภาพดีจะมีความสามารถในการเรียนการอ่านได้ดีกว่าเด็กที่สุขภาพไม่ดี เพราะเด็กที่มีอาการเจ็บป่วยบ่อย ๆ อาจทำให้เด็กต้องขาดเรียน ซึ่งเป็นเหตุให้การเรียนการอ่านล่าช้าออกไป นอกจากนี้สิ่งที่ควรคำนึงถึง ได้แก่ สายตา และหู เด็กที่มีสายตาไม่ดีจะไม่อยากอ่านหนังสือหรืออ่านอย่างไม่รู้สึกเพลิดเพลินกับสิ่งที่อ่าน เด็กที่มีความผิดปกติทางหูจะฟังคำอธิบายของครุได้ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะจะจับความไม่ค่อยได้และไม่เข้าใจความหมายของคำที่ครุให้อ่าน ก็จะประสบปัญหาความไม่เข้าใจในการอ่านต่อไป

2. สภาพแวดล้อม เด็ก ๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในสภาพแวดล้อม 2 แห่ง คือ

2.1 สภาพแวดล้อมที่บ้าน เด็กที่อยู่ในครอบครัวส่งเสริมการอ่านให้มีความสำคัญกับการอ่าน จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของความสามารถในการอ่านให้เป็นไปได้ด้วยดี แต่ถ้าเด็กอยู่ในครอบครัวที่ไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน เด็กก็จะไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน

2.2 สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน โรงเรียนมีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กมาก เพราะเด็กจะสนใจกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โรงเรียนที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการอ่านของเด็กอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดบริการทางห้องสมุดไว้อย่างดี เด็กก็จะมีพัฒนาการในการอ่านดี แต่ถ้าสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนเป็นไปในทางตรงกันข้าม ก็จะทำให้พัฒนาการทางด้านการอ่านของเด็กไม่ดีเท่าที่ควร

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2539 : 12) ได้แบ่งองค์ประกอบในการอ่านออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. ผู้อ่าน ถ้าไม่มีผู้อ่านการอ่านจะเกิดขึ้นไม่ได้ ผู้อ่านจึงเป็นจุดแรกของกระบวนการนี้
  2. หนังสือหรือตัวอักษร ผู้อ่านต้องสามารถอ่านหนังสือหรืออักษรได้ เข้าใจความคิดจากหนังสือนั้น
  3. ความหมาย ผู้อ่านอ่านออก หรืออ่านอักษรได้ต้องเข้าใจความหมาย กระบวนการจึงดำเนินต่อไป
  4. การเลือกความหมาย ความหมายที่ปรากฏในหนังสือที่เรากำลังอ่านอาจมีหลายนัย ผู้อ่านต้องพิจารณาให้ถูกต้องว่าผู้แต่งมีความประสงค์จะให้เข้าใจในแง่ใด เลือกใช้ความหมายตามนัยใด
  5. การนำไปใช้ เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายที่จะทำให้การอ่านได้ผลสมบูรณ์ กล่าวคือ ผู้อ่านได้อ่านหนังสือ เข้าใจความหมายได้ถูกต้องตามความประสงค์ของผู้แต่ง รู้จักเลือกความหมายที่ดี ที่ถูกต้องเหมาะสม เมื่อมีโอกาสก็นำออกมาใช้ในชีวิตประจำวันได้
- สรุปได้ว่า องค์ประกอบในการอ่านเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การรับรู้ การเรียนรู้ และความเข้าใจในสารที่ผู้เขียนส่งมา สรุปแล้วองค์ประกอบในการอ่านคือ องค์ประกอบด้านตัวผู้อ่าน ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการนำไปใช้
8. ประสิทธิภาพของการอ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 17) กล่าวว่าประสิทธิภาพในการอ่านหรือความสามารถในการอ่าน (Reading efficiency) นั้นประกอบด้วย

1. อ่านได้ถูกต้องตามตัวสะกดการันต์ และอ่านออกเสียงถูกต้องตามอักขรวิธี
2. ไม่มีนิสัยเสียในการอ่าน (Bad habit) ซึ่งทำให้อ่านช้า เช่น ลอยหน้าหรือส่ายหน้าไปด้วยเวลาอ่าน ทำปากขมบวมขมิบเวลาอ่านในใจ ใช้มือแตะหน้าลายทุกครั้งเวลาเปิดหน้าหนังสือ
ใช้มือชี้ไปด้วยเวลาอ่าน และการอ่านย้อนกลับไปกลับมา เป็นต้น
3. อ่านได้รวดเร็ว (Speed of reading) รู้จักกวาดสายตา (Scanning) อย่างรวดเร็ว และรู้จักอ่านข้ามคำ (Skimming) เพื่อเลือกหยิบความ เช่น การอ่านข่าวพาดหัว (Head-line) การอ่านวรรณคดี (Lead) และการอ่านสารบัญญ (Contents) เป็นต้น
4. มีสมาธิ (Concentration) ในการอ่าน
5. เข้าใจเรื่องที่อ่าน (Comprehension) ได้อย่างรวดเร็ว จับใจ ถูกต้อง
6. จับใจความสำคัญได้ (Main idea)
7. มีวิจารณ์งานในการอ่าน อ่านแล้วสามารถวิเคราะห์ (Analizing) แยกข้อคิดเห็น (Opinion) ออกจากข้อเท็จจริง (Fact) ได้จากข้อความที่มีข้อเท็จจริง และผู้เขียนได้แสดงข้อคิดเห็นไว้ด้วย อ่านแล้วสามารถประเมินค่า (Evaluation) สิ่งที่อ่านได้อย่างเที่ยงธรรม สามารถวิจารณ์ (Criticism) แสดงความคิดเห็น กลวิธีการเขียน แนวการเขียน เนื้อเรื่อง ภาพประกอบตัวละครของงานเขียนนั้นได้อย่างถูกต้องหลักวิชาการ และสามารถตีความ (Interpretation) ได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนการตีความระหว่างบรรทัด (Reading between the line) คือ อ่านแล้วสามารถเข้าใจความหมายที่ซ่อนเร้นระหว่างบรรทัดได้
8. อ่านแล้วเกิดความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ในแนวการเขียน ลำนวนรูปแบบ และศิลปะการประพันธ์ จนเกิดแรงบันดาลใจสร้างงานใหม่ของตนเองขึ้นมา นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์อาจเกิดจากการรู้จักสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การรวบรวมความคิดที่มีอยู่
ทั้งหมดของผู้อ่านเข้ากับความคิดใหม่ที่ได้จากการอ่านมาพัฒนางานของตน หรือสร้างงานใหม่ขึ้นมา ซึ่งอาจจะเป็นทั้งงานเขียน สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และการผสมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับใหม่ ๆ เป็นต้น
9. อ่านแล้วได้ความรู้ (Knowledge) สามารถจดจำได้และเข้าใจความหมายอย่างถูกต้อง สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ทั้งในการศึกษาเล่าเรียนและในชีวิตประจำวันได้ทั้งการพูด เขียน และปฏิบัติ (Application)

10. อ่านแล้วสามารถอธิบายได้และปฏิบัติตามขั้นตอนที่อธิบายไว้ในหนังสือได้
11. อ่านแล้วสามารถตอบคำถามจากหนังสือที่อ่านได้
12. อ่านแล้วสามารถสรุปได้ (Summarizing)
13. อ่านแล้วรู้จักบันทึกไว้ (Taking note)
14. อ่านโดยรู้จักใช้ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือ เลือกอ่านคำศัพท์ ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ บทที่ และหัวข้อเรื่องสำคัญ ทำให้เข้าใจเนื้อเรื่องได้อย่างรวดเร็วและไม่เสียเวลาอ่านทั้งเล่มสำหรับหนังสือที่ต้องการค้นเฉพาะข้อความสำคัญ หรือสำหรับหนังสือบางเล่มที่ไม่น่าสนใจ ทำให้สามารถอ่านหนังสือได้เป็นจำนวนหลาย ๆ เล่มในระยะเวลาอันสั้น

15. มีเทคนิคการอ่านหนังสือแต่ละประเภทได้อย่างรวดเร็ว เช่น การอ่านหนังสืออ้างอิง โดยทั่วไปการอ่านหนังสืออ้างอิงแต่ละชนิด การอ่านหนังสือสารคดีโดยทั่วไป การอ่านหนังสือสารคดีแต่ละประเภท การอ่านหนังสือนวนิยาย เรื่องสั้น การอ่านวารสารและหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

สรุปว่า การอ่านจะมีประสิทธิภาพได้นั้น สิ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญ คือ ความสามารถของตัวผู้อ่าน

9. ความเข้าใจในการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการอ่านเป็นอย่างยิ่งหรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของการอ่าน ทั้งนี้เพราะจุดประสงค์เบื้องต้นของการอ่านโดยทั่วไปคือ เพื่อความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน อ่านแล้วสรุปได้ใจความ ดังนั้นถ้าอ่านแล้วไม่เข้าใจเรื่องที่อ่านก็ทำให้ไม่ทราบว่าผู้เขียนต้องการที่จะสื่ออะไรทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการอ่าน ทั้งนี้มีผู้เชี่ยวชาญทางการอ่านกล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

ชวาล แพรัตกุล (2520 : 134) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า เป็นความสามารถในการผสมแล้วขยายความรู้ความจำให้ได้ไกลออกไป จากเดิมอย่างสมเหตุสมผลซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติหลายประการดังนี้ คือ

1. รู้ความหมายและรายละเอียดย่อย ๆ ของเรื่องนั้นมาก่อนแล้ว
2. รู้ความเกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ระหว่างขั้นและความรู้ย่อย ๆ เหล่านั้น
3. สามารถอธิบายสิ่งเหล่านั้นได้ด้วยภาษาของตนเอง
4. เมื่อพบสิ่งอื่นใดที่มีสภาพทำนองเดียวกับที่เคยเรียนรู้มาก่อน ก็สามารถตอบและอธิบายได้

ทรงพันธ์ วรรณมาศ (2524 : 2-3) ได้แสดงความคิดเห็นว่าการที่ผู้อ่านจะมีความเข้าใจในการอ่านและจับใจความได้นั้น จะต้องสืบเนื่องมาจากการอ่านให้เกิดทักษะ 5 ขั้น ตามลำดับคือ

ขั้นที่ 1 อ่านออก เป็นหลักการอ่านเบื้องต้น ตั้งแต่วัยเด็กเริ่มหัดอ่าน ก็จะต้องอ่านออกเสียงให้ถูกต้อง หรือเมื่ออ่านตำราออก เสียงก็ยังคงเป็นส่วนสำคัญอยู่

ขั้นที่ 2 อ่านคล่อง หมายถึง การอ่านในใจ ซึ่งเป็นการอ่านขั้นสูง เพราะเมื่ออ่านออกเสียงเกิดความชำนาญแล้ว การอ่านในใจก็จะตามมา การอ่านประเภทนี้จะต้องกินเวลาในการอ่านสั้น

ขั้นที่ 3 อ่านเข้าใจเรื่อง ได้แก่ การอ่านแล้วได้รับความรู้ใหม่

ขั้นที่ 4 อ่านแยกแยะชนิดของข้อความได้ โดยเฉพาะข้อความจริง ข้อคิดเห็น และข้อแสดงอารมณ์

ขั้นที่ 5 อ่านแล้วตีความ หรือวินิจฉัยสารได้ ขั้นนี้เป็นขั้นที่จำเป็นมากที่สุดในการอ่านหนังสือ ซึ่งผู้อ่านจะต้องเข้าใจว่า ผู้เขียนได้ส่งสารอะไรมาให้อ่านบ้างโดยผู้อ่านต้องพิจารณาเอง บอนด์ และทิงเกอร์ (Bond and Tinker, 1957 : 235) ได้กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านมีลำดับ 5 ขั้น ซึ่งมีความสัมพันธ์กันตามลำดับคือ

1. ความหมายของคำ เป็นรากฐานของความเข้าใจในการอ่าน ถ้าเข้าใจความหมายของคำศัพท์ชัดเจนและกว้างขวาง ย่อมช่วยให้เข้าใจประโยค และเรื่องราวที่อ่านได้ดี

2. หน่วยความคิด เพื่อให้เข้าใจประโยค เด็กจะต้องอ่านเป็นหน่วยความคิดคือ แบ่งอ่านเป็นกลุ่มคำให้ได้ความหมายของคำต่อเนื่องเป็นกลุ่ม ๆ แทนการอ่านทีละคำจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจในแต่ละประโยค

3. การเข้าใจประโยค คือ การเอาหน่วยความคิดย่อยมาสัมพันธ์กันจนได้ความเข้าใจประโยค

4. การเข้าใจตอน คือ ความสามารถในการนำประโยคในตอนนั้น ๆ มาสัมพันธ์กันจึงอ่านได้เข้าใจดีขึ้น

5. การเข้าใจเรื่องราว เพื่อที่จะให้เข้าใจเรื่องราว หรือ ข้อความที่อ่าน จะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อความสำคัญ ๆ ในแต่ละตอน

สรุปได้ว่า การที่จะอ่านให้เข้าใจได้นั้น ต้องเป็นไปตามลำดับขั้น คือ อ่านออกเสียงคล่องแคล่ว อ่านแล้วเข้าใจเรื่องราวได้ตรงกับความต้องการของผู้เขียน สามารถ แยกแยะ ตีความ และวินิจฉัยในเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง

10. ระดับความเข้าใจในการอ่าน

ชวาล แพรัตกุล (2520 : 134-135) ได้จำแนกพฤติกรรมการอ่านได้

3 ระดับ คือ

1. การแปลความ หมายถึง การแปลเรื่องราวเดิมออกมาเป็นคำใหม่ ภาษาใหม่ หรือแบบใหม่
2. การตีความ หมายถึง การเก็บความเดิมมาบันทึกใหม่ เรียบเรียงใหม่ สามารถค้นหาและเปรียบเทียบความสำคัญ และความสัมพันธ์ของส่วนย่อย ๆ ในเรื่องราวนั้น คือ สามารถย่อเรื่องราวต่าง ๆ ตามที่ปรากฏให้ยุติลงเป็นข้อสรุป
3. การขยายความ หมายถึง การอนุมาน หรือขยายความคิดได้กว้างลึก หรือไกลกว่าข้อเท็จจริงที่ประจักษ์อยู่ในเรื่องนั้น ๆ

ฉวีลักษณ์ บุญชะกาญจน์ (2525 : 75) ได้จัดระดับความเข้าใจในการอ่านซึ่งแตกต่างกัน

ตามจุดประสงค์และความสามารถของผู้อ่าน ไว้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. การอ่านเอาเรื่อง (Literal Reading) การอ่านระดับนี้ผู้อ่านสามารถอ่านหนังสือออก อ่านได้ อ่านแล้วรู้เรื่องราวอะไรเป็นอะไร เกี่ยวข้องกับใคร ผู้อ่านจะใช้ความสามารถด้านความจำเป็นส่วนใหญ่
2. การอ่านขั้นแปลความ ตีความ ขยายความ (Interpretive Reading) การอ่านระดับนี้ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถนอกเหนือไปจากการอ่านเอาเรื่อง คือต้องจำเรื่อง ต้องแปลความ ตีความ ขยายความ เป็นความเข้าใจที่สูงไปกว่าระดับการอ่านเอาเรื่อง
3. การอ่านขั้นวิจารณ์ (Critical Reading) การอ่านระดับนี้ต้องใช้ความสามารถของสติปัญญาขั้นสูงสุด โดยอาศัยการอ่านระดับเอาเรื่อง และการแปลความ

บันลือ พุกกะวัน (2532 : 34) ได้กล่าวถึงระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. ความเข้าใจในข้อเท็จจริงจากเรื่องที่อ่าน เป็นความเข้าใจในท้องเรื่อง (Factual Level) โดยผู้อ่านสามารถตอบคำถาม ใคร หรือกับใคร ทำอะไรกับใคร ที่ไหน เมื่อไร ผู้อ่านก็ตรวจสอบข้อความ ถ้อยคำจากประโยคนั้นโดยตรง เพราะในเรื่องที่จะกล่าวถึงและสามารถ

ตรวจสอบคำตอบด้วยการอ่านออกเสียงได้โดยตรง ถือเป็นความเข้าใจระดับต่ำสุด การตรวจสอบคำตอบโดยวิธีการอ่านออกเสียง ย่อมช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงวิธีการจะพบแหล่งการหาคำตอบได้เองอย่างดี

2. ความเข้าใจในเหตุผลของเรื่องที่อ่าน (Interpretive or Inferent Level) โดยผู้อ่าน

จะต้องใช้การตีความ แปลความจากเหตุผลของท้องเรื่อง การสอนอ่านลักษณะนี้ เราเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Reading Between Lines ที่ไม่สามารถจะหาคำตอบจากเรื่องได้โดยตรง ต้องคิดหาเหตุผล ตีความแปลความจากเนื้อเรื่อง จึงจะได้คำตอบที่มีเหตุผลเป็นเครื่องบ่งชี้ และถือว่าเป็นความเข้าใจในการอ่านที่สูงขึ้นหรือระดับปานกลาง

3. ความเข้าใจเรื่องที่จะวิเคราะห์วิจารณ์ และประเมินเรื่องราวที่อ่าน (Critical or Evaluative Level) โดยผู้อ่านจะต้องใช้ความเป็นพหุสูตรในการตรวจประเมิน การสอนอ่านลักษณะนี้เรียกว่า Read Beyond the Lines

ความเข้าใจในการอ่านแบบประเมินหรือวิจารณ์นี้จะต้องใช้การศึกษาเหตุผลค่อนข้างลึกซึ้งมากกว่าข้อ 2 โดยจะต้องวิเคราะห์ปัญหา ให้ความคิดเห็นในแง่วิจารณ์ คือ พิจารณาหาส่วนดี ชี้ให้เห็นส่วนบกพร่องพร้อมกับการแนะนำการแก้ไขปรับปรุงหรือหาวิธีป้องกันไม่ให้ผลเสียเกิดขึ้นได้ การสอนแบบนี้ถือได้ว่าเป็นความเข้าใจในการอ่านระดับสูง และสูงมาก

ดอลแมน และคณะ (Dallman and Others, 1978 : 198-200) ได้จำแนกระดับความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับข้อเท็จจริง (Reading on the Factual Level หรือ Reading the Lines) หมายถึง ความเข้าใจสารสนเทศที่กล่าวไว้ตรง ๆ ในเรื่องที่อ่าน ทักษะย่อย ได้แก่ การรู้ความหมายของคำ การหาใจความสำคัญ การหารายละเอียด การอ่านเพื่อทำตาม คำแนะนำ

2. ระดับตีความ (Reading on the Interpretative Level หรือ Reading between the Lines) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่ไม่ได้กล่าวไว้ตรง ๆ ในเนื้อเรื่อง แต่จะใช้ความสามารถในการสรุปอ้างอิง และลงความเห็น ทักษะย่อยในขั้นนี้ ได้แก่ การย่อความและการเรียบเรียง การได้มาซึ่งข้อสรุป การทำนายผลที่จะเกิดตามมา

3. ระดับประเมินค่า (Reading on the Evaluation Level หรือ Reading beyond the Lines) หมายถึง การประเมินค่าสิ่งที่อ่านโดยมิได้มุ่งจับผิด แต่ขึ้นอยู่กับการใช้ข้อมูลหรือ

องค์ประกอบจำนวนมากมาพิจารณาอย่างใช้เหตุผลโดยอาศัยความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องนั้น ในการตั้งเกณฑ์มาตรฐานเพื่อตัดสิน

สรุปได้ว่าความเข้าใจในการอ่านสามารถแบ่งได้ 3 ระดับคือ

1. ระดับข้อเท็จจริง คือ ความสามารถในการเข้าใจในสิ่งที่กล่าวไว้ตรง ๆ ในเนื้อเรื่อง
2. ระดับตีความ คือ ความสามารถของผู้อ่านในการเข้าใจสิ่งที่ไม่ได้กล่าวไว้ตรง ๆ ในเนื้อเรื่อง แต่ใช้ความสามารถในการสรุปอ้างอิง ลงความเห็น และคาดคะเนเหตุการณ์หรือเรื่องราวได้
3. ระดับประเมินค่า คือ ความสามารถในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่อ่านอย่างมีหลักเกณฑ์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่าน

1. หลักในการสอนอ่าน

สนม ครูทเมือง (2528 : 175-179) ได้เสนอหลักสำคัญในการสอนทักษะการอ่านไว้ดังนี้

1. สร้างความพอใจ นักเรียนแต่ละคนอาจจะมีคามสนใจไม่เหมือนกันควรส่งเสริมการอ่านหนังสือหลาย ๆ ประเภท ครูควรมีบทบาทที่จะแนะแนวทางให้เกิดความสนใจ เช่น เลือุกกิจกรรมการอ่านให้ถูกใจนักเรียน
2. ต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนแต่ละคนมีพัฒนาการทางสมองในการอ่านไม่เหมือนกันจึงควรสอนเป็นกลุ่ม ๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาในการสอนด้วย
3. ก่อนจะให้ให้นักเรียนอ่านนั้น ครูควรบอกจุดมุ่งหมายในการอ่านเสียก่อน พยายามส่งเสริมให้นักเรียนให้มีความใส่ใจและปรารถนาที่จะอ่านหนังสือทุกประเภทที่มีประโยชน์
4. ก่อนที่จะสอนการอ่านหนังสือประเภทใดแบบใดก็ตามครูจะต้องอ่านเรื่องนั้นมาก่อน จะได้เข้าใจเรื่องราวทั้งหมดเพราะจะได้เน้นในส่วนที่สำคัญและฝึกกิจกรรมต่าง ๆ ได้
5. การอ่านที่ดีจะต้องเข้าใจความหมายมิใช่แต่เพียงอ่านได้
6. การอ่านที่ดีต้องมีสมาธิและตั้งคำถามทบทวนในใจอยู่เสมอ
7. ต้องฝึกให้นักเรียนอ่านหนังสือดีมีประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ
8. ต้องฝึกอัตราความเร็วในการอ่าน โดยเฉพาะการอ่านในใจด้วยแล้ว ต้องอ่านหนังสือได้เร็ว เข้าใจความหมายได้ทันที
9. ต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอยู่เสมอ

10. ต้องคำนึงถึงลักษณะการอ่านที่ดี เช่น การอ่านในใจต้องอ่านให้เร็วจับใจความได้
11. ควรฝึกการใช้สายตาให้เป็นประโยชน์ต่อการอ่านเพราะจะทำให้การอ่านมี

ประสิทธิภาพ

12. การอ่านในระดับขั้นสูง ๆ ควรฝึกให้อ่าน ตาราง กราฟชนิดต่าง ๆ รวมทั้งเข้าใจ สัญญาณที่ใช้ในชุมชนเป็นอย่างดี

13. ต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของนักเรียน เช่น การอ่าน ข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์

14. บุคคลที่จะช่วยส่งเสริมการอ่านให้ได้ผลดีมิใช่จะต้องเป็นครูภาษาไทยเท่านั้น ควรมีหลายฝ่ายช่วยกัน

15. การประเมินผลการอ่านต้องทำอยู่เสมอ ๆ

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2542 : 24) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการสอนอ่าน มีดังนี้

1. ครูควรคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียน นักเรียนมีความสามารถในการอ่านต่างกัน อาจมาจากพื้นฐานที่บ้าน สภาพการสอนอ่านในชั้นประถม
2. ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. นักเรียนมีความสนใจ ในการอ่านแตกต่างกัน บางคนชอบอ่านหนังสือทุกประเภท ทุกโอกาส แต่บางคนสนใจบางประเภท และช่วงของความสนใจก็แตกต่างกัน
4. ในการสอนอ่านครูควรคำนึงถึงการที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการอ่าน
5. ฝึกในด้านการจับหนังสือ ทานั่ง การรู้จักเลือกหนังสืออ่าน
6. ฝึกในด้านความเร็วในการอ่าน และอ่านให้ถูกวิธี

7. หลังจากได้มีการฝึกอ่านแล้ว ควรมีกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น ให้เขียนแสดงความคิดเห็นให้ตอบคำถามจากเนื้อหาที่อ่าน ให้ออกมาพูดสรุปเรื่องราวที่อ่าน

การสอนอ่านเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ครูคือบุคคลสำคัญที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดี คำนึงถึงหลักการสอนอ่านที่กล่าวมาข้างต้นทุกครั้ง

2. จุดมุ่งหมายของการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ

สมบัติ มหาเรศ (2523 : 68-69) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนอ่านและจับใจความสำคัญได้ มิใช่อ่านให้จบชั่วโมงไปเฉย ๆ

เพื่อให้กิจกรรมการอ่านมีความหมาย การอ่านเพื่อความเข้าใจนิยมการอ่านจากเอกสาร อ่านกระดาษแบบฝึกหัดที่ครูเตรียมมาโดยเฉพาะ ไม่ควรอ่านจากหนังสือทั้งเล่ม ควรมีเวลาอ่านเฉพาะและฝึกทำแบบฝึกหัดในชั่วโมงนั้น ๆ

2. ให้ผู้อ่านสามารถบอกรายละเอียดของเรื่องที้อ่านว่ามีสาระอะไรบ้าง โดยให้เล่าให้รายงานได้อย่างชัดเจนที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงจะแสดงว่าผู้อ่านมีความเข้าใจเรื่องที้อ่าน
  3. อ่านเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำ เช่น การประกาศของทางราชการ การห้ามชุมนุม การเสนอแนะการป้องกันโรคติดต่อ การให้ข้อแนะนำในการอบรม ความประพฤติ การปฏิบัติต่าง ๆ
  4. ฝึกการใช้สายตา การอ่านเพื่อความเข้าใจนิยมฝึกทักษะในการอ่านเร็วและตอบคำถามได้ถูกต้องแม่นยำ ฉะนั้นกลวิธีที่จะนำไปสู่การอ่านเร็วได้ต้องฝึกการกวาดสายตาจากซ้ายไปขวาให้มาก และไม่ควรสะกดเป็นตัวในระดับที่ฝึกได้ในขั้นนี้ก็ควรเริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป
  5. อ่านเพื่อสรุปหรือย่อได้ ว่าเรื่องที้อ่านนั้นเกี่ยวกับอะไร แม้จะไม่ละเอียดแต่ให้สามารถบอกได้บ้างแม้จะไม่ครบสมบูรณ์ก็ตาม
  6. อ่านแล้วสามารถคิดคาดการณ์ ทำนายว่าเรื่องที้อ่านนั้นจะลงเอยไปในรูปใด เช่น อ่านข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวราคาสินค้าแพง ข่าวการลงทุน ข่าวเหตุการณ์รอบบ้าน หรือเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของตนเอง
  7. อ่านและทำรายงานต่อได้ โดยเฉพาะการอ่านประเภทนี้ต้องการฝึกการทำบันทึกย่อ
  8. อ่านเพื่อหาความจริงและแสดงข้อคิดเห็นประกอบได้
- สรุปว่าจุดมุ่งหมายในการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจนั้นนักเรียนจะต้องอ่านแล้วสามารถจับใจความสำคัญ บอกรายละเอียด สรุปเนื้อเรื่องได้

3. ทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่าน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2537 : 9) ได้สรุปถึงทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องและควรนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนการสอนอ่าน ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike) ซึ่งเน้นทางด้านสติปัญญา โดยกล่าวว่าผู้มีสติปัญญาคือจะสามารถรับรู้ และอ่านในใจหรืออ่านจับใจความได้ในเวลารวดเร็ว ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีสติปัญญาไม่ดี จะใช้เวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น ดังนั้นการอ่านให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนบ่อย ๆ ก็เป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความดีขึ้น
2. ทฤษฎีการให้สิ่งเร้าและการตอบสนอง เน้นการกระทำซ้ำ ๆ จนตอบสนองโดย

อัตรโนมัตติ ดังนั้นการจัดการหาเรื่องที่ตรงกับความสนใจก็จะเป็นสิ่งเร้าที่ช่วยทำให้เกิดความต้องการที่จะอ่าน ผลที่ได้คือการตอบสนองที่ดี

3. ทฤษฎีของเกสทอลท์ (Gestalt) เน้นความสำคัญของการจัดเตรียม คือกฎของการรับรู้ที่ประยุกต์เข้ามาสู่การสอนอ่าน ซึ่งแยกเป็นกฎ 3 ข้อ

3.1 กฎของความคล้ายกัน เป็นการจัดสิ่งทีคล้ายกันเอาไว้ด้วยกัน เช่น คำที่คล้ายกัน โครงสร้างของประโยค เนื้อเรื่อง รวมทั้งสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน หากจัดไว้เป็นหมวดหมู่ก็จะช่วยทำให้เกิดการรับรู้ได้เร็วขึ้น

3.2 กฎของความชอบ เป็นหลักสำคัญในการสอนอ่านจับใจความ หากนักเรียนได้อ่านในสิ่งที่ตนชอบ ก็จะช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนอ่านมีความหมายต่อตัวนักเรียน

3.3 กฎของความต่อเนื่อง เป็นการพิจารณาโครงสร้างของการสอนอ่านให้มีลักษณะต่อเนื่องกัน ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาการอ่านเป็นไปโดยไม่หยุดชะงัก

คาโรลด์ (Carroll, 1964 : 188 อ้างถึงใน นฤมล กังวาลไกล, 2534 : 22) กล่าวถึงจิตวิทยาการอ่านว่า มีหลักสำคัญควรวีต 3 ประการ คือ

1. การเสริมแรง เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยในการวางเงื่อนไขในการเรียนการสอน การฝึกอ่านแต่อย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอที่จะทำให้เด็กเรียนอ่านหรือจำคำได้ ต้องอาศัยการเสริมแรงด้วย

2. การหยั่งเห็น เป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยพลันของเด็ก แต่เกิดหลังจากเด็กได้ลองผิดลองถูกมาหลายครั้งแล้ว เช่น เด็กเห็นคำว่า “กิน” มาก่อนแล้วมาพบคำว่า “บิน” เด็กก็จะอ่านว่า “กิน” แต่เมื่อได้รับการสอนหรือได้ลองสะกดดูเด็กก็จะอ่านคำว่า “บิน” ได้ถูกต้อง

3. ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ เพียเจต์ กล่าวว่า ความรู้คือประสบการณ์ที่ได้รับ การสะสมมาแล้วในอดีต กล่าวคือ เมื่อเด็กมีปฏิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกแล้วได้ผลลัพธ์นั้นไว้ในตัว เมื่อเด็กพบเหตุการณ์เช่นเดิมอีก เด็กจะค่อยผสมผสานความรู้ใหม่กับความรู้เก่าเข้าด้วยกันกับประสบการณ์ที่จะเกิดความคิดต่าง ๆ ไปใช้ในการทำปฏิริยาตอบสนองสิ่งเร้าที่เด็กพบครั้งต่อไป

ทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่าน คือสิ่งที่ผู้สอนต้องศึกษาให้มีความเข้าใจต้องเลือกใช้ให้เหมาะกับสภาพ วัย และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยครูต้องหาวิธีการสอนใหม่ ๆ เสมอ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

4. การสอนทักษะการอ่าน

บันลือ พุกกะวัน (2543 : 81) สรุปขั้นตอนในการสอนทักษะการอ่าน ดังนี้

1. ทำความเข้าใจในสาระสำคัญของเรื่องที่อ่าน

2. จัดประเภทของความรู้ที่ได้จากการอ่าน
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เดิม
4. สรุปแนวคิด หลอมรวมเป็นมโนทัศน์
5. ทบทวนรายละเอียด ยกอุทาหรณ์
6. คิดย้อนกลับ ใช้อ้างอิง
7. สร้างคติพจน์ คำคม
8. เกิดอารมณ์ เล็งเห็นประโยชน์
9. พินิจ ไตร่ตรอง
10. รอบรู้ กลั่นกรอง

สรุปได้ว่าการสอนทักษะการอ่านนั้นจะต้องทำความเข้าใจในสาระสำคัญ สรุปแนวคิด ทบทวนรายละเอียด ยกอุทาหรณ์ สร้างคติพจน์หรือคำคมของเรื่อง

5. หลักการอ่าน

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2539 : 20-22) ได้สรุปหลักการอ่าน หนังสือว่าแบ่งออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การอ่านเพื่อศึกษา ควรอ่านอย่างละเอียดพร้อมใช้ความพินิจวิเคราะห์พยายามทำความเข้าใจเรื่องราวให้ได้ทุกบททุกตอน ไม่ควรอ่านข้ามถ้าเป็นเรื่องมีเนื้อหาติดต่อกัน เพราะจะทำให้งุนงง ไม่รู้เรื่อง จับต้นชนปลายไม่ติด หลังจากอ่านจบตอนแล้วควรหยุดพัก ใคร่ครวญ ทบทวน ประมวลความคิดให้เป็นลำดับอันจะเป็นพื้นฐานต่อท้ายไปสู่ความรอบรู้ เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ วิธีนี้ใช้สำหรับอ่านตำราวิชาการที่ต้องศึกษาอย่างจริงจัง
2. การอ่านอย่างถี่ถ้วน การอ่านแบบนี้ใช้เมื่ออ่านเรื่องที่ต้องการทำความเข้าใจ ต้องการให้รอบรู้น้อยกว่าแบบแรก เช่น อ่านเพื่อวิจารณ์ ตีชม ทำคานิยม จะต้องอ่านอย่างระมัดระวัง อ่านให้ตลอด อย่าทิ้งข้ามอะไรไว้โดยมิได้อ่านหรือเห็นว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญที่อาจกลายเป็นสำคัญอย่างยิ่ง การอ่านอย่างรอบคอบถี่ถ้วนทั่วถึงเพื่อสะดวกในการหาแง่คิด ตีชม คัดค้าน หรือสนับสนุนหนังสือนั้น ๆ ต้องระมัดระวังตรวจพิจารณาข้อความในวงเล็บ ข้อความในเครื่องหมายคำพูด ตลอดจนข้อความตามคำบางคำ เช่น “แต่ ถ้า และ หรือ” ถ้าอ่านข้าม ๆ โดยไม่ระมัดระวังอาจเข้าใจความหมายคลาดเคลื่อนไปได้มาก
3. การอ่านอย่างรวดเร็ว ใช้อ่านนวนิยาย หนังสือพิมพ์ รายงาน หรือหนังสืออื่น ๆ ที่ไม่ต้องศึกษาให้ละเอียดลออนัก นอกจากนั้นยังใช้อ่านเพื่อทบทวนความจำ อ่านเรื่องที่เคยผ่านสายตามาแล้ว ตลอดจนอ่านเรื่องที่ผู้อ่านมีพื้นความรู้ ประสบการณ์ มาแล้วค่อนข้างดี เป็นการอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้มากขึ้น บางทีเรียกว่า อ่านตรวจตราหรืออ่านตรวจเรื่อง

4. การอ่านคร่าว ๆ ได้แก่การอ่านเพื่อจะค้นหาคำตอบเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ เช่น ต้องการค้นชื่อ หาวันที่ สถานที่ หลักฐาน อ้างอิง หรือต้องการตรวจสอบว่าเรื่องว่ามีอะไรบ้าง คุณคำนวณโหวต ทำนองแต่งเค้าโครงเรื่อง เพื่อให้รู้ว่าหนังสือเล่มนั้นสมควรอ่านหรือไม่ เป็นการตรวจแนวทางตามความประสงค์ของตนโดยไม่ต้องอ่านอย่างละเอียด

หลักในการอ่านจะใช้แบบใดนั้น ต้องคำนึงถึงจุดประสงค์หรือความมุ่งหมาย พื้นฐานความรู้ของผู้อ่าน และระดับความยากง่ายของหนังสือเล่มนั้น ๆ

6. องค์ประกอบที่ควรคำนึงถึงในการสอนอ่าน

ดวงใจ ไทยอุบล (2537 : 14) ได้แบ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจในการอ่านไว้ 2 ประการใหญ่ ๆ ดังนี้

1. องค์ประกอบภายใน

1.1 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมทางการอ่าน หมายถึง ความพร้อมทางด้านสุขภาพ และความสามารถในการรับสาร

1.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการอ่าน หมายถึง ความสามารถทางสมอง ความสามารถในการใช้ภาษา ความรู้เกี่ยวกับหลักภาษาและความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ

1.3 พื้นฐานทางประสบการณ์ ซึ่งหมายถึงประสบการณ์ตรงเมื่อเรียนรู้โดยตรงจากเหตุการณ์ที่พบเห็นจากการทดลอง หรือประสบการณ์ทางอ้อม โดยการเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ

1.4 ความมั่นคงทางอารมณ์ หมายถึง การมีสมาธิ และมีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง รับสารด้วยใจเป็นกลางไม่มีอคติ

1.5 สภาวะทางร่างกาย หมายถึง ผู้ที่มีสภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี สมองปลอดโปร่ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การอ่านสัมฤทธิ์ผล

1.6 แรงจูงใจ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะเป็นสิ่งเร้าให้ผู้อ่านเกิดความต้องการอยากอ่าน ดังนั้นผู้เขียนจะต้องพยายามสร้างแรงจูงใจให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์และความรู้สึกคล้อยตาม

2. องค์ประกอบภายนอก ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

2.1 หนังสือ ตำรา โดยการจัดรูปแบบให้กะทัดรัด มีสีสันสวยงาม น่าสนใจ ชื่อเรื่องเร้าความสนใจ

2.2 สิ่งแวดล้อมประกอบการอ่าน เช่น ห้องสมุดควรจะเงียบสงบ การจัดวางหนังสือควรจัดวางให้น่าอ่าน หยิบง่าย เป็นต้น

แฮริส และซิเพย์ (Harris and Sipay, 1979 : 15-18 อ้างถึงใน จูไรรัตน์ เพิ่มสุข,

2538 : 25) กล่าวถึงองค์ประกอบที่ส่งผลในการอ่านไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางปัญญา ซึ่งได้แก่ I.Q. ของผู้เรียน การอ่านนั้นสัมพันธ์กับ I.Q. ตั้งแต่ .40-.50 จนถึง .70 ในเด็กระดับเกรด 4 ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องของเจตคติ คุณภาพของบทเรียน และอื่น ๆ

2. องค์ประกอบทางกายและทางสรีระ แฮริส และซีเพย์ กล่าวว่า ถึงแม้ว่าความบกพร่องทางกายจะไม่ใช่อุปสรรคสำคัญต่อการอ่านโดยตรงก็ตาม แต่ก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กได้เช่นกัน เช่น หากเด็กไม่สามารถฟังแยกเสียงออกจากกันได้

3. องค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางการอ่านของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับบ้าน เพื่อนบ้าน สิ่งแวดล้อมที่บ้าน ไม่แพ้กับที่ได้รับจากโรงเรียนเลย หากพ่อแม่ทุกคนของเด็กมีการศึกษาดี ชอบอ่านหนังสือ หรืออ่านหนังสือให้เด็กฟัง มีหนังสือหลากหลายชนิดภายในบ้าน พาเขาไปเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ เล่าเรื่องต่าง ๆ ให้เด็กฟัง ให้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นตัวสนับสนุนให้เด็กนั้นเป็นนักอ่านที่ดีได้ เพราะการทำอย่างนั้นเท่ากับเสริมสร้างพัฒนาทักษะทางภาษาและสร้างนิสัยรักการอ่าน

4. ความพร้อมของผู้เรียนในด้านตัวเด็กเอง ผู้สอนควรดูว่า วุฒิภาวะของผู้เรียนอยู่ในระดับใดก็หาทางช่วยเหลือส่งเสริม รวมทั้งให้ความสนใจและคอยสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนเพื่อประกอบการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยเสมอ

สรุปว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการสอนอ่าน คือ องค์ประกอบภายใน คือ ตัวผู้อ่าน เป็นความสามารถด้านภาษา ไวยากรณ์ ความรู้เดิม อารมณ์ สติปัญญา และองค์ประกอบภายนอก คือ ลักษณะเนื้อหาที่อ่าน สิ่งแวดล้อมรอบตัว ได้แก่ บ้าน โรงเรียน การสอนของครู เป็นต้น

7. การสอนอ่านในระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6

กรรณิการ์ พวงเกษม (2535 : 71-72) กล่าวถึง การสอนอ่านในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ไว้ว่า เด็กในระดับชั้นนี้ทักษะต่าง ๆ คล่องแคล่วพอสมควร แต่ครูต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเด็กมาเกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มพูนให้เด็กมีประสบการณ์และทักษะดียิ่งขึ้น เด็กผู้ชายวัยนี้ชอบอ่านหนังสือประเภทผจญภัย เด็กผู้หญิงชอบนิยายเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ เรื่องความรู้เกี่ยวกับผู้หญิง ควรส่งเสริมการอ่านของเด็ก ไม่มีประโยชน์ที่ครูจะฝืนใจเด็กในเรื่องการอ่าน เพราะจะทำให้เด็กเกลียดการอ่าน ถ้าครูให้คำแนะนำที่ดีจะสามารถแนะนำให้เด็กใช้ประโยชน์จากการอ่านเพื่อการเรียนได้มากขึ้น สิ่งที่ครูจะต้องคำนึงในการสอนเด็กระดับนี้ คือ

1. อ่านในใจได้เร็ว เก็บใจความสำคัญได้
2. อ่านเข้าใจข้อความอย่างถูกต้อง ไม่ใช่ไว้วางหรือสับสน
3. อ่านแล้วจดจำเพื่อหาสาระสำคัญของหนังสือได้

4. รู้คุณค่าของสิ่งที่อ่าน
5. อ่านออกเสียงได้ถูกต้องตามวรรคตอนเข้าใจง่าย
6. อ่านออกเสียงได้เหมือนเสียงพูดธรรมชาติ
7. อ่านได้น่าสนใจ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

1. ความหมายของเจตคติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 321) ให้ความหมายว่า เจตคติ หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เจดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (2520 : 28) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 146) ได้สรุปความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติเป็นความรู้สึกภายในของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น และความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลนั้น แสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มของการตอบสนองต่อสิ่งนั้นในทางใดทางหนึ่ง อาจเป็นการสนับสนุนหรือโต้แย้ง คัดค้าน

จุไรรัตน์ เพิ่มสุข (2538 : 79) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถที่จะสร้างให้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้

ปราณี ทองคำ (2539 : 146) ได้สรุปว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงของบุคคล อันเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจเป็นบุคคล วัตถุ เหตุการณ์ในลักษณะสนับสนุนหรือต่อต้าน เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถสรุปพาดพิงได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่มีความคงที่

ธีระวุฒิ เอกะกุล (2542 : 3) ได้สรุปความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติเป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกทางด้านจิตใจที่มีต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งในทางสังคม รวมทั้งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าหรือเกี่ยวกับประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ประสาทร ชนะศักดิ์ (2542 : 52) ได้กล่าวถึงความหมายของเจตคติว่า เจตคติ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางบวกหรือทางลบก็ได้ และมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าตามความคิด ความรู้สึกหรือท่าที ที่เกิดขึ้นได้ทันที เจตคติสามารถจะสร้างให้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้

ออลพอร์ต (Allport, 1935 : 810 อ้างถึงใน เกษร ใช้บางยาง, 2538 : 33) ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติ คือ สภาพความพร้อมของสมองและประสาท อันได้จากประสบการณ์ และการตอบสนองทั้งทางตรงและโดยอทธิพลของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ และสถานการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกัน

ฮิลการ์ด (Hillgard, 1967 : 583-594) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง พฤติกรรมหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นครั้งแรกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ในทางใกล้ชิดหรือออกห่าง และพร้อมที่จะตอบสนองครั้งต่อไปไปในทางเอนเอียงไปในลักษณะเดิมเมื่อพบกับสิ่งหรือสถานการณ์ดังกล่าวอีก

กู๊ด (Good, 1973 : 49) ให้ความหมายของเจตคติว่า คือ ความเอนเอียง หรือความชอบของบุคคลที่แสดงผลเฉพาะไปสู่วัตถุ สิ่งของ สถานการณ์หรือคุณค่า ตามปกติจะประกอบไปด้วยความรู้สึกรู้สึก และอารมณ์

อนาสตาซี (Anastasi, 1988 : 584) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เจตคติเป็นความโน้มเอียงที่บุคคลจะมีปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งเร้าที่กำหนดให้ในทางที่ชอบหรือไม่ชอบ เราสังเกตเจตคติโดยตรงไม่ได้ แต่สรุปพาดพิงจากพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นทางภาษาและไม่ใช้ภาษา

สรุปว่า เจตคติ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึก ทำที่ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ซึ่งเจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น สามารถเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้

2. ประเภทของเจตคติ

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2528 : 230) ได้แบ่งเจตคติออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เจตคติทางบวก หรือเจตคติที่ดี หมายถึง แนวโน้มที่อินทรีย์จะเข้าหาสิ่งเร้าหรือสถานการณ์นั้น ๆ เนื่องจากความชอบและความพอใจ
2. เจตคติทางลบ หรือเจตคติที่ไม่ดี หมายถึง แนวโน้มอินทรีย์ที่จะถอยหนีจากสิ่งเร้าหรือสถานการณ์นั้น ๆ เนื่องจากความไม่ชอบหรือไม่พอใจ

3. ลักษณะของเจตคติ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2528 : 87-88) ได้แบ่งคุณลักษณะของเจตคติออกได้ดังนี้

1. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล
2. เจตคติเกิดจากความรู้สึกที่สะสมไว้นาน
3. เจตคติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล

4. เจตคติสามารถถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นได้

5. เจตคติเปลี่ยนแปลงได้

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2533 : 246-247) กล่าวถึงลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นที่เรียนรู้

2. เจตคติเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลกล้าเผชิญกับสิ่งเร้าหรือหลีกเลี่ยง ฉะนั้น

เจตคติจึงมีทั้งทางบวกและทางลบ

3. เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ องค์ประกอบเชิงความรู้สึก
อารมณ์

องค์ประกอบเชิงปัญญาหรือการรู้คิดและองค์ประกอบเชิงพฤติกรรม

4. เจตคติเปลี่ยนแปลงได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเจตคติอาจเปลี่ยนแปลงจาก
บวกเป็นลบ หรือจากลบเป็นบวก ซึ่งบางครั้งเรียกว่าการเปลี่ยนแปลงทิศทางของเจตคติหรืออาจจะ
เปลี่ยนแปลงความเข้มข้น (Intensity) หรือความมากน้อย เจตคติบางอย่างอาจหยุดเลิกกันไปได้

5. เจตคติเปลี่ยนตามชุมชนหรือสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เนื่องจากชุมชนหรือ
สังคมหนึ่ง ๆ อาจมีค่านิยมที่เป็นอุดมการณ์พิเศษโดยเฉพาะ ฉะนั้นค่านิยมเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อ
เจตคติของบุคคลที่เป็นสมาชิก ในกรณีที่ต้องการเปลี่ยนเจตคติ ก็ต้องเปลี่ยนค่านิยม

6. สังคมประกิด (Socialization) มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเจตคติของเด็ก โดยเฉพาะ
เจตคติต่อความคิดและหลักการที่เป็นนามธรรมอุดมคติ เช่น เจตคติต่อเสรีภาพในการพูด
การเขียน เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมสูงจะมีเจตคติบวกสูงที่สุด

ธีระวุฒิ เอกะกุล (2542 : 4) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติว่า เจตคติเป็นความรู้สึกที่
ซึ่งบ่งบอกลักษณะที่ไม่แสดงออกมาภายนอกให้บุคคลอื่นเห็นหรือเข้าใจก็ได้ ซึ่งมีลักษณะทั่วไปที่
สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. เจตคติเป็นเรื่องของอารมณ์ (Feeling) อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไข หรือ
สถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะมีการกระทำที่เสแสร้งโดยแสดงออกไม่ให้ตรงกับ
ความรู้สึกของคนเมื่อเขารู้ตัวหรือรู้ว่ามีคนสังเกต

2. เจตคติเป็นเรื่องเฉพาะตัว (Typical) ความรู้สึกของบุคคลอาจเหมือนกัน แต่
รูปแบบการแสดงออกแตกต่างกันไป หรืออาจมีการแสดงออกที่เหมือนกัน แต่ความรู้สึกต่างกันก็ได้

3. เจตคติมีทิศทาง (Direction) การแสดงออกของความรู้สึกสามารถแสดงออกได้
2 ทิศทาง เช่น ทิศทางบวกเป็นทิศทางที่สังคมปรารถนา และทิศทางลบเป็นทิศทางที่สังคมไม่
ปรารถนา ได้แก่ ซื่อสัตย์-คดโกง , รัก-เกลียด , ชอบ-ไม่ชอบ , ขยัน-ขี้เกียจ เป็นต้น

4. เจตคติมีความเข้ม (Intensity) ความรู้สึกของบุคคลอาจเหมือนกันในสถานการณ์เดียวกัน แต่อาจแตกต่างกันในเรื่องความเข้มที่บุคคลรู้สึกมากน้อยต่างกัน เช่น รักมาก, รักน้อย, ขยันมาก, ขยันน้อย เป็นต้น

5. เจตคติต้องมีเป้า (Target) ความรู้สึกจะเกิดขึ้นลอยๆ ไม่ได้ เช่น รักพ่อแม่ ขยันเข้าชั้นเรียน จี้เกียจทำการบ้าน เป็นต้น

4. องค์ประกอบของเจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 3) แยกแยะองค์ประกอบของเจตคติเป็นสามองค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) ได้แก่ ความคิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิด ความคิดนี้อาจอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกัน

2. องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component) เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะเป็นตัวเร้าความคิดอีกต่อหนึ่ง ถ้าบุคคลมีภาวะความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี ขณะที่คิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ขณะเมื่อคิดถึงหรือนึกถึงรถยนต์ (ซึ่งอาจออกมาในรูปลักษณะที่แตกต่างกัน) แสดงว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกในด้านบวก (Positive) และมีความรู้สึกในด้านลบ (Negative) ตามลำดับต่อรถยนต์นั้น

3. องค์ประกอบทางการปฏิบัติ (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติ หรือถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสม จะเกิดการปฏิบัติหรือมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ขับรถยนต์ ซื่อ เป็นต้น

ลัดดา กิติวิภาค (2523 : 238) แบ่งองค์ประกอบของเจตคติออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความคิด หมายถึง การรับรู้และวินิจฉัยข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ แสดงออกมาในแนวคิดที่ว่าอะไรถูก อะไรผิด

2. ด้านความรู้สึก หมายถึง ลักษณะทางอารมณ์ของบุคคลที่สอดคล้องกับความคิด เช่น ถ้าบุคคลคิดในทางที่ไม่ดีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ก็จะมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย จึงแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกไม่ชอบ หรือไม่พอใจ

3. ด้านพฤติกรรม หมายถึง ความพร้อมที่จะกระทำซึ่งเป็นผลมาจากความคิดและความรู้สึก และจะออกมาในรูปของการยอมรับหรือปฏิเสธ การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ

ธีระวุฒิ เอกะกุล (2542 : 8-11) กล่าวว่า นักจิตวิทยาได้เสนอองค์ประกอบของเจตคติไว้ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. เจตคติมีองค์ประกอบเดียว คือ อารมณ์ ความรู้สึกในทางที่ชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อความหมายของเจตคติ นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ได้แก่ เบ็ม (Bem) ฟิชไบน์ และไอเซน (Fishbein and Ajzen) อินสโค (Insko) และเทอร์สโตน (Thurstone)

2. เจตคติมีสององค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านปัญญาและองค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก องค์ประกอบด้านปัญญา หมายถึง กลุ่มของความเชื่อที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ จะเป็นตัวส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่าง ๆ ของบุคคล ส่วนองค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีเมื่อถูกกระตุ้นโดยที่หมายของเจตคติ นักจิตวิทยาที่สนับสนุนแนวคิดนี้ได้แก่ แคทซ์ (Katz) และโรเซนเบิร์ก (Rosenberg)

3. เจตคติมีสามองค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วย

3.1 องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) มีส่วนประกอบย่อยคือ

ด้านความเชื่อ ความรู้ความคิด และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ (Attitude Object)

3.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง แนวโน้มหรือความรู้สึกชอบไม่ชอบ หรือทำที่ดีไม่ดี ที่บุคคลมีต่อที่หมายของเจตคติ

3.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อที่หมายของเจตคติ

5. การเสริมสร้างเจตคติ

สูนีย์ ชีรดากร (2522 : 152) กล่าวถึง การสร้างเจตคติไว้ว่า เจตคติสามารถเรียนรู้ได้จากสิ่งแวดล้อมทางสังคม ดังความเชื่อของนักจิตวิทยาสังคมว่า เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ มักเกิดตั้งแต่วัยแรกขงชีวิตจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ รวมไปถึงประสบการณ์ในโรงเรียนด้วย ดังนั้นครูจึงมีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมในทางที่ถูกต้องควรจึงควรปลูกฝังเจตคติที่ดีให้แก่เด็กดังนี้

1. ให้เกิดการเรียนรู้ โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งที่ครูต้องการให้เด็กมีเจตคติต่อสิ่งนั้น ๆ ข้อมูลที่ให้การวางแผนอย่างดี

2. จัดประสบการณ์ที่สร้างความพึงพอใจให้แก่เด็ก เช่น จะสอนเรื่องอะไรก็ควรจัดกิจกรรมประกอบการสอนให้เด็กสนุกสนาน และมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการสอนของครู เกิดความประทับใจในทางที่ดี ทั้งทางตัวครู บุคลิกภาพของครู วิธีสอนกิจกรรมประกอบการสอนของครู

3. ครูต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะเด็กมักจะทำตามบุคคลที่ใกล้ชิด

4. ในการสอนครูควรจะให้เด็กได้ประสบความสำเร็จในการเรียน โดยการจัดแบบฝึกหัดและวิธีสอนที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก เพราะถ้าเด็กประสบความสำเร็จในการเรียนแล้วก็มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน

ดังนั้น ในการสอนอ่าน การที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านเป็นสิ่งสำคัญ ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน นักเรียนจะเป็นคนที่รักการอ่าน สามารถอ่านหนังสือได้หลายประเภท ซึ่งช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

บันลือ พฤษะวัน (2532 : 8-10) กล่าวถึง การเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการอ่านไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ในการสอนอ่านนั้น จะต้องระลึกอยู่เสมอว่า สอนอ่านให้อ่านง่าย ให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จง่าย เพื่อให้เด็กมีกำลังใจที่จะอ่าน
2. ส่งเสริมให้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้ผู้เรียนเล็งเห็นประโยชน์และคุณค่าของการอ่านจากคำที่อ่านได้ไปเรียนรู้เรื่องราวใหม่ ร้องเพลงได้ อ่านโจทย์คณิตศาสตร์ได้ การเล็งเห็นประโยชน์และคุณค่าสิ่งที่อ่าน ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น
3. การเรียนอ่านของเด็ก จะต้องเสริมให้เรียนอย่างสนุกสนานและเพลิดเพลิน เรื่องนี้พิจารณาเป็น 2 นัย คือ

3.1 จำต้องพิจารณาว่าสิ่งที่เรียน (บทอ่าน) ควรสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ลักษณะการอ่านเป็นความต้องการ เป็นสิ่งท้าทาย ยั่วยุให้เด็กอยากที่จะอ่านมากกว่าการบังคับ ชดเชยให้อ่าน เพราะการบังคับ ข่มขู่ย้อมทำให้เด็กเกลียดการอ่าน หากทบทวนถึงสภาพการสอนอ่านที่ผ่านมาแล้ว หลายท่านคงเห็นด้วยว่า การเรียนการสอนอ่านเป็นเรื่องของการบังคับ ทำโทษ ให้อ่านตามรูปแบบของอักษรวิธีเป็นอันมาก จุดนี้น่าจะเป็นจุดแรก ที่ควรแก้ไขอย่างยิ่ง

3.2 ในการสอนอ่านหรือการจัดกิจกรรมการอ่านทั้งปวง จะต้องสร้างบรรยากาศการสอนให้อบอุ่น สนุกสนาน เช่น ครูมีความเป็นกันเอง รักและเมตตาเด็ก คอยให้กำลังใจหาทางช่วยเหลือและแก้ไขด้วยวิธีการอันนุ่มนวล มีกิจกรรม เล่นเกม ร้องเพลง และอื่นที่จะให้เกิดความเพลิดเพลิน หรือให้เด็กรู้สึกว่าการเรียนอ่านเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานอภิรมย์แล้วเด็กย่อมเกิดความประทับใจ กระตือรือร้นที่จะเรียนอ่าน ย่อมแสดงให้เห็นว่า เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน

จูไรรัตน์ เพิ่มสุข (2538 : 85) กล่าวว่า การเสริมสร้างเจตคติให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งในด้านการเรียน และการอ่าน จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะครูซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนต้องทำหน้าที่ในการเสริมสร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้วยความรอบคอบและตรงกับความต้องการของผู้เรียนด้วย

6. ประโยชน์ของเจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 4) กล่าวถึงประโยชน์ของเจตคติไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยการจัดรูปหรือระบบสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา

2. ช่วยให้ Self – Esteem โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี หรือปกปิดความจริง

บางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่เรา

3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิกิริยาโต้ตอบ หรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกไปนั้น ส่วนมากจะทำในสิ่งที่นำความพอใจมาให้หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม

4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง ซึ่งแสดงว่าเจตคตินั้นนำความพอใจมาให้บุคคลนั้น

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543 : 54-55) ได้สรุปประโยชน์ของการศึกษาเจตคติเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. เจตคติเป็นคำย่อของการอธิบายความรู้สึกลึก ๆ กลุ่มพฤติกรรมต่าง ๆ ได้มาก เช่น จะพูดว่าเรามีเจตคติดีต่อครอบครัว มีความหมายถึงเขารักครอบครัว ใช้เวลามากในการอยู่กับครอบครัว มีความสุขใจที่ได้อยู่กับครอบครัวเห็นพ้องต้องกันกับความคิดของครอบครัว ทำอะไรหลายอย่างเพื่อครอบครัว ฯลฯ จะเห็นว่าแค่คำเดียวว่าเจตคติดีเท่านั้น จะมีความหมายคลุมมากมาย

2. เจตคติใช้พิจารณาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งอื่นหรือมีต่อเป้าเจตคติของคนคนนั้นได้ นั่นคือรู้เจตคติของคนสามารถส่งเสริมหรือยับยั้งสิ่งที่เขาจะแสดงออกได้

3. เจตคติสามารถมองสังคมได้ เพราะเจตคติเป็นสิ่งคงเส้นคงวา พฤติกรรมของบุคคลที่จะแสดงออกจากเจตคติ จึงสามารถนำมาอธิบายความคงเส้นคงวาของสังคมได้ด้วย

4. เจตคติมีความดีงามในตัวเอง เจตคติของคนที่มีต่อเป้าเจตติครอบ ๆ ตัวเราเอง สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคน ๆ นั้น มีคุณค่าในการศึกษาจุดมุ่งหมายชีวิตของเขา

5. จากที่รู้ว่าเจตคติเกิดจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการให้การศึกษาเพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีงามตามสังคม จึงต้องศึกษาสัญชาตญาณและปรับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีอิทธิพลต่อเจตคติของคนตามที่ต้องการ

6. ในสาขาวิชาสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาหลายคนให้ความเห็นว่าเจตคติเป็นศูนย์กลางความคิดและเป็นฐานของพฤติกรรมสังคม การจะปรับระบบกลไกของสังคม จึงควรเปลี่ยนแปลงเจตคติของแต่ละบุคคล

การรู้เจตคติจะช่วยในการทำนายพฤติกรรมของคน ซึ่งจะช่วยให้สามารถหาทางแก้ไข ช่วยให้เจตคติที่ดิ่งงตามที่ต้องการ ในระบบการศึกษาผู้สอนควรศึกษาเจตคติของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีในการเรียน

7. หลักการวัดเจตคติ

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 147-148) กล่าวว่า การวัดเจตคติเป็นสิ่งที่ยุ่งยากพอสมควร เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกหรือเป็นลักษณะทางจิตใจ คุณลักษณะดังกล่าวมีการแปรเปลี่ยนได้ง่าย แต่อย่างไรก็ตาม เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ยังสามารถวัดได้โดยอาศัยหลักสำคัญต่อไปนี้

1. การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption) เกี่ยวกับการวัดเจตคติ คือ

1.1 ความคิดเห็น ความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลนั้นจะคงที่อยู่ช่วงหนึ่ง นั่นคือ ความรู้สึกนึกคิดของคนเราไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรตลอดเวลาอย่างน้อยจะต้องมีช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่ความรู้สึกของคนเรามีความคงที่ทำให้สามารถวัดได้

1.2 เจตคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้โดยตรง การวัดจะเป็นแบบวัดทางอ้อม โดยวัดแนวโน้มที่บุคคลแสดงออกหรือประพฤติอยู่เสมอ

1.3 เจตคตินอกจากแสดงออกในรูปทิศทางของความรู้สึกนึกคิด เช่น สนับสนุนหรือคัดค้าน ยังมีขนาดหรือปริมาณของความคิด ความรู้สึกนั้นอีกด้วย ดังนั้น ในการวัดเจตคตินอกจากจะทำให้ทราบลักษณะหรือทิศทางแล้ว ยังสามารถบอกระดับความมากน้อยหรือความเข้มข้นของเจตคติได้ด้วย

3. การวัดเจตคติด้วยวิธีใดก็ตาม จะต้องมีสิ่งประกอบ 3 อย่าง คือ ตัวบุคคลที่จะถูกวัด มีสิ่งเร้า เช่น การกระทำ เรื่องราวที่บุคคลแสดงเจตคติตอบสนอง และสุดท้ายต้องมีการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาในระดับสูงต่ำ มากน้อย

4. สิ่งเร้าที่จะนำไปใช้เร้าที่นิยมคือ ข้อความคิดเจตคติ (Attitude Statements) ซึ่งเป็น

สิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายคุณค่า คุณลักษณะของสิ่งนั้นเพื่อให้บุคคลตอบสนองออกมาเป็นระดับความรู้สึก (Attitude Continuum หรือ Scale) เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

5. การวัดเจตคติต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรง (Validity) ของการวัดเป็นพิเศษ ต้องพยายามให้ผลของการวัดที่ได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของบุคคลทั้งในแง่ทิศทางและระดับ

8. วิธีเขียนข้อความเจตคติ

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 148-149) กล่าวว่า มาตรการวัดเจตคติ (Attitude Scale) จะประกอบด้วยข้อความ โดยทำหน้าที่เป็นตัวเร้าให้บุคคลแสดงความคิดเห็นความรู้สึกออกมา

การวัดเจตคติจะได้ผลถูกต้องและเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของข้อความที่ใช้ถาม การเขียนข้อความเพื่อวัดเจตคติจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณา โดยยึดหลักดังต่อไปนี้

1. ใช้ข้อความที่กล่าวถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เป็นปัจจุบัน
2. หลีกเลี่ยงข้อความที่เป็นข้อเท็จจริง ทำให้ไม่ทราบความรู้สึกหรือความคิดเห็นของบุคคล
3. ข้อความที่ใช้ต้องให้คำตอบที่สามารถแปลตามความหมายได้ คือ สามารถบอกทิศทางและระดับความรู้สึกของบุคคลได้
4. ข้อความนั้นต้องมีความเป็นปรนัย คือ มีความชัดเจน มีความหมายแน่นอน ไม่ใช่ภาษาวกวนหรือคลุมเครือ
5. ข้อความหนึ่ง ๆ ควรถามความคิดเห็นเพียงอย่างเดียว เพราะถ้ามีหลายความคิดเห็นในข้อความเดียวกันจะกลายเป็นข้อความกำกวม ยุ่งยากต่อการเสนอความคิดเห็น เช่น ไม่ควรให้ผู้ตอบสนองความคิดเห็นโดยใช้ข้อความที่ว่า “การสอนแบบบรรยายทำให้เสียเวลามาก ได้ผลการเรียนไม่ดี” ควรแยกข้อความนี้ออกเป็นหลาย ๆ ข้อความ
  - 5.1 การสอนแบบบรรยายทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย
  - 5.2 การสอนแบบบรรยายทำให้ผู้เรียนขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. ข้อความที่ใช้ควรมีลักษณะกลาง ๆ เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นในทางบวกและทางลบ ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำบางคำ เช่น เสมอ ทั้งหมด ไม่เคยเลย เท่านั้น เพียงแต่ เพียงเล็กน้อย
7. หลีกเลี่ยงข้อความที่ไม่อาจแสดงความคิดเห็นได้ หรือข้อความที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะพิจารณา เช่น ข้อความที่กล่าววนอกเรื่องที่จะศึกษา

9. มาตรการวัดเจตคติ

มาตรการวัดเจตคติที่ใช้ในการวิจัยมีอยู่หลายชนิด พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540 : 112) กล่าวว่า ที่นิยมใช้ผู้มี 3 ชนิด คือ

1. วิธีการของเทอร์สโตน (Thurstone's Method)
2. วิธีของลิเคิร์ต (Likert)
3. วิธีใช้ความหมายทางภาษา (Semantic Differential Scales)

สำหรับมาตรวัดเจตคติที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธี

Summated

Ratings ของลิเคิร์ต ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มาตรวัดเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ต เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้สึกและความเชื่อของบุคคลทั้งทางบวก (Positive) และทางลบ (Negative) แล้วให้ผู้ตอบเลือกจากตัวเลือก 5 ตัว โดยกำหนดเป็นคะแนน ดังนี้

ทางด้านบวก กำหนดเป็นคะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน

ทางด้านลบ กำหนดเป็นคะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน
เห็นด้วย	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน

ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบของลิเคิร์ต

1. พิจารณาให้ชัดเจนว่าจะวัดเจตคติเกี่ยวกับเรื่องอะไร โดยกำหนดขอบเขตความหมายของเจตคตินั้นอย่างแน่นอนชัดเจน
2. เมื่อกำหนดความหมายและขอบเขตของสิ่งที่วัดอย่างแน่นอนแล้วก็สร้างข้อความ (Statement หรือ Item) ในแต่ละเรื่องขึ้นมา ข้อความควรจะ
  - 2.1 ไม่ใช่ข้อเท็จจริง (Fact) หรือเป็นความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่จะต้องเป็นความรู้สึก หรือความเชื่อ หรือความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
  - 2.2 ข้อความที่ใช้วัด ควรจะประกอบด้วยข้อความทั้งทางด้านบวกและลบคลงกันไป ไม่ควรมีด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว
  - 2.3 ข้อความนั้น ๆ จะต้องอ่านเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน กำกวม

3. ทำการทดสอบก่อนใช้ (Pretest) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายกับประชากรที่เรา
จะ

ศึกษาจริง เพื่อทำการวิเคราะห์ว่าข้อความที่เราสร้างนั้นสามารถวัดได้ตรงตามที่ต้องการ
(แสงเดือน ทวีสิน, 2545 : 72)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

มัลลิกา ภักดิ์ฉัตร (2531 : 109) ได้ศึกษาเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดนครราชสีมาที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการ
สอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบมุ่ง
ประสบการณ์ภาษากับการสอนปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

นฤมล กังวาลไกล (2534 : 94) เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการ
เขียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอน
แบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบมุ่ง
ประสบการณ์ภาษากับการสอนปกติมีเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .01

จุไรรัตน์ เพิ่มสุข (2538 : 119) เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยและเจต
คติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบเอริกกับการ
สอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเอ
ริกกับนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กัญญา ทองสิงห์ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถ
ทางการเขียนเรื่อง และเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียน
ด้วยการสอนโดยใช้นาฏการ ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนกลุ่ม
ทดลองดีกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาแล้ว การสอนกลยุทธ์การเรียนรู้แก่
ผู้เรียนน่าจะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างมีกลยุทธ์ มีความเข้าใจในการอ่าน
และมีเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้